

การศึกษาดนตรีในพิธีศพชาวม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
A STUDY OF HMONG FUNERAL MUSIC OF KEKNOI SUB-DISTRICT, KHAO KHO
DISTRICT, PHETCHABUN PROVINCE.

เกียรติยศ เฉลิมพงษ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2563

3104185674
SWU iThesis gs591130335 thesis / recv: 17062564 21:32:18 / seq: 42

gs591130335_3104185674

การศึกษาค้นคว้าในพิธีศพชาวม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

เกียรติยศ เฉลิมพงษ์

ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2563
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

A STUDY OF HMONG FUNERAL MUSIC OF KEKNOI SUB-DISTRICT, KHAO KHO
DISTRICT, PHETCHABUN PROVINCE.

KIATTIYOD CHALERMPONG

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of MASTER OF ARTS
(Ethnomusicology)

Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University

2020

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาดนตรีในพิธีศพชาวม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ของ

เกียรติยศ เฉลิมพงษ์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยามหาวิทยาลัย

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....
(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

.....
คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เทพิกา รอดสการ)

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์จรัญ กาญจนประดิษฐ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลี ศรีสมบัติ)

ชื่อเรื่อง	การศึกษาดนตรีในพิธีศพชาวม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
ผู้วิจัย	เกียรติยศ เฉลิมพงษ์
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2563
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เทพิกา รอดสการ

การวิจัยนี้มีจุดหมาย 1) เพื่อศึกษาดนตรีในพิธีศพชาวม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ 2) เพื่อศึกษาบทบาทของดนตรีในพิธีศพชาวม้ง ที่มีต่อวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการศึกษาพบว่าดนตรีในการประกอบพิธีศพชาวม้งเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีบทเพลง 3 เพลง ได้แก่ เพลง คือ 1) เพลงรอยเท้าที่หายไป บทเพลงไหมโรงเช้า 2) บทเพลงมั่งกลางวัน 3) บทเพลงมั่งตอนเย็น เพลงเหล่านี้มีลักษณะของบทเพลงที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมศพชาวม้ง ที่สามารถสื่อถึงคนที่รักจาก เปรียบเสมือนดนตรีเชื่อมถึงดวงจิตวิญญาณเพื่อนำทางไปสู่ปรโลกได้ ทำนองแต่ละเพลงมีทำนองหลักเพียงทำนองเดียว มีความชัดเจนในบริบทของทำนอง มีเสียงหนักเบาและจังหวะที่ซ้ำ ตามรูปแบบในการจัดพิธีในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ เพลงประกอบพิธีกรรมศพชาวม้งเข็กน้อย ทั่วไปภายในท้องถิ่นและพื้นที่ใกล้เคียง โดยมีลีลาของจังหวะและทำนองดำเนินไปอย่างเรียบง่าย เครื่องดนตรีหลักได้แก่ แคนม้ง และกลองม้ง ในการทำประกอบพิธีกรรมศพชาวม้งหมู่บ้านเข็กน้อย มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตที่เรียบง่ายตามลักษณะทางกายภาพของชาวเขาหมู่บ้านเข็กน้อย โดยความสัมพันธ์ของดนตรีแคนม้งและกลองม้ง ยังคงอยู่ในพิธีกรรมศพและพิธีกรรมของชาวม้ง สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ : ดนตรีพิธีศพ, ชาวเขาเผ่าม้ง, เข็กน้อย

Title	A STUDY OF HMONG FUNERAL MUSIC OF KEKNOI SUB-DISTRICT, KHAO KHO DISTRICT, PHETCHABUN PROVINCE.
Author	KIATTIYOD CHALERMPONG
Degree	MASTER OF ARTS
Academic Year	2020
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr. Tepika Rodsakan

This research aims to study the funeral music of Hmong people, the Culture and context of the Little Hmong hill tribe in performing funerals, studying the role of music and an analysis of the music used for funeral rituals for hill tribe people in the Khek Noi Sub-district, Khao Kho District, in Phetchabun Province. The results of the study showed that the music of the Hmong Khek Noi people, had three songs. There songs include: 1) lost Footprints. Morning Prelude 2) Hmong day Song 3) Hmong Song they have the same characteristics of those used in Hmong funeral rites, The melody may be changed as appropriate. It is clear in the context of the melody. There is a heavy voice and a slow rhythm. according to the format of the ceremony in various periods. Funeral music for the little Hmong people in general and in local and nearby areas, with a simple style of rhythm and melody the instruments use in funeral convey ritual, belief and faith. The Cantonese music genre can be linked to the soul, the melody convey the soul of the deceased by using the music as a guide. the main instruments include the Hmong drums which have two main instruments for performing funeral rituals for the Hmong people in Khek Noi village. Is consistent with a simple lifestyle According to the physical characteristics of the hill tribe of Khek village until it has inherited the blowing of the Khmong in the funeral area. Of a new generation of youth There is little, which indicates the traditional culture of the little Hmong Khek hill tribe has faded. According to the living conditions of the urban society. As a result, Hmong hill tribe people who have been influenced by popular in western and modern music until they forget their traditional music. In the funeral ritual of the little Hmong Khek, the later Hmong hill people have been influenced by people do not like to dress in local clothes. by popular western and modern music until they forget, there traditions music in funeral rituals of the Hmong may be lost. Despite to the changing conditions of society, there are still senior musicians and traditional Hmong song are still played in funeral rites today.

Keyword : Funeral music, Hmong hill tribe, KEKNOI

กิตติกรรมประกาศ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เนื่องจากผู้วิจัยได้รับคำแนะนำ และได้รับการช่วยเหลือจากผู้พระคุณ ดังจะกล่าวถึงตามลำดับ และขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เทพิกา รอดสการ ประธานที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ จริญญา ประดิษฐ์ ประธานสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุจี ศรีสมบัติ กรรมการสอบปริญญานิพนธ์ ซึ่งทุกท่านได้ให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนปริญญานิพนธ์ มีความสมบูรณ์ถูกต้อง

รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ พันธุ์เสือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุศักดิ์ จานงค์สาร และผู้ช่วยศาสตราจารย์เมธิ พันธุ์วรารท ที่ให้กำลังใจ ให้ความรู้และให้คำแนะนำที่มีคุณค่าต่อผู้วิจัย ตลอดจนครู อาจารย์ของผู้วิจัยทุกท่าน ที่อบรมสั่งสอนและให้ความรู้แก่ผู้วิจัย จนประสบความสำเร็จการศึกษาในครั้งนี้ และขอขอบพระคุณคณาจารย์ประจำวิชาดนตรีไทยและสากล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทุกท่านที่เป็นกำลังใจด้วยดีตลอดมา

อาจารย์ประสิทธิ์ แซ่หลี่ และครอบครัว อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญเป่าแคนม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้ให้ข้อมูล พร้อมกับบทเรียนนอกตำรา ที่สะท้อนให้เห็นวิถีความคิดในแง่มุมต่าง ๆ ตลอดจนให้การสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน ตลอดเวลาที่ได้เข้าไปเก็บข้อมูลในหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อาจารย์ เล่าซือ และอาจารย์นักดนตรีชาวเขาเผ่าม้งเข็กน้อยและตัวแทนญาติ ๆ ของผู้ที่ประกอบพิธีกรรมศพชาวเขาเผ่าม้งเข็กน้อย ประสานการช่วยเหลือและให้ข้อมูลในเรื่องราวการประกอบพิธีกรรมและความเชื่อในเรื่องดนตรีเรื่องราวความเชื่อ ที่ยังซึมซับ วัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้งเข็กน้อย ไว้ในสายเลือด และพร้อมจะถ่ายทอดด้วยความเต็มใจและภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง

ประการสำคัญผู้วิจัยขอยกย่องสวดิบรรพบุรุษของชาวเขาเผ่าม้งหมู่บ้านเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่ได้สร้างสรรค์การประกอบพิธีกรรมศพให้สืบทอดวัฒนธรรมดนตรีแคนม้งและบทเพลงที่มีคุณค่า และได้สืบทอดกันมาสู่คนรุ่นหลัง เป็นเหตุให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัย ทั้งนี้ผู้วิจัยรู้สึกสำนึกและขอบคุณในน้ำใจไมตรีและอภัยอันดีของชาวเขาเผ่าม้งจนทำให้งานวิจัยนี้บังเกิดผลสำเร็จด้วยดี สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดาและครอบครัวที่ให้ชีวิตและได้อบรมสั่งสอนชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง และให้ทุนการศึกษา ขอขอบคุณครอบครัวที่คอยเป็นแรงบันดาลใจ และสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน จนผู้วิจัยประสบผลสำเร็จในครั้งนี้

เกียรติยศ เฉลิมพงษ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญรูปภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
เอกสารและบทความวิชาการ.....	5
1. ประวัติความเป็นมาของชาวม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์	6
2. เครื่องดนตรีชาวเขาเผ่าม้ง อ.เขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์	9
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
บทที่ 3 วิธีการดำเนินวิจัย.....	16
1. ขั้นตอนรวบรวมข้อมูล	16
2. วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล.....	17
3. ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล.....	17
บทที่ 4 ผลการดำเนินวิจัย	19

1. รูปแบบดนตรีในพิธีศพชาวม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์	20
1.1 สภาพทั่วไปของชุมชนชาวม้งเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์	20
1.2 ขั้นตอนและรูปแบบพิธีกรรมศพชาวม้งชาวม้ง หมู่บ้านเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์.....	20
1.3 วิเคราะห์โครงสร้างบทเพลงแคนม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ บทเพลงในพิธีกรรมศพ ชาวม้ง เข็กน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์.....	41
1.4 ความสัมพันธ์ดนตรีในพิธีศพม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์	52
2. บทบาทของดนตรีม้งในวิถีชีวิตชาวม้ง หมู่บ้านเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์....	54
2.1 บทบาทดนตรีต่อสังคม	54
2.2 บทบาทต่อการศึกษา.....	56
2.3 บทบาทต่อประเพณีและความเชื่อ	57
2.4 บทบาทต่อการเมือง.....	57
2.5 บทบาทต่อเศรษฐกิจ	59
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	60
สรุปผลการวิจัย.....	60
อภิปรายผล	66
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป.....	68
บรรณานุกรม	70
ภาคผนวก.....	71
ประวัติผู้เขียน.....	77

สารบัญตาราง

หน้า

No table of figures entries found.

3104185674

SWU iThesis gs591130335 thesis / recv: 17062564 21:32:18 / seq: 42

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 วิถีชีวิตและลักษณะบ้านเรือนชาวเขาเผ่าม้ง	9
ภาพประกอบ 2 เครื่องดนตรีม้งประเภทเป่า.....	10
ภาพประกอบ 3 ภาพเครื่องดนตรีม้งประเภทเป่า.....	10
ภาพประกอบ 4 ภาพเครื่องดนตรีม้งประเภทเป่า.....	11
ภาพประกอบ 5 ภาพเครื่องดนตรีม้งประเภทเป่า.....	12
ภาพประกอบ 6 เครื่องดนตรีม้งประเภทเป่า.....	12
ภาพประกอบ 7 ภาพเครื่องดนตรีม้งประเภทเป่า.....	13
ภาพประกอบ 8 เครื่องดนตรีม้งประเภทเป่า.....	13
ภาพประกอบ 9 ลักษณะที่ตั้ง หมู่บ้านเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์	20
ภาพประกอบ 10 อาจารย์ประสิทธิ์ แซ่หลี	21
ภาพประกอบ 11 การรื้อกลองยาวม้ง.....	29
ภาพประกอบ 12 ลักษณะการแต่งกายของม้งชาวหรือม้งดำ.....	34
ภาพประกอบ 13 ลักษณะการแต่งกายของม้งชาวหรือม้งดำ.....	34
ภาพประกอบ 14 ลักษณะการแต่งกายของม้งชาวหรือม้งดำ.....	35
ภาพประกอบ 15 การแต่งกายม้งชาวหญิง	35
ภาพประกอบ 16 ชาวบ้าน หมู่บ้านเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์	37
ภาพประกอบ 17 นักดนตรี เคง (แคนม้ง) ตำบลเข็กน้อย	42
ภาพประกอบ 18 บทเพลงม้ง โหมโรงเช้า (รอยเท้าหายไปไหน).....	44
ภาพประกอบ 19 บทเพลงกลางวัน (เรียกผีกินอาหาร)	46
ภาพประกอบ 20 เพลงม้ง บรรเลงตอนเย็น.....	48
ภาพประกอบ 21 ลักษณะตัวโน้ตเพลงม้ง	50

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ดนตรีเป็นเสียงที่สื่อให้เกิดการตอบสนองทางด้านอารมณ์แล้วถ่ายทอดมาเป็นความรู้สึก และเป็นความสุนทรีย์ของมนุษย์ทุกกลุ่มชาติพันธุ์มาอย่างยาวนาน และสรรพสิ่งบนโลกนี้ล้วนมีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจเพื่อให้มนุษย์มีการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขมนุษย์มีหลายเชื้อชาติหลายชนเผ่า เป็นเวลาที่ยาวนานที่เผ่าพันธุ์มนุษย์ได้มีการแลกเปลี่ยนการใช้ชีวิตที่มีความสุขกับธรรมชาติ นั่นคือวิถีทางของแต่ละศาสนาและชนเผ่าพันธุ์ซึ่งถือกำเนิดมาตามลักษณะภูมิประเทศและแต่ในทวีปนั้น

มนุษย์ได้นำดนตรีเข้ามามีบทบาทต่อชีวิตและกระบวนการทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดกันมา ต่างก็มีวัฒนธรรมทางดนตรีซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะองค์ประกอบทางสังคมและวัฒนธรรมของตน พัฒนาการทางดนตรีของชนเผ่าต่าง ๆ จะสัมพันธ์กับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของเผ่าเหล่านั้นด้วย (พูนพิศ อมาตยกุล, 2529, น. 7)

ประวัติศาสตร์ของพิธีกรรมหลังความตายของชนเผ่าม้งเข็กน้อยได้เกิดขึ้นในช่วงต้นคริสต์วรรษที่ 1800 เมื่อการค้าฝิ่นเจริญรุ่งเรืองขึ้นในสมัยราชอาณาจักรลาวได้ส่งผลกระทบต่อจำนวนเครื่องเล่นสังเวทียี่สิบมากขึ้นการเปลี่ยนแปลงนี้สามารถสื่อให้เห็นได้ถึงภาวะอำนาจของการเมืองและเศรษฐกิจที่เริ่มเข้ามามีคือสิ่งที่มีบทบาทในพิธีกรรมและวัฒนธรรมของชนเผ่าม้ง ในยามสงครามการประกอบพิธี มีเพียงการฝังดินแบบง่าย ๆ และจุดธูปไม้ไผ่ให้เป็นควันก่อนการฝังเพื่อการบูชาศพเท่านั้น ในช่วงระยะจินตนาการใหม่ การผ่อนปรนในด้านวัฒนธรรมได้ส่งผลกระทบต่อพิธีกรรมความเชื่อในด้านพิธีกรรมหลังความตายนั่นชนเผ่าม้งซึ่งสามารถใช้ธรรมเนียมปฏิบัติดั้งเดิมของตนได้อย่างอิสระมากขึ้นในช่วงปี ค.ศ.2012 นั้นน่าจะมีการเริ่มการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อองค์ประกอบของพิธีกรรมในด้านวัตถุ

รูปแบบในพิธีกรรมหลังความตายแบบดั้งเดิมนั้นยังคงปรากฏอยู่สืบเนื่องมาจนถึงยุคปัจจุบันคือขั้นตอนของการเตรียมศพ การบูชาศพและการฝังศพ ด้านเวลากระบวนการต่าง ๆ ในการเตรียมศพจะต้องเสร็จสิ้นภายในหนึ่งวัน การจัดเตรียมสถานที่ที่จะเริ่มตั้งแต่การจัดเตรียมแท่นบูชาบรรพบุรุษซึ่งอยู่ตรงหน้าทางเข้าประตูบ้านและมีการจัดวางเครื่องเล่นต่าง ๆ ไว้ในตำแหน่งที่กำหนด ด้านบุคคล ประกอบไปด้วยคนเตรียมศพ คนจัดเตรียมโรงศพ คนจัดหาเสบียงอาหารสำหรับพิธีศพ คนรับแขกและคนที่จะประกาศข่าวการตาย ด้านวัตถุ ประกอบไปด้วยวัตถุที่อยู่ในภายในส่วนโรงศพ และวัตถุที่อยู่ภายนอกส่วนโรงศพ วัตถุที่อยู่ในโรงศพ ถูกจัดเตรียมไว้ตั้งแต่ในขั้นของการเตรียมศพ วัตถุที่อยู่นอกโรงศพนั้นจะถูกจัดเตรียมภายหลัง เมื่อมีการใช้

กระดาสาสีขาวหรือผ้าขาวปิดหน้าหิ้งของบรรพบุรุษเสียก่อน เพื่อเป็นการแสดงความเคารพต่อบรรพบุรุษ ด้านการเปลี่ยนแปลง ในช่วงปีคริสต์ศักราช 1975 มีลักษณะปรากฏสอดคล้องกันอยู่กับการเหตุการณ์สำคัญในทางประวัติศาสตร์นั้นคือความเจริญรุ่งเรืองในช่วงการค้าฝิ่นและความเสื่อมถอยในยุคสงครามซึ่งลักษณะของการเปลี่ยนแปลงปรากฏอยู่ในการเปลี่ยนแปลงทางด้านขั้นตอนการปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงทางด้านบุคคลและการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุ ในช่วงระยะยุคจินตนาการใหม่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสถานที่ในการฝังศพที่มีการจัดสรรที่ฝังศพให้โดยรัฐและด้านวัตถุ คือเครื่องเซ่นที่ปรากฏถึงการใช้น้ำอัดลมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในเครื่องเซ่นด้วย ในยุคปัจจุบันปรากฏถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านรูปแบบการฝังศพและวัตถุเป็นหลักโดยเฉพาะอย่างยิ่งนั้นก็คือเหล้าขาวมั่งซึ่งได้กลายมาเป็นเครื่องเซ่นชนิดใหม่ที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในพิธีกรรมหลังการตายของชนเผ่ามั่ง

พิธีกรรมศพขาวมั่งเมื่อกล่าวถึงในด้านวัฒนธรรม การใช้เครื่องดนตรีมาบรรเลงในการประกอบพิธีเครื่องดนตรีเค่ง (แคนขาวมั่ง) จะสามารถสื่อถึงอารมณ์และแสดงออกมาทางด้านความคิดและความต้องการของมนุษย์ที่มีความแตกต่างกันนั้น ทำให้ดนตรีของขาวมั่งถูกนำมาเพื่อสื่อถึงห้วงแห่งอารมณ์เพื่อความบันเทิง เพื่อรักษาเยียวยาในการรักษาผู้ป่วยโดยเฉพาะสังคมชาวบ้านและชนเผ่า บ้างก็ใช้ดนตรีเพื่อก่อให้เกิดความฮึกเหิมและพลังเพื่อต่อสู้ในการสู้รบ ดังนั้นดนตรีจึงมีผลในเรื่องของจิตใจโดยตรง ลักษณะของดนตรีที่ถ่ายทอดออกมาจึงขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมที่ยึดถือปฏิบัติของแต่ละเขตพื้นที่อันอุดมและหนาแน่นด้วยวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น

เรื่องราวดนตรีประกอบพิธีกรรมศพขาวมั่ง ต่าบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อนั้นนับว่ามีความน่าสนใจอย่างมาก ทั้งในด้านวัฒนธรรม ประเพณีที่มีความน่าสนใจเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนจะเห็นได้ว่าการประกอบพิธีกรรมการเล่นดนตรีแคนมั่งเป็นประเพณีและวัฒนธรรมที่มีความน่าสนใจเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน จะเห็นได้ว่าพิธีกรรมการเล่นแคนมั่งในพิธีศพขาวมั่งนั้นเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การศึกษาและอนุรักษ์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ฉะนั้นการเป่าแคน ชาวเขาเผ่ามั่งถือว่าเป็นศิลปะและสุนทรียศาสตร์อย่างหนึ่งที่แสดงออกมาทางความคิดและอารมณ์ที่สืบออกอย่างงดงามชวนติดตามและแสดงออกมาเป็นเอกลักษณ์ของตนเองได้ชัดเจนและก็บ่งบอกความเป็นชนชาติพันธุ์อื่น ๆ ก็ว่าได้ จึงทำให้ชาวเขาเผ่ามั่งมีความภูมิใจเป็นอย่างมากซึ่งสอดคล้องกับ มนเทียร รุ่งหิรัญ ได้สัมภาษณ์, มีนาคม 2548 (อ้างอิงใน นกตล ศักดิ์เจริญชัยกุล, 2538) กล่าวว่า แคนเป็นศาสตร์ชั้นสูงของขาวมั่ง การเป่าพร้อมกับเต้นเป็นความงามอย่างหนึ่งที่มั่งขึ้นชอบโดยเฉพาะในอดีตผู้ที่สามารถเป่าแคนได้จะเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นเนื่องจากฝึกเป่าแคนเมื่อสำเร็จแล้วจะต้องมารับใช้สังคมและการเป่าแคนได้จะเป็นที่

ยอมรับของผู้อื่นและการเป่าเค้งเพื่อเกี่ยวพาราสีเป็นการสร้างจุดสนใจคนส่วนใหญ่มักมีได้ชื่นชม บทกอลของเค้งแต่ชื่นชมการเป่าที่ดีและท่วงท่าที่งดงาม

ผู้วิจัยได้ศึกษาดนตรีในพิธีศพชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัด เพชรบูรณ์ ในการศึกษาครั้งนี้ มีเรื่องราวชาวม้ง มีความน่าสนใจอย่างมากทั้งในด้านวัฒนธรรม ประเพณีและพิธีกรรมความเชื่อในการจัดพิธีกรรมศพ จะเห็นได้ว่าชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์นั้นเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การศึกษาในการประกอบพิธีกรรมการเล่นดนตรีเค้งชาวม้ง ในการบรรเลงในพิธีศพชาวม้งนั้นได้เลื่อมความนิยมจากการประกอบพิธีกรรมยังมีให้เห็นส่วนน้อย เพราะในชุมชนลงไปมากเนื่องจากความเจริญทางด้านต่าง ๆ ได้แพร่กระจายเข้าไปสู่วิถีชาวม้ง อย่างรวดเร็วรวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงทางความเชื่อและการนับถือศาสนาก็เป็นส่วนสำคัญที่ ผลักดันให้ชุมชนชาวม้ง ตำบลเข็กน้อยมีความนิยมในการใช้เค้ง (แคนม้ง) ประกอบพิธีกรรมลดลง อย่างรวดเร็วผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญที่จะศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลในเรื่องดังกล่าวเพื่อ เป็นส่วนหนึ่งอนุลักษณ์และฟื้นฟู ศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์การเป่าแคนม้งในพิธีศพชน เผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ให้คงอยู่ต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาดนตรีในพิธีศพชาวม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาบทบาทของดนตรีในพิธีศพชาวม้ง ที่มีต่อวัฒนธรรมของชาวม้ง ตำบลเข็ก น้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ขอบเขตของการวิจัย

- 1.ศึกษาดนตรีในพิธีกรรมศพชาวม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบได้ด้วย
 - 1.1 เครื่องดนตรี ได้แก่ เค้ง (แคนม้ง), กลองม้ง
 - 1.2 บทเพลง 3 บทเพลง ได้แก่ 1) เพลงโหมโรงเช้า หรือเพลงรอยเท้าหายไปไหน 2) เพลงพิธีกลางวัน หรือเพลงประกอบพิธีกรรมศพม้ง 3) บทเพลงพิธีศพช่วงเย็น
2. ความสัมพันธ์ดนตรีประกอบพิธีศพชาวม้งหมู่บ้านเข็กน้อยที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมศพ และความสัมพันธ์ต่อพิธีกรรมและวัฒนธรรมวิถีชีวิตของชาวม้งเข็กน้อย
 - 2.1 ขั้นตอนพิธีกรรมศพชาวม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
 - 2.2 รูปแบบพิธีกรรมศพ ชาวม้งตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

2.3 วิเคราะห์โครงสร้างบทเพลงแคนม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัด เพชรบูรณ์

3. บทบาทที่ใช้ในการศึกษา บทบาทดนตรีในความสัมพันธ์ในพิธีศพม้งบ้านเข็กน้อย อำเภอเขาค้อจังหวัดเพชรบูรณ์

3.1 บทบาทต่อสังคม ชาวเขาเผ่าม้ง

3.2 บทบาทต่อการศึกษา

3.3 บทบาทต่อประเพณีและความเชื่อ

3.4 บทบาทต่อการเมือง

3.5 บทบาทต่อเศรษฐกิจ

4. ศึกษาดนตรีในพิธีกรรมศพชาวม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ในระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 ถึง เดือนมกราคม พ.ศ. 2563

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อให้เข้าใจถึงรูปแบบของดนตรีที่ใช้ในพิธีกรรมศพชาวม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ตลอดจนบทบาทของดนตรีในพิธีกรรมศพชาวม้ง รวมถึงวิถีชีวิตของชาวม้ง เพื่อพบข้อมูลทางประวัติศาสตร์ดนตรีชาติพันธุ์ ในสำหรับผู้สนใจได้ศึกษาต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาดนตรีในพิธีศพชาวม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล ทั้งที่เป็นตำราวิชาการ บทความ เอกสารต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาใช้เป็นข้อมูลในการศึกษา โดยนำเสนอ ดังนี้

1. เอกสารและบทความทางวิชาการ

1.1 ประวัติความเป็นมาชาวเขาเผ่าม้งเข็กน้อย ตำบลเขาค้อ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

1.2 เครื่องดนตรีชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

2. การวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและบทความวิชาการ

ชาวเขาเผ่าม้งมีความเชื่อศรัทธาในผีบรรพบุรุษและสิ่งเหนือธรรมชาติ ทำให้การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ มีบทบาทในการดำเนินชีวิตของชาวเขาเผ่าม้งตั้งแต่เกิดจนตาย โดยมีความเชื่อว่าจะเสี่ยงเค่ง (แคนม้ง) จะนำพาดวงวิญญาณของคนตายไปพบบรรพบุรุษของตนได้ ดังนั้นเครื่องดนตรีเค่ง (แคนม้ง) เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งที่โดดเด่นของชาวเขาเผ่าม้งถือว่าเป็นเอกลักษณ์ได้ถ่ายทอดมาสู่ลูกหลานในความเป็นเอกลักษณ์อยู่ 2 ประเด็นคือ

1) เอกลักษณ์ที่เกิดจากเครื่องเป่าคือเกิดจากเอกลักษณ์ทางเสียงหรือวิธีการเป่าที่มีการร่ายรำด้วยท่าต่าง ๆ ที่งดงามและที่สำคัญที่สุดคือเอกลักษณ์ที่เกิดจากเค่ง (แคนม้ง) ซึ่งมีความแตกต่างจากชนเผ่าอื่นอย่างชัดเจน

2) เอกลักษณ์ที่เกิดจากอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมซึ่งชาวเขาเผ่าม้งเป็นชนเผ่าหนึ่งที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ชัดเจนในชนเผ่าของตนเอง โดยเขาได้ใช้ตัววัฒนธรรมสื่อสารผ่านสื่อสารต่าง ๆ จนทำให้ผู้อื่นทราบข้อมูลต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

ดนตรีมีความสัมพันธ์ต่อพิธีกรรมในการทำพิธีศพของชาวม้งมีอิทธิพลต่อความรู้สึกและอารมณ์เป็นอย่างมากได้แก่

1. ด้านความรักต่อสรรพสิ่งที่มีต่อมวลมนุษยชาติสื่อออกมาทางเสียงดนตรีคือแคนม้ง ซึ่งจะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในทำนองและท่วงทำนองจะ使人ที่เรารักจาก

ไปสื่อให้เห็นถึงความรักที่มีต่อกันเมื่อยังมีชีวิตอยู่ ท่วงทำนองรูปแบบวัฒนธรรมที่เป็นประเพณีในการประกอบพิธีกรรมสามารถเล่นในรูปแบบพิธีแบ่งออกเป็น 3 เวลาคือ

- พิธีกรรมในการเป่าแคนม้ง ช่วงเช้า ก็จะใช้เพลงที่ประกอบพิธีในช่วงเช้า
- พิธีกรรมช่วงกลางวันก็จะใช้บทเพลงช่วงกลางวันเป่าเข้าไปมาจนเสร็จพิธี
- พิธีกรรมช่วงเย็นก็จะเป่าอีกบทเพลงในช่วงเย็นและก็เป่าเข้าไปเข้ามา
- พิธีกรรมอันเชิญดวงวิญญาณไปสู่สุสานก็จะเป่าบทเพลงไปจนถึงสุสานจนจบพิธีและนักดนตรีเค่ง(แคนม้ง)ก็จะเป่าให้ญาติพี่น้องผู้ตายได้คิดถึงคนรักที่จากไปจนเป็นสิ่งที่จบพิธีกรรมของชาวม้ง

1. ด้านอารมณ์และจิตใจชนเผ่าม้งเช็กน้อยมีวัฒนธรรมที่มีความรู้สึกต่อบริบทของวัฒนธรรมต่าง ๆ ของตนเองจึงเป็นที่มาของ วิถีและค่านิยมต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันจนทำให้ชาวม้งเช็กน้อยมีความรักสามัคคีกัน จึงเกิดความผูกพันกัน จนทำให้ไม่มีใครหรือชนกลุ่มไหนที่จะมาทำร้ายหรือทำลาย ความเป็นอยู่ของพวกเราชาวม้งได้ จึงเป็นสิ่งที่ชาวม้งมีความยึดติดความผูกพันต่อประเพณีดั้งเดิมและวัฒนธรรมที่สามารถดำรงและสืบทอดกันมาจนถึงยุคปัจจุบันจนยังคงเป็นประเพณีและคงทำกันมาในรูปแบบพิธีกรรมศพโดยใช้แคนม้งในการสื่อสารกับสิ่งที่มองไม่เห็นนั่นคือ ความเชื่อต่อภิตผิวดินวิญญาณต่าง ๆ ที่มีความเชื่อกันมาว่าดนตรีสามารถสื่อสารกับดวงจิตวิญญาณของผู้ล่วงลับนำไปสู่ปรโลกได้

ดนตรีชาวเขาเผ่าม้งได้สะท้อนสภาพวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้ง ในเรื่องของความสำคัญของดนตรีชาวเขาเผ่าม้ง ที่มีบทบาทและสำคัญมากสำหรับพิธีกรรมโดยเฉพาะพิธีกรรมงาศพ ชาวบ้านชาวม้งตำบลเช็กน้อยได้ถือว่าเสียงแคนม้งเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกันระหว่างคนเป็นคนตายเพื่อให้คนที่ตายไปสู่สวรรค์อย่างสุขตินิรันดร์

1. ประวัติความเป็นมาของชาวม้ง ตำบลเช็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ชาวชาติพันธุ์ชาวเขาเผ่าม้ง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่อาศัยอยู่ในเขตรอยต่อ สามจังหวัด ได้แก่ เพชรบูรณ์ พิจิตร โลกและเลย มีชาวเขาเผ่าม้งในกลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ได้มาตั้งถิ่นฐาน มีการกวาดล้างคดียาเสพติดโดยสภาพทั่วไปของหมู่บ้านชาติพันธุ์ม้งได้มีการโยกย้ายถิ่นฐานมาจากที่ต่าง ๆ เช่นทางภาคเหนือของไทยโดยได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการไทยให้ตั้งถิ่นฐานบริเวณดังกล่าวซึ่งเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเกษตร โดยในที่ที่ตั้งดังกล่าวทางภูมิศาสตร์ทางทิศใต้ได้มีอาณาเขตติดต่อกับม้งเอง ในด้านสังคมม้งเป็นครอบครัวเดี่ยว ชายทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัวการปกครองหมู่บ้านเป็นทั้งแบบผสมผสานระหว่างประเพณีดั้งเดิมกับการปกครอง

หมู่บ้านเป็นทั้งแบบผสมผสานระหว่างประเพณีดั้งเดิมกับการปกครองท้องถิ่นของไทยโดยในทางความเชื่อส่วนใหญ่นับถือผีมีบ้างที่นับถือศาสนาคริสต์และดำรงชีพด้วยการประกอบกิจการเกษตรเป็นหลักการทำไร่หมุนเวียนเลี้ยงสัตว์และทำไร่เลื่อนทางคมนาคม โดยจะตั้งถิ่นฐานอยู่โดยรอบๆ เจริญในแถบลักษณะติดกับเชิงเขาบ้านเรือนในชาติพันธุ์ม้งหมู่บ้านเช็กน้อย เมื่อสมัย พุทธศักราช 2465 การค้ายาเสพติดเป็นที่แพร่หลายมากของชาวเขา จนทำให้มีการโปรดเกล้า พระราชบัญญัติ ยาเสพติดไม่ให้ชนชาติพันธุ์ปลูกฝิ่นหันมาทำการเกษตรที่ดี ปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อเป็นการหารายได้เข้าสู่หมู่บ้าน การโยกย้ายถิ่นฐานมาจากที่ต่าง ๆ เช่นทางภาคเหนือของไทยโดยได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการไทยให้ตั้งถิ่นฐานบริเวณดังกล่าวทางภูมิศาสตร์ทางทิศใต้ได้มีอาณาเขตติดต่อกับม้งเอง ในด้านสังคมม้งเป็นครอบครัวเดี่ยวชายมีหน้าที่เป็นหัวหน้า ครอบครัวการปกครองในหมู่บ้านเป็นแบบผสมผสาน ระหว่างประเพณีดั้งเดิมกับการปกครองหมู่บ้านในท้องถิ่นของไทยโดยในทางความเชื่อส่วนใหญ่ นับถือผีมีบ้างที่นับถือศาสนาคริสต์และดำรงชีพด้วยการประกอบกิจการเกษตรเป็นหลัก

ประวัติชาวเขาเผ่าม้งนั้นยังไม่มีผู้ใดสามารถค้นคว้าเปิดเผยได้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ม้ง (Hmoob) ได้อุบัติขึ้นในโลกนี้ ว่าเขามีถิ่นกำเนิดขึ้นแน่นอนในบริเวณใด จากประวัติศาสตร์จีน มีผู้รู้สันนิษฐานว่าชาวม้งได้อาศัยอยู่ในประเทศจีนเป็นของตนเองอยู่อย่างสงบสุขมาเป็นเวลานาน ต่อมาชาวจีนได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่แม่น้ำฮวงโห (แม่น้ำเหลือง) และได้แผ่ขยายอาณาเขตออกมาด้วยการต่อสู้ขับไล่ของชนชาติต่าง ๆ ที่เป็นบรรพบุรุษชนชาติไทย

ข้อมูลพื้นที่ของตำบลเช็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ พื้นที่

ตำบลเช็กน้อย เป็นพื้นที่ที่มีความหนาวเย็นตลอดปี พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 600-800 เมตร มีถนนลาดยาง จากบ้านเช็กน้อยถึงบ้านห้วยน้ำขาว 1 สาย

เขตพื้นที่

ทิศเหนือ ติดกับ บ้านห้วยทราย ต.ห้วยเหี้ย อ.นครไทย จ.พิษณุโลก

ทิศใต้ ติดกับ อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง

ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ทิศตะวันตก ติดกับ อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง

อาชีพ

อาชีพหลัก ทำสวนทำไร่

อาชีพเสริม ค้าขาย หัตถกรรม

สาธารณูปโภค

จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. 1,566 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 90.00 ของพื้นที่

การเดินทาง

1. เดินทางด้วยรถยนต์ถนนหมายเลข 12 จากสี่แยกพ่อขุน อำเภอหล่มสัก ถึงตำบลเข็กน้อย ระยะทาง 35 กิโลเมตร (มาจากจังหวัดพิษณุโลก ระยะทาง 100 กิโลเมตร)
2. เดินทางจากอำเภอเขาค้อด้วยถนนแคมป์สน - สะเดาะพง ถึงตำบลเข็กน้อย รวมระยะทาง 31 กิโลเมตร

ผลิตภัณฑ์

ประเพณีปีใหม่ม้ง ผ้าปักครอสติส

ภาษา

ภาษาม้งจัดอยู่ในสาขาเมี้ยว-เย้าของตระกูลจีน-ทิเบตไม่มีภาษาเขียนแต่ใช้ตัวอักษร (Hmong) ไม่มีภาษาของตนเองที่แน่นอนใช้วิธีการค้นเคยแบบเคยชินกับสภาพภูมิประเทศเพียงเท่านั้น

วิถีชีวิตของชาวม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ชนชาติพันธุ์ม้งนั้น จะอาศัยอยู่แถบตามภูเขาลำธารในเทือกเขาสูง ส่วนเหล้าจะนิยมดื่มกันในงานเลี้ยงต่างๆ เช่น งานแต่งงาน งานเลี้ยงญาติ อาจเป็นญาติของภรรยาที่มาเยี่ยม ฝ่ายญาติทางสามีจะต้องรินแก้วเหล้าแจก ชนเผ่าม้ง นิยมสร้างบ้านอยู่บนภูเขาสูง ชีวิตของคนชาติพันธุ์ม้งนั้น อาศัยอยู่อย่างยากลำบาก และชาติพันธุ์ม้งไม่มีเวลาดูแลตนเอง แต่งตัวเก่า ๆ ไม่ค่อยจะซื้อเสื้อผ้าใหม่ๆ ใช้วิถีชีวิตแบบเรียบง่าย ควบคู่ไปกับธรรมชาติ ใช้ชีวิตแบบสมถะใช้ชีวิตให้กลมกลืนกับธรรมชาติมากที่สุด

ลักษณะบ้านเรือน

มักปลูกให้อยู่บนภูเขาสูงและปลูกให้สูงๆเพื่อให้ห่างไกลจากภัยอันตรายจากสัตว์ คุร่ายต่างๆและจะปลูกพืชที่สามารถค้าขายได้ง่ายและสามารถกินได้โดยไม่ให้ตนเองลำบากและพอเพียงกับวิถีชีวิตของตนเอง และเมื่อทำไร่นาเสร็จแล้ว ชาวชาติพันธุ์ม้ง มักนิยมตั้งวงกินเหล้าชาวกัน ลักษณะรอบ ๆ ของบ้านนั้น จะมีคอกหมู โรงม้า เล้าไก่ ยุ้งฉางใส่ข้าวเปลือก ถั่ว และข้าวโพด (ขจิตภัย บุรุษพัฒน์, 2518, น. 14)

ภาพประกอบ 1 วิถีชีวิตและลักษณะบ้านเรือนชาวเขาเผ่าม้ง

ที่มา: เกียรติยศ เณลิมพงษ์ (2562)

2. เครื่องดนตรีชาวเขาเผ่าม้ง อ.เขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

เครื่องดนตรีม้งชาวหมู่บ้านเข็กน้อย ได้มีการโยกย้ายถิ่นฐานมาจากที่ต่าง ๆ เช่น ทางภาคเหนือของไทยโดยได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการไทยให้ตั้งถิ่นฐานบริเวณดังกล่าว ซึ่งเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเกษตรโดยในที่ตั้งดังกล่าวทางภูมิศาสตร์ทางทิศใต้ได้มีอาณาเขตติดต่อกับม้ง ทำให้เกิดวัฒนธรรมที่หลากหลายส่งผลต่อวัฒนธรรมของชาวม้งเอง ในด้านสังคมม้งเป็นครอบครัวเดี่ยวชายทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัว การปกครองหมู่บ้านเป็นทั้งแบบผสมผสานระหว่างประเพณีดั้งเดิมกับการปกครองหมู่บ้านเป็นทั้งแบบผสมผสานระหว่างประเพณีดั้งเดิมกับการปกครองท้องถิ่นของไทย โดยในทางความเชื่อส่วนใหญ่นับถือผีมีบ้างที่นับถือศาสนาคริสต์และดำรงชีพด้วยการประกอบเกษตรเป็นหลัก ชาวม้งยังมีเครื่องดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเช่น เค่ง (แคนม้ง) ซึ่งใช้ในงานรื่นเริง และงานพิธีกรรมต่าง ๆ โดยเค่งเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ในสังคมม้ง มาช้านานและไม่มีประวัติความเป็นมาต้นกำเนิดที่แน่ชัดโดยบทเพลงเค่ง (แคนม้ง) ซึ่งถูกถ่ายทอดออกมาเป็นวัฒนธรรมทางดนตรีนั้นได้แสดงออกถึงความสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของม้งโดยเฉพาะวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรมของชาวม้งและค่านิยมต่าง ๆ ในสังคม เพราะดนตรีเป็นผลผลิตของวัฒนธรรมทางสังคมดนตรีจึงเป็นสิ่งสะท้อนภาพลักษณ์และเอกลักษณ์ของความเป็นสังคมนั้นๆ ได้เป็นอย่างดีและเครื่องดนตรีที่ชาวม้งได้ทำพิธีกรรมศพม้งเพื่อเป็นสื่อในการเชื่อมความสัมพันธ์ต่อผู้ตายไปสู่ปรโลกนั้นคือ

1. เครื่องดนตรีม้งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท

- 1.1 เครื่องดนตรีประเภทเป่า ได้แก่ จิ้งห่อง "จ่าง" ซลุ่ย และ แคนหรือเค่ง
- 1.2 เครื่องดนตรีประเภทตี ได้แก่ กลอง "จิว"

ภาพประกอบ 2 เครื่องดนตรีม้งประเภทเป่า

ที่มา: ชนเผ่าม้ง - เครื่องดนตรี. (2562). เอกสารจากเว็บไซต์

ภาพประกอบ 3 ภาพเครื่องดนตรีม้งประเภทเป่า

ที่มา: ชนเผ่าม้ง - เครื่องดนตรี. (2562). เอกสารจากเว็บไซต์

เครื่องดนตรี จ้าง ความหมายในการเป่า

- 1) เพื่อชมเชยในความสวยงามของธรรมชาติ
- 2) ชื่นชมในความรักที่สวยงามของมนุษย์ระหว่างหญิงและชาย
- 3) การสื่อสารในภาษา เกิดจินตนาการแห่งความรัก

การเป่าเครื่องดนตรีชนิดนี้เพื่อให้หนุ่มสาวมีความรักกันและที่สำคัญคือ เกิดจินตนาการด้านความรักอย่างสวยงาม เพราะเหตุนี้ เครื่องดนตรีชิ้นนี้จึงเป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญที่แสดงออกมาด้วยความรักระหว่างหญิงสาวชาวม้ง เป็นวิถีและวัฒนธรรมที่งดงามของชาวม้งจนสืบทอดต่อกันมา

ภาพประกอบ 4 ภาพเครื่องดนตรีม้งประเภทเป่า

ที่มา : เกียรติยศ เฉลิมพงษ์. (2562)

แคนม้ง

ความหมายของเครื่องดนตรีแคนม้งนั้น ประวัติความเป็นมายังไม่ทราบแน่ชัดเท่าที่ควรว่าเกิดมาจาก ยุคแรกหรือมีมาตั้งแต่ยุควัฒนธรรมดั้งเดิม แต่มีเรื่องราวต่าง ๆ ของตำนานเครื่องดนตรีม้ง ที่มีมานานแสนนานจนเล่าขานสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน บ้างก็พูดถึงเทพเจ้า ที่ชื่อ ซีย คือเทพเจ้าที่ปกป้องรักษา ชาติพันธุ์ม้ง และเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างมากต่อชาติพันธุ์ม้ง และสิ่งสำคัญ การประกอบพิธีทางศาสนาของชาวม้งนั้น จะต้องมีการบวงสรวงเทพยดา เพื่อลงมาสู่โลกมนุษย์ เพื่อมาบรรเลงและเป่าบทเพลงแคนม้งกัน โดยมีเครื่องตีกลองนำพิธีเป็นจังหวะตลอดในพิธีกรรมเสมอและบทเพลงต่าง ๆ ของม้งนั้น เพื่อต้องการให้มนุษย์มีความสุขกับการรับฟังเสียงแคนม้งที่บรรเลงให้เกิดความสุนทริยภาพแห่งพิธีศพและคลายความทุกข์โศกไปได้ในระยเวลานั้น ๆ

ภาพประกอบ 5 ภาพเครื่องดนตรีม้งประเภทเป่า

ที่มา: เกียรติยศ เฉลิมพงษ์. (2562)

การเป่าคองนั้น จะต้องทำให้เสียงไพเราะได้นั้น ต้องมีองค์ประกอบหลายอย่างและเชื่อว่าการศรัทธาต่อคนที่เรารักจากไป ในพิธีศพนั้นสิ่งสำคัญคือ การเป่าด้วยจิตแห่งวิญญาณและส่วนใหญ่นั้นจะคำนึงถึงคนที่ตายเป็นหลักเพื่อ เจตนารมณ์ในพิธีเพื่อให้เสียงแคนม้งนั้นได้พาร่างอันไร้วิญญาณไปสู่สรวงสวรรค์ บุญลอย จันทรทอง (2547, น. 48)

ภาพประกอบ 6 เครื่องดนตรีม้งประเภทเป่า

ที่มา: ชนเผ่าม้ง - เครื่องดนตรี. (2562). เอกสารจากเว็บไซต์

การเป่าขลุ่ย

ความหมายของการเป่าขลุ่ยม้งนั้น ขลุ่ยเป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งซึ่งมีความสำคัญอันได้แก่ 1) เป่าในงานรื่นเริงไม่ว่าจะเป่าในงานศพม้ง 2) เป่าเพื่อสื่อสารกันในด้านแห่งความรัก การเกี่ยวพาราสีกัน 3) เป่าเพื่อแสดงความรู้สึก ว่ามีความต้องการโยยหาความรักและถ่ายทอดออกมาจากจินตนาการสู่ ท่วงทำนองที่ ออกมาจากห้วงแห่งอารมณ์ในการเป่า

ภาพประกอบ 7 ภาพเครื่องดนตรีม้งประเภทเป่า

ที่มา: ชนเผ่าม้ง - เครื่องดนตรี. (2562). เอกสารจากเว็บไซต์

ภาพประกอบ 8 เครื่องดนตรีม้งประเภทเป่า

ที่มา: ชนเผ่าม้ง - เครื่องดนตรี. (2562). เอกสารจากเว็บไซต์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บุญลอย จันทรทอง (2547, น. 48) ได้ศึกษาวิจัยดนตรีชาวเขาเผ่าม้ง หมู่บ้านสบเป็ด อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน สรุปได้ดังนี้

1) ชาวเขาเผ่าม้งได้อนุรักษ์วัฒนธรรมของพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานศพ ทั้งเรื่องของความเชื่อถือต่าง ๆ ในเรื่องของจิตวิญญาณ และขั้นตอนระเบียบของการปฏิบัติอย่างชัดเจน และให้ความสำคัญกับพิธีกรรมเป็นอย่างมาก

2) การวิเคราะห์ดนตรีที่ใช้ประกอบพิธีกรรมงานศพ ผลวิจัยพบว่าเครื่องดนตรีที่ใช้ในการดำเนินทำนอง คือ เค่ง (แคนม้ง) มีความสำคัญในการเป็นผู้นำในพิธีงานศพ ดนตรีที่อยู่ในตระกูลเครื่องลมที่มีระบบการเทียบเสียง 5 เสียง มีส่วนประกอบ 3 ส่วนคือเต้าแก้ง ท่อเสียง 6 ท่อ และลิ้นซึ่งใช้วัสดุและเครื่องมือที่สามารถหาได้ง่าย ในท้องถิ่นจากธรรมชาติ

นอกจากนี้พบว่า เพลงพิธีกรรมศพ มีทำนองที่ประกอบด้วยกลุ่มโน้ตเสียงยาวสลับกันกับกลุ่มโน้ตที่เป็นเสียงสั้น ๆ ส่วนจังหวะในบทเพลง แต่ละเพลงมีทั้งช้า ปานกลาง และเร็วตามที่ผู้บรรเลงต้องการกำหนดขึ้นจากการศึกษาจะเห็นได้ว่าลักษณะการบรรเลงดนตรีในพิธีศพม้ง หมู่บ้านเข็กน้อย จะมีความสัมพันธ์ต่อความเชื่อการนับถือภูตผีดนตรีเปรียบเสมือน (land scape) บทเพลงแห่งสวรรค์ที่ชาวเขาเผ่าม้งได้เชื่อว่าจะติดต่อกับดวงวิญญาณของผู้ล่วงลับได้

ประสิทธิ์ ลิขิตรา (2548, น. 9) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ม้งอาศัยอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีน เวียดนามไทยและบางส่วนกระจายไปในประเทศสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส และอื่นๆในบริบทในประเทศจีนนั้นชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ ม้งมักจะถูกใช้อย่างสับสนกับมั่วหรือเหมียวต่อไปจะได้มาดูชาวเขาเผ่าม้งในประเทศไทยทำการอนุญาตจากผู้นำชุมชนใกล้เคียงที่ตั้งหลักแหล่งอยู่ก่อนแล้วพร้อมกับการแจ้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองท้องถิ่นที่ดูแลในพื้นที่นั้น ๆ

นิรุตร์ แก้วหล้า (2562, น. 288-291) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์สู่การประดิษฐ์สร้างสรรค์ดนตรีร่วมสมัย : กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ ม้ง ลีซู ลาหู่ ดาระอั้ง ปกาเกอญอ พบแต่ละชาติพันธุ์มีวัฒนธรรมทางดนตรีที่แตกต่างกันออกไป มีชื่อเรียกเครื่องดนตรีและบทเพลงที่ไม่เหมือนกัน นอกจากนี้มีการประดิษฐ์สร้างสรรค์ดนตรีร่วมสมัยเป็นการผสมผสานระหว่างดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ และดนตรีตะวันตกให้เกิดเป็นงานร่วมสมัย โดยมีการเรียบเรียง ผสมผสาน และสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ โดยยังคงยึดหลักของกลืนอายบทเพลงนั้น ๆ

วสันต์ชาย อิมโษษฐ์ (2543, น. ง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง เค่ง: เครื่องดนตรีของชนเผ่าม้ง พบว่าเป็นเครื่องดนตรีที่มีบทบาทสำคัญมากของชนเผ่าม้ง มีความเชื่อว่าเสียงของเครื่องดนตรีนั้น

สามารถสื่อสารกับวิญญาณได้ นอกจากจะใช้ในพิธีงานศพแล้วยังสามารถใช้เป่าเพื่อความบันเทิงอีกด้วย ส่วนมากใช้เป่าในพิธีชื้อ พิธีตจอลี่ เป็นต้น

ปรารธนา มงคลวัช (2541, น. 229) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้งบ้านห้วยน้ำไซ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้งนั้นประกอบด้วยปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายใน ได้แก่ ผู้นำทางการเมือง ผู้นำทางศาสนา ผู้นำทางการศึกษา ผู้นำทางเศรษฐกิจ ผู้นำทางศิลปะและนันทนาการ และการเพิ่มประชากร ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ นักท่องเที่ยว ผู้เผยแพร่ศาสนาคริสต์ หน่วยงานของราชการ และสื่อสารมวลชน ซึ่งปัจจัยทั้งสองส่วนนั้นเป็นตัวแปรสำคัญต่อการรักษาเอกลักษณ์ของชาวเขาเผ่าม้ง

มณฑิร รุ่งหิรัญ (2549, น. 113-117) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง เค่ง : เครื่องดนตรีในวิถีม้ง พบว่าเค่งเป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญมากของสังคมชาวม้ง เนื่องจากม้งเป็นชนเผ่าที่รักในเสียงเพลงทั้งที่เป็นบทกลอน บทกวี หรือบทเพลงต่าง ๆ ที่ใช้เครื่องดนตรีม้งในการถ่ายทอดความรู้สึกไปยังผู้ฟัง ซึ่งบทบาทของเค่งต่อสังคมวัฒนธรรมม้งนั้นมี 10 ด้าน คือ เอกลักษณ์ความเป็นม้ง บทบาททางด้านศิลปะและสุนทรียศาสตร์ บทบาททางด้านพิธีกรรม บทบาทการรวมคนในสังคมม้งให้เป็นหนึ่งเดียวกัน บทบาททางด้านเศรษฐกิจ บทบาททางด้านระบบเครือญาติ บทบาททางการศึกษาและการขัดเกลาทางสังคม บทบาททางด้านวรรณกรรมและการสื่อสาร บทบาททางด้านนันทนาการและการเกี่ยวพาราตี และเค่งกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ชาวเขาเผ่าม้งมีรูปแบบวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ถึงแม้ในปัจจุบันจะมีสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เข้ามาเป็นตัวแปรสำคัญ แต่ชาวเขาเผ่าม้งยังคงรักษารูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรม พิธีกรรม เครื่องดนตรี และการแต่งกาย สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเป็นหนึ่งเดียวและความแนบแน่นของชาวเขาเผ่าม้ง

บทที่ 3

วิธีการดำเนินวิจัย

ในการวิจัยเรื่องการศึกษาดนตรีในพิธีศพชาวม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจากการสัมภาษณ์จากผู้อาวุโส ผู้ใหญ่บ้านที่มีความรู้ในด้านการศึกษาก่อนมาแคนม้งในการประกอบพิธีกรรมศพชาวม้งเข็กน้อยเพื่อเป็นการเก็บข้อมูลภาคสนาม ทั้งนี้ผู้วิจัยยังได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำราวิชาการต่าง ๆ ตลอดจนงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้เป็นข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) และใช้วิธีวิเคราะห์องค์ประกอบความรู้ทางดนตรีวิทยาทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) เสนอผลรายงานการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

1. ขั้่นรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชนในหมู่บ้านเข็กน้อยได้แก่ลักษณะที่ตั้ง ประวัติความเป็นมา จำนวนพื้นที่ จำนวนประชากร การศึกษา ศาสนา ภาษา อาชีพ ดำเนินการศึกษาจากเอกสาร สัมภาษณ์ สังเกต สัมภาษณ์ พูดคุย และสอบถามจากชาวม้งในชุมชนเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับพิธีกรรมศพชาวม้งโดยใช้ดนตรีแคนม้ง (เค้ง) ในการบรรเลง วิธีการบรรเลง นักดนตรี บทบาทหน้าที่ ตลอดจนการถ่ายทอดโดยการบรรเลงและบทเพลงที่ใช้ในการศึกษาข้อมูลได้ดำเนินการบันทึกเสียง ชาวบ้านม้งหมู่บ้านเข็กน้อยและนักดนตรีแคนม้งที่ร่วมพิธีกรรมศพโดยใช้อุปกรณ์ช่วย กล้อง วีดีโอ สัมภาษณ์ สอบถามรวมไปถึงบุคคลที่มีความรู้และมีส่วนเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ดนตรีในพิธีศพชาวม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

1.3 ข้อมูลจากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ได้แก่บทความ ตำรา หนังสือต่าง ๆ ทางวิชาการ วิทยานิพนธ์โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลดังนี้

- 1.3.1 สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- 1.3.2 หอสมุดมหาวิทยาลัยรามคำแหง
- 1.3.3 หอสมุดกลางจังหวัดเพชรบูรณ์
- 1.3.4 หอสมุดศิรินคร กรุงเทพมหานคร

2. วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล

2.1 ทำการถอดข้อมูลจากอุปกรณ์ที่ใช้ในการบันทึกจาก กล้อง V.D.O. กล้องภาพนิ่งและเครื่องบันทึกเสียงแล้วทำการเรียบเรียงเป็นลายลักษณ์อักษร

2.2 นำข้อมูลจากการภาคสนามและจากหนังสือ ตำราต่าง ๆ มาประมวลเข้าด้วยกันแล้วนำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงที่สุด

2.3 นำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงและตรวจสอบ ขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อทำการปรับปรุงแก้ไข

2.4 นำข้อมูลที่แก้ไขแล้วนำมาเรียบเรียงให้สมบูรณ์

3. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ จากบทสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาด้านพิธีกรรมศพ บทเพลงและเครื่องดนตรี รวมไปถึงองค์ประกอบ โครงสร้างของวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับดนตรี โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. รูปแบบดนตรีในพิธีศพชาวม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

1.1 สภาพทั่วไปของชุมชนชาวม้งเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

1.2 ขั้นตอนและรูปแบบพิธีกรรมศพ ชาวม้งเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

1.3 วิเคราะห์โครงสร้างบทเพลง แคนม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

1.4 ความสัมพันธ์ดนตรี กับพิธีกรรมศพชาวม้งเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

1.4.1 ทำนองเพลง

1.4.2 จังหวะ

1.4.3 อารมณ์ของบทเพลง

2. บทบาทดนตรีในความสัมพันธ์ในพิธีศพที่มีต่อวัฒนธรรมของชาวม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

2.1 บทบาทต่อสังคม ชาวเขาเผ่าม้ง

2.2 บทบาทต่อการศึกษา

2.3 บทบาทต่อประเพณีและความเชื่อ

2.4 บทบาทต่อการเมือง

2.5 บทบาทต่อเศรษฐกิจ

3. ขั้นสรุป

3.1 สรุปผลการวิจัยการศึกษา

3.2 นำเสนอผลงานการวิจัยแบบเชิงพรรณนาวิเคราะห์

3.3 ข้อเสนอแนะ

3104185674

SWU iThesis gs591130335 thesis / recv: 17062564 21:32:18 / seq: 42

บทที่ 4

ผลการดำเนินวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาดนตรีในพิธีศพชาวม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และข้อมูลที่เป็นเอกสารต่าง ๆ นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. รูปแบบดนตรีในพิธีศพชาวม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

1.1 สภาพทั่วไปของชุมชนชาวม้งเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ

จังหวัดเพชรบูรณ์

1.2 ขั้นตอนและรูปแบบพิธีศพ ชาวม้งเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

1.3 วิเคราะห์โครงสร้างบทเพลง แคนม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัด

เพชรบูรณ์

1.4 ความสัมพันธ์ดนตรีกับพิธีศพชาวม้งเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

1.4.1 ทำนองเพลง

1.4.2 จังหวะ

1.4.3 อารมณ์ของบทเพลง

2. บทบาทดนตรีในความสัมพันธ์ในพิธีศพที่มีต่อวัฒนธรรมของชาวม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

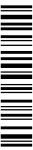
2.1 บทบาทต่อสังคม ชาวเขาเผ่าม้ง

2.2 บทบาทต่อการศึกษา

2.3 บทบาทต่อประเพณีและความเชื่อ

2.4 บทบาทต่อการเมือง

2.5 บทบาทต่อเศรษฐกิจ

1. รูปแบบดนตรีในพิธีศพขาวม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

1.1 สภาพทั่วไปของชุมชนชาวม้งเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ตำบลเข็กน้อยมีพื้นที่ส่วนใหญ่ สูงจากระดับน้ำทะเล ประมาณ 600-800 เมตร ทางทิศเหนือติดกับ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ทิศใต้ ติดกับ อุทยานแห่งชาติ พังงาหลวง ทิศตะวันออกติดกับ ตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ชาวเข็กน้อยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวน ทำไร่ มีอาชีพเสริม คือ ค้าขาย หัตถกรรม และสาธารณสุขปโค การเดินทางสามารถเดินทางได้ 2 แบบ คือ เดินทางด้วยรถยนต์ ถนนหมายเลข 12 จากสี่แยกพ่อขุน อำเภอหล่มสัก ถึงตำบลเข็กน้อย ระยะทาง 35 กิโลเมตร ถ้ามาจากพิษณุโลก ระยะทาง 100 กิโลเมตร และเดินทางจากอำเภอเขาค้อด้วย ถนนแคมป์สน-สะเดาะพง ถึงตำบลเข็กน้อย รวมระยะทาง 31 กิโลเมตร การพูดภาษาม้งจะมีลักษณะการพูดที่คล้าย ๆ กัน ส่วนมากจะเรียนรู้โดยวิธีการจำและสืบทอดกันต่อกันมาเป็นรุ่น ๆ

ภาพประกอบ 9 ลักษณะที่ตั้ง หมู่บ้านเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ที่มา: เกียรติยศ เฉลิมพงษ์. (2562)

1.2 ขั้นตอนและรูปแบบพิธีกรรมศพขาวม้งชาวม้ง หมู่บ้านเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ชาวม้งเข็กน้อยมีความเชื่อในวิญญาณและผีต่าง ๆ ไม่มีพระเจ้าที่ยึดถือถาวร เช่น ศาสนาคริสต์หรืออิสลาม ผีที่ม้งนับถือมีทั้งผีบรรพบุรุษและผีที่อยู่ตามธรรมชาติและสภาพแวดล้อม เช่น ท้องฟ้า ลำน้ำ ต้นไม้ ภูเขา ไร่นาและบ้านเรือน ม้งเชื่อว่าผีที่ตนนับถือมีหลาย

ระดับ ระดับสูงสุดคือผีฟ้า เรียกว่า "ต๊รังคู้" โดยเชื่อว่าผีฟ้าเป็นผู้สร้างสรรพสิ่งทั้งหลายบนโลก) พิธีงานศพม้ง หากบ้านใดมีคนตายจะมีการยิงปืนเพื่อเป็นสัญญาณให้คนอื่นทราบ หลังจากนั้น จะมีการอาบน้ำศพและแต่งตัวให้ศพ เมื่อแต่งตัวศพเสร็จแล้ว พิธีศพจะกินเวลาหลายวัน ทั้งนี้เพราะต้องรอญาติที่อยู่ไกลได้มาร่วมงาน การฝังศพจะฝังในวันดีเพราะจะทำให้ผู้ตายไปเกิดที่ดีมีความสุข งานหลักที่ต้องทำในงานศพ คือ การเป่าแคนม้งและตีจั่วเพราะต้องทำติดต่อกัน เสียงแคนม้ง มีเพลงที่ใช้บรรเลงเฉพาะในพิธีศพ ห้ามต่อด้วย เพราะเชื่อว่าด้วยจะพันแข้งพันขาผู้ตายดนตรีของม้งมีลักษณะการบรรเลงแบบง่ายไม่ซับซ้อน ดนตรีบรรเลงได้เฉพาะเพื่อเป็นส่วนประกอบในพิธีกรรมใหญ่หรือคัมภีร์การประกอบดนตรีที่ระบุไว้ว่าต้องใช้ดนตรีเท่านั้น เช่น พิธีกรรมเกี่ยวกับงานศพ พิธีขึ้นปีใหม่ม้ง และในบรรดาพิธีกรรมทั้งหมด พิธีกรรมเกี่ยวกับงานศพ ถือเป็นพิธีกรรมที่สำคัญที่สุด ข้อห้ามของการเล่นเครื่องดนตรี การบรรเลงเครื่องดนตรีของม้งในพิธีกรรม ถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นสิ่งเคารพบูชา

ภาพประกอบ 10 อาจารย์ประสิทธิ์ แซ่หลี

ที่มา: เกียรติยศ เฉลิมพงษ์. (2562)

ในส่วนของดนตรีในพิธีกรรมศพ ท่านอาจารย์ประสิทธิ์ได้กล่าวต่อไปว่า ดนตรีมีความสัมพันธ์กับชีวิตและวิถีชีวิตของชาวม้งว่า

1. การบรรเลงเป่าแคนม้งในพิธีศพม้งเพื่อบรรยายคุณงามความดีในขณะที่ผู้ล่วงลับยังมีชีวิตอยู่ในตอนมีชีวิตได้สร้างคุณประโยชน์ต่อสังคมอะไรบ้าง
2. แคนม้งยังสามารถเป็นเครื่องดนตรีที่ส่งสอนอบรมลูกหลานให้สามารถเป็นคนดีและทำความดีถ้าทำชั่วได้ชั่วยึดมั่นในความดีและหยิ่งในศักดิ์ศรีตนเอง
3. พิธีการเป่าในแต่ละช่วงเพื่อเรียกวิญญาณผู้ล่วงลับมากินข้าวเช้ากลางวัน

4. การฆ่าวัวเพื่อแจกจ่ายเนื้อวัวผู้ที่มาเคารพศพจะใช้แคนเป็นสื่อให้คนมาร่วมงานและผู้ที่ย้ายได้รับรู้ถึงบุญสะสมไปสู่ปรโลก เพลงที่บรรเลงในแต่ละช่วงจะสื่อให้ดวงวิญญาณได้จากไปอย่างสงบสู่ปรโลก

บทสัมภาษณ์ อาจารย์ประสิทธิ์ แซ่หลี่ อาจารย์สอนสังคม ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญการเป่าแคนม้งในพิธีกรรมศพ ในวันที่ 30 ธันวาคม 2562

ท่านได้กล่าวว่า ประวัติแคนม้งตามเรื่องราวได้บอกไว้ว่า กาลครั้งหนึ่งมีลิงตัวหนึ่งกับต๊กแตนได้ทำสงครามกัน ชาวม้งไม่พอใจที่เจ้าต๊กแตนโดนพวกลิงตีตาย ชาวม้งจึงจัดทำพิธีศพให้กับพวกต๊กแตน โดยการตีกลองร้องเป่าเสียงดนตรีได้ยินไปจนถึงสวรรค์ จนพระอินทร์ได้ยินเสียงและต้องการทราบสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนโลกมนุษย์จึงส่งให้ลูกน้องมายังบนโลกเพื่อสืบเสาะหาความจริงว่ามนุษย์มีเหตุการณ์อะไรจึงใช้การตีกลองร้องเพลงเหมือนบทสวดไปจนถึงบนสวรรค์ ปรากฏว่าพระอินทร์ได้ข่าวว่าลิงต่อสู้กับต๊กแตนจนต๊กแตนตายหลาย ๆ ตัวจึงทำให้พระอินทร์ไม่พอใจ พระอินทร์เลยจัดการเจ้าลิงและเจ้าต๊กแตนก็ตาย มนุษย์ต้องตายและไปเกิดเป็นต๊กแตนมนุษย์ตายเพื่อชดใช้กับกรรมที่เจ้าทำมันขึ้นมาโดยโดนคมมีดตาย เป็นเรื่องเล่าของชาวม้งที่เล่าขานกันมาจนถึงปัจจุบัน จึงทำให้ดนตรีแคนม้ง (เค่ง) มีความสำคัญสัมพันธ์ต่อพิธีกรรมศพชาวม้งสื่อถึงวิถีชีวิตชาวม้ง ยังมีตำนานเรื่องเล่าว่า ในอดีตกาลมีชาวเขาม้งอยู่ครอบครัวหนึ่ง ซึ่งชาวเขาเผ่าม้งครอบครัวนี้มีพี่น้องทั้งหมดอยู่ 7 คน แต่แล้ววันหนึ่งผู้เป็นบิดาของครอบครัว ได้เสียชีวิตลงจึงทำให้พี่น้องทั้งหมด 7 คนทำการจัดงานศพเพื่อเป็นพิธีเพื่อเป็นเกียรติให้กับบิดาของเขาพวกเขาทั้ง 7 คน ไม่รู้จะทำอย่างไรดีเพื่อจะจัดพิธีศพของบิดาให้เรียบร้อยเป็นอย่างดี พวกเขาทั้ง 7 คน จึงได้ขอคำปรึกษาจากเทพเจ้าซีอี้ (เทพเจ้าซีอี้คือเทพเจ้าที่มาช่วยเหลือมนุษย์ให้พ้นภัยอันตราย) ซึ่งชาวเขาเผ่าม้งมีความเชื่อว่าเป็นเทพเจ้าที่พระเจ้าส่งมาเพื่อช่วยเหลือมวลมนุษย์ในโลกและเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดพิธีกรรมที่สำคัญของพิธีกรรมศพ ชาวเขาเผ่าม้ง เทพเจ้าซีอี้ได้กล่าวแนะนำให้พี่น้องที่หนึ่งไปหาหนั่งสัตว์มาทำกลองไว้ดีและที่เหลือนอีกหกคนไปหาลำไม้ไผ่ ที่มีขนาดและความยาวไม่เท่ากันมาคนละอันเพื่อมาเรียงลำดับตามขนาดและอายุของแต่ละคนเมื่อเสร็จสิ้นแล้ว ให้พี่น้องที่ หนึ่งตีกลองพร้อมกับมอบบทเพลงต่าง ๆ ให้กับงานพิธีศพชาวม้ง เมื่อเทพเจ้าซีอี้กล่าวเสร็จ พี่น้องทั้งเจ็ดคนจึงได้กลับไปจัดงานศพให้บิดาตามที่เทพเจ้าซีอี้แนะนำต่อมาพี่น้องทั้ง 7 คน มีคนหนึ่งได้เสียชีวิตลง จึงเหลืออีก 6 คน จึงไม่สามารถเป่าลำไม้ไผ่ได้เพราะเหลือคนไม่เพียงพอที่จะเป่าลำไม้ไผ่ทั้งหมดทำให้เกิดความโศกเศร้าได้ ด้วยเหตุนี้ชาวเขาเผ่าม้งจึงเหลือคนเป่าลำไม้ไผ่เพียงคนเดียวเท่านั้นที่สามารถเป่าลำไม้ไผ่ได้ จึงเป็นเหตุที่คนเป่าแคนไม้ไผ่ มีคนเดียวในพิธีศพ พร้อมกับคนตีกลองอีกหนึ่งคนเพียงเท่านั้น จนถึง

ทุกวันนี้ แล้วส่วนคนอื่นก็ให้ทำหน้าที่ถวายเป็นเครื่องบูชา ตระเตรียมอาหารและทำหน้าที่อื่นที่เหลือต่อไป รูปแบบพิธีกรรมศพต่าง ๆ ก็ได้ถือปฏิบัติมาเรื่อย ๆ จนกลายเป็นประเพณีในการจัดงานศพของคนชาวเขาเผ่าม้งมาจนถึงทุกวันนี้ ฉะนั้นในธรรมเนียมม้งจึงห้ามมิให้ฝึกเป่าแคนภายในบ้าน ส่วนใหญ่จะฝึกในที่ห่างไกลจากหมู่บ้านซึ่งมักจะเป็นที่ปักพืงตามไร่สวน นอกจากงานศพแล้วชาวม้งยังนิยมเป่าแคนในงานรื่นเริงเช่นงานปีใหม่ โดยเนื้อหาของบทเพลงที่เป่าจะมีความหมายแตกต่างกันออกไป รวมทั้งมีทำนองประกอบการเล่นเป่าเพื่อดึงดูดความสนใจของคนดู แตกต่างจากการเป่าในงานศพซึ่งจะย่อตัวและเป่าวนรอบศพเท่านั้น ปัจจุบันการเป่าแคนม้งยังคงมีความสำคัญมากในงานศพของชาวม้งโดยแต่ละงานต้องมีคนเป่าแคนเก่งระดับชั้นครูมาช่วยกันเป่าอย่างน้อย 3-4 คน สลับกันเพราะต้องมียี่เสียงแคนบรรเลงเข้า กลางวันและเย็น ตลอดระยะเวลางาน 3-4 วัน ดังนั้นคนเป่าแคนม้งเก่ง ๆ จะได้รับเชิญให้เดินทางไปร่วมงานศพตามหมู่บ้านชาวม้งเสมอเพราะการบรรเลงแคนม้งเป็นการส่งดวงวิญญาณที่ล่วงลับไปสู่สุคติ แคนม้งจึงเป็นเครื่องดนตรีสำคัญที่ลูกหลานชาวม้งจะต้องร่วมกันสืบทอดต่อไป เครื่องดนตรีแคนม้ง (เค่ง) นั้นเป็นเครื่องดนตรีที่สื่อของงานเพื่อลดความเศร้าโศกในพิธีกรรมศพและเป็นสื่องานเฉลิมฉลองบางแห่งนักดนตรีที่มีทักษะสูงหลายคนใช้เค่งเป่าทักทายปราศรัยกันแทนการใช้คำพูดด้วยและโดยปกตินักดนตรีมักจะเดินรำไปด้วยในขณะที่เป่าเค่ง บทบาทในงานรื่นเริงทำให้เครื่องดนตรีแคนม้งมีสถานะเป็นเสมือนเครื่องมือสื่อสาร จารีตประเพณีในการปฏิบัติต่อผู้ล่วงลับมีส่วนสำคัญยิ่งในสังคมชาวม้ง เพราะเป็นการแสดงความรักความอาลัยที่มีต่อผู้ล่วงลับ เป็นการแสดงความเคารพและให้เกียรติอย่างสูง และแคนม้งคือสื่อแสดงถึงความสัมพันธ์ความรักความรู้สึก ในปัจจุบันชาวม้ง ตำบลเข็กน้อยได้รับปัจจัยหลายด้านทั้งความเจริญทางด้านเทคโนโลยี การเปลี่ยนการนับถือศาสนา การคมนาคม ซึ่งสิ่งเหล่านี้เข้าไปมีบทบาทและส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของชาวม้ง ทั้งนี้ชาวม้ง ตำบลเข็กน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์นั้นยังมิได้รับเอาความเปลี่ยนแปลงจากภายนอกมาทั้งหมด ซึ่งยังมีชาวม้งบางส่วนที่ยึดถือแบบแผนและวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เช่น ภาษา ความเชื่อ พิธีกรรมและดนตรีเป็นต้น จนไปถึงวัฒนธรรมชาวม้งที่เกี่ยวข้องกับดนตรี ได้มีการสืบทอดกันมาช้านานไม่สามารถยืนยันได้ว่าเกิดขึ้นในยุคใดสมัยใด บทเพลงที่ใช้ประกอบพิธีกรรมงานศพเป็นส่วนใหญ่ โดยชาวม้งถือว่าดนตรีกับพิธีกรรมงานศพเป็นสิ่งที่ควบคู่กันอย่างแยกไม่ออก ดนตรีและพิธีกรรมงานศพถือว่ามีความสำคัญที่สุดของชาวม้ง (บุญลอย จันทรทอง, 2547) และวิถีชีวิตและพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์นั้นมักจะเกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม เนื่องจากชาวม้งมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักและดนตรีก็มีบทบาทในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวม้งด้วย

ชาวเขาเผ่าม้งหมู่บ้านเข็กน้อย เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่ใช้เสียงดนตรีเป็นส่วนหนึ่งในการประกอบพิธีกรรมศพชาวม้งเชื่อว่าเสียงดนตรีจากเครื่องดนตรีแคนม้งเป็นเสียงที่สามารถสื่อสารกับวิญญาณได้ ฉะนั้นม้งจึงให้ความสำคัญกับเสียงดนตรีเป็นอย่างมากโดยเฉพาะพิธีกรรมศพม้งเพื่อเปรียบเสมือนการสื่อสารกับดวงวิญญาณให้กลับไปสู่ยังภพภูมิที่บรรพบุรุษอาศัยอยู่ในถิ่นฐานภูมิลำเนาเดิมนั้นไปสู่ปรโลกหน้านั้นจนมีความเชื่อว่าเสียงดนตรีแคนม้งจะนำพาดวงวิญญาณไปสู่ปรโลกที่สวงามกายภาคหน้าได้และเป็นการสื่อสารและดำรงอยู่ร่วมกันจนเกิดเป็นประเพณีและวัฒนธรรมความเชื่อสืบทอดกันต่อ ๆ กันไปจนถึงปัจจุบัน ชาวเขาเผ่าม้งเข็กน้อยมีความเชื่อศรัทธาในผีบรรพบุรุษและสิ่งเหนือธรรมชาติ ทำให้การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ มีบทบาทในการดำเนินชีวิตของชาวเขาเผ่าม้งตั้งแต่เกิดจนตาย

ดนตรีมีความสัมพันธ์ต่อพิธีกรรมในการทำพิธีศพของชาวม้งมีอิทธิพลต่อความรู้สึกและอารมณ์และจิตใจของชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อยเป็นอย่างมากได้แก่

1. ด้านสื่อความรักต่อสรรพสิ่งที่มีต่อมวลมนุษยชาติสื่อออกมาทางเสียงดนตรีคือแคนม้ง ซึ่งจะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในทำนองและท่วงทำนองจะ使人ที่เรารักจากไปสื่อให้เห็นถึงความรักที่มีต่อกันเมื่อยังมีชีวิตอยู่จนจากโลกไป

2. ท่วงทำนองรูปแบบวัฒนธรรมที่เป็นประเพณีในการประกอบพิธีกรรมสามารถเล่นในรูปแบบพิธีแบ่งออกเป็น 3 เวลาคือ

- พิธีกรรมในการเป่าแคนม้ง ช่วงเช้า ก็จะใช้เพลงที่ประกอบพิธีในช่วงเช้า
- พิธีกรรมช่วงกลางวันก็จะใช้บทเพลงช่วงกลางวันเป่าเข้าไปมาจนเสร็จพิธี
- พิธีกรรมช่วงเย็นก็จะเป่าอีกบทเพลงในช่วงเย็นและก็เป่าเข้าไปเข้ามา
- พิธีกรรมอันเชิญดวงวิญญาณไปสู่สุสานก็จะเป่าบทเพลงไปจนถึงสุสานจนจบพิธี

จบพิธี

นักดนตรีเค่ง (แคนม้ง) ก็จะเป่าให้ญาติพี่น้องผู้ตายได้คิดถึงคนรักที่จากไปจนเป็นสิ่งที่จบพิธีกรรมของชาวม้ง ดนตรีชาวเขาเผ่าม้งได้สะท้อนสภาพวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้ง ความสำคัญของดนตรีชาวเขาเผ่าม้งมีบทบาทและสำคัญมากสำหรับพิธีกรรมโดยเฉพาะพิธีกรรมงานศพ (ประไพศรี สงวนวงศ์, 2535, น. 82) ชาวบ้านชาวเมืองตำบลเข็กน้อยได้ถือว่าเสียงแคนม้งเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกันระหว่างคนเป็นคนตายเพื่อให้คนที่ตายไปสู่สวรรค์ปรโลกอย่างมีความสุข พิธีกรรมงานศพม้ง เป็นพิธีกรรมหนึ่งที่ชาวม้งให้ความสำคัญในขั้นตอนแต่ละขั้นตอน ซึ่งถ้าไม่ปฏิบัติอย่างถูกต้องจะส่งผลให้พิธีกรรมนั้นไม่เสร็จสิ้นและทำให้เกิดความไม่สบายใจของผู้ที่เป็นเจ้าของบ้านแต่ละขั้นตอนจะส่งผลให้พิธีกรรมงานศพม้งมีการสอดแทรก

กระบวนการของการทำงานแต่ละหน้าที่ไว้ได้อย่างน่าสนใจ สะท้อนให้เห็นถึงความสามัคคีของคนในกลุ่มชาติพันธุ์ รูปแบบของขั้นตอนมีไปอย่างมีระบบของการทำงานแต่ละหน้าที่ไว้ได้อย่างน่าสนใจ รูปแบบของขั้นตอนของการทำงานแต่ละหน้าที่ไว้ได้อย่างมีแบบแผน อีกทั้งเป็นการแสดงความรักความต่อแผ่นดินตอนมีชีวิตอยู่โดยขั้นตอนสำคัญนี้เครื่องที่ใช้สื่อสารกับดวงวิญญาณ คือ เพลงที่บรรเลง โดยเนื้อหาและความหมายของเพลงบอกถึงเรื่องราวของขั้นตอนต่าง ๆ เช่น เป็นการชี้นำดวงวิญญาณให้ไปยังที่ต่าง ๆ เพื่อไปขอเปิดประตูฟ้าดิน ให้แก่ดวงวิญญาณได้เดินทางไป ในภพภูมิอย่างสะดวกเป็นต้น นอกจากนี้เพลงที่ใช้ในพิธีกรรมยังมีความหมายที่แตกต่างกันออกไปตามบริบทของขั้นตอนต่าง ๆ เพลงเหล่านี้จะบรรเลงถ่ายทอดจากนักดนตรีด้วยเครื่องดนตรี เพลงพิธีกรรมนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเพลงที่มีต่อความเชื่อ อีกทั้งภูมิความรู้ของนักดนตรีได้อย่างสนใจ ดนตรีของชาวม้งนั้น สามารถช่วยทำให้โลกสดใสทำให้วิถีชาวม้งมีความสุข เพราะมนุษย์ย่อมต้องการ ความสุนทรีย์ภาพแห่งชีวิตเพื่อมาเติมเต็มให้ชีวิตมีความสุข เสียงเพลงเป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้บทเพลงนั้นเข้าถึงอารมณ์ของผู้ฟัง แนวเพลงต่าง ๆ ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เรามีจิตใจดี ดนตรีจึงสามารถทำให้มนุษย์มีความผ่อนคลายมีความสุขลิ้มความทุกข์และความเศร้าหมอง

พิธีกรรมศพชนเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อยนั้น การใช้ดนตรีในการประกอบพิธีกรรมเป็นศิลปะลักษณะพิเศษแสดงถึงความสัมพันธ์ที่เกิดจากศิลปะกับที่เกิดจากคำพูดก็คือ คำพูดนั้นมนุษย์เราใช้อาศัยเป็นสื่อถ่ายทอดความคิดแต่ศิลปะใช้สำหรับถ่ายทอดความรู้สึกศิลปะเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่งที่รับรู้ด้วยความรู้สึกโดยผ่านอวัยวะของร่างกายที่ใช้เสพศิลปะ เช่น หู ตา กายและสมองเป็นต้น ฉะนั้นแล้ว (แคน) ของชาวเขาเผ่าม้งถือว่าเป็นเครื่องดนตรีชิ้นหนึ่งที่สำคัญที่สุดในชนเผ่าของเขา เวลาเป่ามีความไพเราะและมีการทำท่าทางประกอบขณะเป่าด้วยเพื่อเป็นการแสดงถึงความเคารพและเป็นการดึงดูดผู้คนให้มีความสนใจในงานมากขึ้น เขาถือว่านั้นเป็นศิลปะ ความงดงามอย่างหนึ่งที่ถ่ายทอดออกในเนื้อหาเพื่อแสดงความเคารพต่อผู้ตายและการเป่าบางงานก็เพื่อเป็นการแสดงความบันเทิงหรือสนุกสนานได้เช่นกัน

การศึกษาความสัมพันธ์ดนตรีในพิธีกรรมศพชาวม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อในถิ่นที่ราบสูง ซึ่งจะอยู่แถบจังหวัดเพชรบูรณ์ ลักษณะภูมิประเทศจะติดสามจังหวัดซึ่งได้แก่ จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดเลยไปจนถึงหมู่บ้านเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ ซึ่งอยู่ในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ พิธีกรรมศพชาวม้งนั้นถือว่าเป็นพิธีกรรมที่เก่าแก่มาช้านานและมีการเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ ลักษณะโครงสร้างทางสังคม ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ โดยโครงสร้างลักษณะของดนตรีชาวม้ง มีลักษณะที่มีบริบทแบบแผนมาช้านาน และที่สำคัญชาวม้งจะต้องมีพิธีกรรมที่สืบทอดกันมาในด้านประเพณีจะต้องมีการสื่อสารต่อความเชื่อปฏิบัติและจิต

วิญญาณ จึงทำให้ดนตรีจึงมีบทบาทสำคัญต่อความเชื่อและประเพณีและค่านิยมต่าง ๆ จนมาถึงปัจจุบัน ลักษณะดนตรีชื่อว่า แคนมั่งจึงมีความสำคัญในการประกอบพิธีศพที่เชื่อว่าจะสามารถติดต่อกับวิญญาณของชาวมั่งที่ล่วงลับเพื่อสื่อสารกับจิตวิญญาณที่มีเจตคติในความสัมพันธ์ความเชื่อที่ว่า วิญญาณกับเสียงดนตรีจะมีการสื่อสารต่อผู้ตายสู่ปรโลกได้ โดยการวิเคราะห์และค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับแนวดนตรีและทำนองที่สื่อออกมาเพื่อแสดงถึงความสัมพันธ์ ความเชื่อ ในสิ่งที่ดนตรีจะสามารถสื่อความหมายกับผู้ล่วงลับของคนมั่งได้ ทำให้เกิดความสงสัยในเชิงวิชาการว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร การวิจัยจึงเป็นความรู้ ความเชื่อ มาวิเคราะห์ถึงประโยชน์และสำคัญ รวมถึงความงดงามทางด้านดนตรีที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อการสืบค้น ความเป็นมา ความพัฒนา อันรวมเรียกว่า ศิลปะดนตรี อย่างแท้จริง ความสัมพันธ์ต่อพิธีกรรมนี้จะมีความสัมพันธ์ต่อความเชื่อของชาวหมู่บ้านเข็กน้อยและเป็นการแสดงความเคารพต่อวิญญาณผู้ล่วงลับและบรรพบุรุษที่วายชนม์ ความสัมพันธ์เหล่านี้จะเป็นประเพณีและวัฒนธรรมความเชื่อที่สืบทอดกันมา ต่อวิถีชีวิตของชาวมั่งหมู่บ้านเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์และได้สร้างความสัมพันธ์ต่อประเพณีสืบทอดกันมาจนสู่ยุคปัจจุบันจนรวมไปสู่ลูกหลานและเป็นค่านิยมประเพณีที่ปฏิบัติ ที่สืบทอดกันมาเกี่ยวกับดนตรี (แคนมั่ง) กับวิถีชีวิตชาวมั่งหมู่บ้านเข็กน้อยมาช้านานเรื่องราวความเชื่อเกี่ยวกับดนตรีแคนมั่งเป็นวัฒนธรรม ที่มีความเกี่ยวข้อง กับวิถีของผวกชนชาติพันธุ์มั่ง โดยการสื่อสาร โดยบทเพลงและเครื่องดนตรี เป็นสื่อในการติดต่อระหว่างวิญญาณ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยมีความเชื่อว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ จะช่วยดลบันดาล ทุกข์สุข ให้กับชนชาติพันธุ์ชาวมั่ง หมู่บ้านเข็กน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์ เรื่องราวความเชื่อเกี่ยวกับดนตรีแคนมั่งเป็นวัฒนธรรมที่มีความเกี่ยวข้อง กับวิถีชีวิตของพวกชาวมั่ง ทุกข์ สุขให้กับคน เรื่องพิธีกรรมศพของชาติพันธุ์มั่งในหมู่บ้านเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยลงพื้นที่ ในการเก็บข้อมูล พิธีศพ ของชาวมั่งที่มีความสำคัญ โดยการสืบค้นหาข้อมูลจากผู้รู้อาวุโส ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางศิลปกรรมด้านดนตรีแคนมั่งเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นอาจารย์ผู้สอนแคนมั่งและผู้คลุกคลีอยู่กับวิถีชาวมั่งในหมู่บ้านเข็กน้อย และข้อมูลสำคัญ คืองานศพ จะถูกจัดขึ้นเป็นพิธีใหญ่หรือเล็กนั้นขึ้นอยู่กับผู้ตาย มีฐานะและบริบททางสังคมเป็นเช่นไร จึงเกิดความแตกต่าง ด้วยฐานะของผู้ตายเป็นหลัก หากผู้ตายเป็นผู้ที่มีฐานะงานศพก็จะจัด พิธีใหญ่โต หรือเล็กก็จะขึ้นอยู่กับฐานะและบริบททางสังคมและด้วยฐานะของผู้ตายเป็นหลัก หากผู้ตาย เป็นผู้ที่มีฐานะก็จะจัดพิธีใหญ่โต และมีการเก็บศพไว้เพื่อรอญาติพี่น้องหลายวัน แต่ความแตกต่างที่เห็นได้ชัดคือ ถ้าไม่ค่อยมีฐานะ ญาติพี่น้องก็จะจัดพิธีเล็ก ๆ ไว้เพียง 2-3 วันขึ้นอยู่กับความสะดวกในการเดินทางเป็นหลัก การศึกษาพิธีกรรมศพชาวมั่ง ซึ่งมีความสัมพันธ์ ทางด้านดนตรี(แคนมั่ง)ของชาวมั่ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่เป็นประโยชน์และ

ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่เก่าแก่มาช้านาน ความเชื่อที่นำความเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ด้านดนตรี ประเพณี พิธีกรรม โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ โดยโครงสร้างลักษณะของดนตรีชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย มีผลโดยการวิเคราะห์ การวิจัยเกี่ยวกับประเพณีและความเชื่อในพิธีกรรมศพ และได้รับการสืบทอดมาสู่ปัจจุบัน ทำให้เกิดความสงสัยในเชิงวิชาการว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร การวิจัยจึงเป็นการนำเอาความรู้ ความเชื่อ มาวิเคราะห์ ถึงประโยชน์และความสำคัญ รวมถึงความงดงามทางด้านดนตรี ที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อการ สืบค้นและค้นคว้าวิจัย ความเป็นมาเพื่อให้เกิดความพัฒนา อันรวมเรียกว่า ศิลปดนตรี อย่างแท้จริง

ความสัมพันธ์ดนตรีประกอบพิธีกรรมศพ พิธีศพ ชาวม้งหมู่บ้านเข็กน้อย ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมศพ และความสัมพันธ์ต่อพิธีกรรมและวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชาวม้งเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์นั้น ถือว่า ดนตรีเป็นวัฒนธรรมหนึ่งที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับ วิถีชีวิตชาวม้ง ดนตรียังใช้บรรเลงเพื่อสื่อติดต่อระหว่างมนุษย์กับจิตวิญญาณ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อว่าจะช่วยดลบันดาลให้ทุกข์สุขกับคนในสังคม ดนตรีที่ยังใช้เพื่อความบันเทิงเป็นดนตรีแบบดั้งเดิมไม่มีการนำมาผสมผสานกับดนตรีในสังคมยุคใหม่ เนื้อหามีการสอดแทรก เรื่องราวเกี่ยวกับความเชื่อ ตำนาน วิถีชีวิต ประสบการณ์ต่าง ๆ กล่าวได้ว่า ดนตรีแต่ละอย่างต้องมີลักษณะเฉพาะ สอดคล้อง เชื่อมโยงกับระเบียบในสังคมที่กำหนดไว้ จากอดีตอันยาวนาน ทำให้มีความสัมพันธ์ต่าง ๆ เหล่านี้ได้หล่อหลอม รวมเป็นสังคมจนยากที่จะแยกออกจากกันได้ การสื่อสารความหมายเชิงมายาคติความตายในพิธีกรรมงานศพของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้นถูกประกอบสร้างความหมายจากความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับเหนือธรรมชาติ เรื่องผี และผสมผสานกับความเชื่อเกี่ยวกับความตาย ชาวม้งนั้นพวกเขาได้มีความเชื่อในเรื่องของสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ แล้วถูกสื่อสารออกมาทางสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่พวกเขาได้นำสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มาใช้ในขั้นตอนหรือระเบียบในพิธีกรรมของงานศพ หากเปรียบเทียบกับต้นไม้มิทั้งส่วนที่มองเห็นได้ ได้แก่ ผล ดอก ใบ และลำต้น กับส่วนที่มองไม่เห็น คือ ส่วนรากของต้นไม้ ในแต่ละยุคก็เกิดการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบบางอย่างที่ใช้ในพิธีกรรมแต่ยังคง ความหมายของความตายตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง โดยมีหลักการความเชื่อในแนวทางของชาวม้งกำกับความเชื่อดังกล่าวมาตลอดจนเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดค่านิยม ตามกันมาโดยความเชื่อที่ว่า ดนตรีเปรียบเสมือน เสียงสวรรค์บนปรโลกของเทพเจ้าที่นำพาร่างอันไร้วิญญาณสู่ภพใหม่ที่เป็นนิรันดร์ ชาวม้งเชื่อในสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ มีการนับถือวิญญาณบรรพบุรุษ (เจ้าที่) สิ่งศักดิ์สิทธิ์เกี่ยวกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่อยู่บนฟ้าในลำน้ำประจำต้นไม้วัวเขาไถ่ ฯลฯ ชาวม้งจะต้องเช่นสังเวทสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ เหล่านี้ปีละครั้ง โดยเชื่อว่าพิธีไสยศาสตร์เหล่านี้จะช่วยให้ไตร่ตรองโรคและรักษาได้ถูกต้องและเห็นผล เพราะการเจ็บป่วยทั้งหลาย

ล้วนแต่เป็นผลมาจากการผิดผี ทำให้ผีเดือดดาลมาแก้แค้นลงโทษให้เจ็บป่วย จึงต้องหาวิธีในการจัดการกับผีเพื่อให้คนไข้ได้หายจากโรค หากว่าคนทรงเจ้าได้กล่าวว่าคนไข้ล้มป่วยเพราะขวัญหนีจําเป็นที่จะต้องเรียกขวัญ โดยการทำพิธีเรียกขวัญของคนนั้น กลับเข้ามาสู่ร่างของตน ซึ่งระเบียบของพิธีกรรมนั้น มีขั้นตอนต่าง ๆ มากมายที่ยุ่งยากและซับซ้อน ถึงแม้ว่าในพิธีกรรมจะมีความซับซ้อน แต่ชาวม้งไม่เคยคิดที่จะย่อท้อต่ออุปสรรคต่าง ๆ เพราะพวกเขาเชื่อว่าการที่มีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง โดยไม่มีโรคภัยมาเบียดเบียน นั่นคือความสุขอันยิ่งใหญ่ ของชาวม้ง หมู่บ้านเข็กน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์ ความสัมพันธ์ต่อพิธีกรรมศพและวัฒนธรรมชาวม้งนั้น อาจได้กล่าวว่าเมื่อมีการเกิดย่อมมีการตายจึงได้เห็นถึงสัจธรรมแห่งชีวิตว่า ชาวม้งให้ความสำคัญกับความเชื่อที่ว่า คนตริแคนม้งจะนำพาบุคคลที่รักนำไปสู่สรวงสวรรค์ดังเช่น มนต์เพลงเสียดนตรี แคนม้งจะพาร่างอันเป็นที่รัก จะต้องพบความสุขคติในอีกภพหนึ่ง ความเชื่อในพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวม้ง หมู่บ้านเข็กน้อยไม่ใช่เรื่องที่จะพูดว่าง่ายเชื่อในภูตผีแบบล้าสมัย แต่ยังคงยึดติดกับประเพณีอันดั้งเดิมและสืบทอดกันมาตั้งแต่รุ่นสู่รุ่น มันเป็นเรื่องที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านอย่างแท้จริง ถ้าจะกล่าวว่าเป็นวิถีทางจิตวิทยาที่นำไปใช้ในการดำเนินชีวิตให้ชาวบ้านสงบร่มเย็นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันก็คงไม่ผิดนัก トラบใดที่ชาวบ้านทำด้วยความเชื่อที่สืบทอดกันมา บทเพลงในพิธีกรรมศพก็ยังคงยึดเหนี่ยวจิตใจของคนที่ยังอยู่ได้มีความเชื่อและศรัทธาร่วมกันในโลกแห่งความตาย เกิดผลที่ดีทางด้านจิตใจและการดำเนินชีวิต แต่หากขาดความเชื่อและศรัทธาแล้ว ความเป็นเอกภาพของการใช้ชีวิตร่วมกันก็จะหายไป สิ่งนี้คือสิ่งสำคัญที่ยังคงยึดเหนี่ยวให้วิถีชีวิตชาวม้งดำรงสุขอยู่ร่วมกันจนถึงวันครุ นอกจากนี้ที่สำคัญคือการเช่นสังเวณีต่าง ๆ แล้วหมอนั้น จะแต่งชุดในพิธีงานศพก็จะแต่งสวมเสื้อคล้ายกับม้งขาวแต่จะสวมกระโปรงที่ทอจากใยกล้วย การแต่งกายของผู้ชาย ในงานศพ ม้งขาวสวมเสื้อสีดำ น้ำเงินแขนยาว ปลายแขนและสาบเสื้อปักด้วยลวดลายสวยงาม กางเกงสะดอสีดำ หรือสีน้ำเงิน ผ้ามัดเอวสีแดง หรือสีส้มปักด้วย ลวดลายที่ปลายทั้งสองข้าง ส่วนม้งเขียว สวมเสื้อแขนยาวสีดำ ปักลายที่ปลายแขน สาบเสื้อและชายเสื้อหางเกง สีดำเป้ายาวเกือบถึงปลายขา กางเกง ผ้ามัดเอวสีขาว ยาว 3 เมตร ญาติพี่น้องจะนำมาทำความสะอาดร่างกายผู้ตาย และแต่งตัวให้ด้วยชุดผ้าโบราณของชาวม้งให้ใหม่ แต่ถ้าผู้ตาย มีอายุและมีฐานะ ญาติพี่น้องจะแต่งตัวให้ชุดโบราณสีแดง คล้าย ๆ กับชุดขุนนางจีน แล้ววางผู้ตายบนกระดานสะอาด จากนั้นผู้นำประกอบพิธี จะเริ่มสวดขึ้นทางวิญญาณผู้ตาย โดยเริ่มต้นตรงจุดฝังศพของผู้ตาย จากจุดที่ฝังศพแล้ว ผู้ตายย้ายไปอยู่ที่อื่น หลาย ๆ แห่ง ผู้นำประกอบพิธีก็ชี้ทางเป็นลำดับ จนถึงสถานที่ที่อยู่ปัจจุบัน ดังนั้นถ้าผู้ตาย ย้ายไปอยู่ที่หลาย ๆ แห่ง ที่สวดย่อมใช้เวลานานพอเสร็จพิธีสวดขึ้นทาง นักดนตรีแคนม้งเริ่มบรรเลงเป่าแคน ตีกลอง ให้ญาติพี่น้องยกศพวางบน

แคว่ ภาษาม้งเรียกว่าเน่งแคว่ ที่วางศพนี้ต้องวางขนานกับผนังบ้าน ที่มีแท่นหรือหิ้งผีบรรพบุรุษ ตั้งอยู่ ลักษณะของศพที่วางนั้น จะวางไว้แบบไม่มีการใส่โลง เนื่องจากประเพณีการวางศพแบบนี้มี มาตั้งแต่เดิมจึงทำสืบทอดกันมา ปัจจุบันญาติพี่น้องก็จะนำศพใส่โลง เมื่อเก็บศพจนถึงวันก่อนฝัง 1 วันในตอนบ่ายวันนั้น ญาติพี่น้องของผู้ตายต้องนำอาหารจตุรูปเทียน กระดาษเงินกระดาษทอง มาคารวะศพ เริ่มด้วยสามีภรรยาและลูก จะมาเคารพศพก่อน ตามด้วยครอบครัวเจ้าภาพและ ครอบครัวญาติพี่น้องคนอื่นๆ การคารวะศพแต่ละครั้งจะมีการยิงปืนส่งสัญญาณให้ผู้ตายรู้ ครอบครัวหนึ่งจะยิงสามนัด ถ้าเป็นครอบครัวเจ้าภาพ ยิงปืน 6 นัด การวางอาหารนั้นถ้าผู้ตายเป็นผู้ชาย ญาติจะนำอาหารไปแขวนไว้เหนือหัว ถ้าผู้ตายเป็นผู้หญิงจะนำไปแขวนไว้ปลายเท้า ญาติ จะหาพื้นที่โล่งๆ นอกบ้าน เพื่อทำพิธี ซ่าว่ว แล้วทำหลักเพื่อจะล่ามวัวในวันรุ่งขึ้นเพื่อจะทำการฆ่า วัว ขบวนศพจะมาถึงเหล่าญาตินำวัวมาผูกกับหลักที่เตรียมไว้ จำนวน 4 ตัว ซึ่งเท่ากับจำนวนลูก ชายของผู้ตายถ้าผู้ตายมีลูกชายเท่าใดก็ต้องล่ามวัวจำนวนเท่านั้น การทำลักษณะเช่นนี้ถือว่ามี ความเคร่งครัดมาก ขึ้นอยู่กับว่าฐานะของผู้ตายด้วย หลังจากหามศพผู้ตายมาแล้ว ผู้นำทางด้าน พิธีกรรม ก็จะเริ่มทำพิธีศพโดยใช้วัวในการทำพิธีเพื่อนำดวงวิญญาณผู้ตายไปสู่สรวงสวรรค์ หลังจากสวดก็จะล่ามวัวโดยการทุบหัว ในขณะที่นักดนตรีเป่าแคนม้งและตีกลอง เจ้าภาพก็จัดการ ประกอบอาหารโดยหันเนื้อวัวให้เป็นชิ้น ๆ เพื่อไปแบ่งสรรปันส่วนให้เป็นค่าแรงแก่ผู้มีหน้าที่แต่ละ ฝ่ายด้วยจำนวนที่เท่า ๆ กัน เมื่อนักดนตรีบรรเลงเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็จะทำการรื้อกลองออก (การ รื้อกลองเป็นประเพณีที่ใช้กับคนตายแล้วไม่สามารถใช้กับคนอื่นได้)

ภาพประกอบ 11 การรื้อกลองชาวม้ง

ที่มา: ชนเผ่าม้ง - เครื่องดนตรี. (2562). เอกสารจากเว็บไซต์

หลังจากนั้นก็ทิ้งหนังสือที่เป็นหน้ากลองไว้ตรงบริเวณนั้นแล้วขบวนศพเคลื่อนไปยังที่ฝังศพในการทำพิธีฝังต่อไป นักดนตรีแคนม้งก็จะบรรเลงไปเรื่อย ๆ จนจบพิธีในการฝังศพม้งสู่ผืนดินเพื่อเป็นการเคารพศพต่อพระแม่ธรณีที่ดูแลพวกเราชาวม้งให้มีชีวิตที่ดีในการทำภารกิจกรรมในพื้นดินที่ราบสูงในตำบลเขาค้อ การฟื้นฟูทางจิตใจในด้านความรู้สึกของชาวม้งนั้นนับว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับพิธีกรรมศพของชาวม้ง หมอผีหรือผู้ที่พิธีทางศาสนาที่จะช่วยปกป้องรักษา เช่น การรักษาคนป่วยหนัก เมื่อมีการประกอบพิธีกรรมศพ หัวหน้าหมู่บ้านบางคนก็เป็นหมอผีที่มีชื่อเสียงทางด้านการเสียวายและการขับไล่ผีและได้คำตอบแทนเป็นอาหาร ผืนหรือเสื้อผ้า อาจถือได้ว่าหมอผีเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลมาก ของชาวม้งหมู่บ้านเข็กน้อยเพื่อให้วิถีชีวิตของชาวม้งมีความสุขปราศจากสิ่งต่างๆที่ไม่ดี มาทำร้ายวิถีชาวเผ่าม้ง หมู่บ้านเข็กน้อย จึงทำให้ความสัมพันธ์ของคนตีม้งหมู่บ้านเข็กน้อยเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยบำบัดและทำให้ความเชื่อชาวม้งหมู่บ้านเข็กน้อยได้มีพลังและขวัญกำลังใจในการดำรงชีวิตอย่างผาสุกอยู่กันสงบสุขจนถึงปัจจุบัน

ขั้นตอนพิธีกรรมศพชาวม้ง เข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ของคนตีม้งในพิธีกรรมศพของชาวม้งในหมู่บ้านเข็กน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์นั้น โดยลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูล พิธีศพของชาวม้ง หมู่บ้านเข็กน้อย ในวันที่ 25 ธันวาคม พุทธศักราช 2518 ได้จัดงานศพ คนเสียชีวิตเกิดเมื่อวันที่ 25 กันยายน ปี คริสต์ศักราช 1988 เสียชีวิตด้วยโรคชรา ในวันที่ 24 ธันวาคม 2018 เป็นคนชาวม้งในหมู่บ้านเข็กน้อย ได้เก็บข้อมูลวิจัยเป็นศพเดียวและอาจมีรายละเอียดเกี่ยวกับศพอื่นและมีความแตกต่างกับศพม้งคนอื่น เพราะผู้ตายเป็นที่เคารพนับถือของคนในหมู่บ้าน ดังนั้นงานศพจึงจัดเป็นพิธีใหญ่ พิธีงานศพจะใหญ่หรือเล็กนั้นขึ้นอยู่กับผู้ตาย ญาติพี่น้องจะจัดพิธี เก็บศพไว้หลายวันจนกว่าญาติพี่น้องที่อยู่แดนไกลจะมากันครบ แต่หากผู้ตายไม่ค่อยมีฐานะหรือชื่อเสียง ญาติพี่น้องก็จะจัดพิธีเล็ก ๆ เก็บเพียง 2 - 3 วัน แล้วแต่ข้อตกลงของญาติและการเดินทางมาเคารพศพ แม้ว่าญาติพี่น้องจะมาครบหรือไม่ก็ตาม เมื่อมีการตายเกิดขึ้น ญาติพี่น้องจะประชุมกันว่า จะเก็บศพไว้กี่วันจะจัดพิธีอย่างไร เพื่อความสะดวกและจัดให้ถูกต้องตามประเพณีของหมู่บ้านชาวม้งเข็กน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์

การเตรียมงาน

ในการเตรียมงานพิธีกรรมศพม้ง ตำบลเข็กน้อย เริ่มจากญาติพี่น้องจะดูฤกษ์ยามในการทำพิธี เมื่อได้ฤกษ์ยามตามนัดหมายแล้ว ส่วนใหญ่จะอยู่ที่เวลา 6.00 น ในการทำพิธีของหมอผี ในการอัญเชิญดวงวิญญาณเข้ามาอยู่ในพิธีและนักดนตรีแคนม้งก็จะเล่นบทเพลงเพื่อทำพิธี ในการทำพิธีจนถึงเวลาฝังศพหรือเดินขบวนไปที่สุสาน จะใช้เวลา 16.00 น เพื่อไปยังสุสานเป็นเวลาที่กำหนดนี้ ซึ่งจะดูความเหมาะสมของเจ้าภาพในงานศพพิธีกรรมการตายหรืองาน ศพชาวม้งมีความเชื่อทำให้ผู้ตายได้กลับมาเข้าร่างของตนเอง เพื่อรับสภาวะแวดล้อมหลังความตาย ให้ปรับ

สภาพกับผีรุ่นพี่ที่อยู่มาแต่ก่อนเช่นแม่คนที่ตาย จะใส่ชุดเครื่องแต่งกายให้กับลูกซึ่งเป็นผู้ตาย ถ้าเป็นสมัยก่อนจะเอาเงินมาใส่ปากผู้ตายด้วยซึ่งเป็นหลักที่ปฏิบัติต่อ ๆ กันมาว่า หากบ้านไหนจะมีคนตาย ลูกหลานมีกี่คน อยู่ที่ไหนบ้างจะต้องเรียกมารวมกันให้ครบ เพื่อมาดูแลอย่างใกล้ชิด เมื่อมีการตายนั่น ลูกหลานจะต้องอุ้มคนตายไว้กับอกหรืออยู่ในตัก ถ้าปล่อยให้ตายโดยไม่มีใครมาดูแลแล้ว จะต้องทำพิธีขมา คนตายด้วย หลังจากที่ตายแล้ว ลูกหลานจะนำเอาเสื้อผ้าและของใช้มามอบให้แก่ผู้ตาย เช่น แม่ผู้ตายต้อง ให้ชุด ลูกชายคนตายต้องให้ 1 ชุด และต้องอาบน้ำศพด้วยน้ำร้อน หากไม่อาบน้ำให้แก่ศพ ผีเจ้าที่ เขาจะไม่ ยอมรับ ผ้าใหม่ที่เขาใส่มาทั้งหมด และต้องเป็นชุดมั่งเหมือนใส่ ในวันปีใหม่ ชุดจะเป็นเสื้อผ้าสีดำ สีแดง ทำจากกัญชง มีคนทำรองเท้าที่ทำจากใยกัญชง ลักษณะรองเท้าเหมือนรองเท้าจีนโบราณ มีผ้าคลุมหัว สี แดง มีผ้าห่มหัวด้วย ก่อนใส่รองเท้าจะมีผ้าพันรองเท้าด้วย ไม่มีการใส่ เครื่องประดับ เพราะว่าชาววังถ้าตายแล้ว ห้ามใส่เครื่องประดับ ซึ่งหากเป็นก่อนจะเอาเงินใส่ปาก ซึ่งได้ยกเลิกไปเมื่อ 10 ปีที่ผ่านมา

การกำหนดวันจัดพิธีกรรมศพชาววังถือว่าเป็นพิธีกรรมหนึ่ง ที่จะแสดงถึงความกตัญญู ของลูกหลานเมื่อญาติผู้ใหญ่ ในครอบครัวเสียชีวิตไป ญาติพี่น้องของศพมั่งก็จะมาประชุมหารือในเรื่องการจัดงานและผู้มีหน้าที่รับผิดชอบงาน ดังนั้นคนที่จะมาเป็น เจ้าภาพงานก็คือลูกชายคนโต แต่ถ้ามีลูกชายห้าคนทุกคน ต่างคนต่างมีครอบครัวแล้วญาติผู้ใหญ่คนนั้นไป อาศัยอยู่บ้านหลังไหนหลังนั้นมักจะเป็นเจ้าภาพ งานส่วนมากมักจะเป็นลูกคนสุดท้ายหรือลูกคนเล็ก เป็นเจ้าภาพแล้วพวกพี่คนโตก็ จะมาช่วยเหลือตามภาระกำลังที่มีงานนั้นจะจัดกี่วันก็แล้วแต่ว่าภาระกำลังของเจ้าภาพ และจำนวนญาติพี่น้องว่า จะอยู่ใกล้หรือไกลแต่ส่วนมาก แล้วจะแล้วแต่ภาระกำลังของเจ้าภาพมากกว่าใน พิธีกรรมนั้นจะมีวันสำคัญ ๆ และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะอย่างของมั่งอยู่ด้วยกันสามวันคือ

คืนที่ 1 ก่อนวันลงวันสุดท้าย ที่มั่ง เรียกว่า "มอ ไโฮ จี ไทร" คืนนั้น ทั้งคืนลูกหลาน จะไม่ได้นอนจะมารวมกันค่านับเพื่อจะขอพรจากผู้ตาย ในพิธีนี้จะมีการพูดที่มั่ง เรียกว่า "ไโฮ จี ไทร" พูดเหมือนกลอน แต่แต่งด้วยคำสอนมากมาย จะฟังแล้วรู้เรื่องเฉพาะ คนมีอายุ และคนที่ได้เรียนมา เท่านั้น ก็จะมีผู้อาวุโส (คือผู้รู้ จะมีน้อยมาก) สองคนจะบอกเป็นกลอนให้กับ ลูกๆหลาน จำและปฏิบัติ และจะมีอีกกลุ่มหนึ่งที่ทำหน้าที่สำคัญ ในงานมานั่งเพื่อรับรู้เป็นเหมือนดังพยานรับรู้ จะเริ่มพูดตั้งแต่หนึ่งทุ่มและพักห้าทุ่ม ล้วต่ออีกที่ราว ๆ หกทุ่มเสร็จก็ราว ๆ ตีสี่ครึ่ง

คืนที่ 2 วันรองสุดท้าย ที่มั่งเรียกว่า "นั่ง อัว คัว จื่อ" คือ วันที่ ถือว่าสำคัญ ของงาน เลยก็ว่าได้ ในวันนั้น จะมีแต่เสียงร้องไห้ เหมือนช่วงหน้าร้อน แล้วเราขึ้นไปบนเขาได้ยินแต่เสียงร้องของ จักจั่น วันนั้นไม่ว่าผู้หญิงผู้ชายแก่ หรือเด็กเป็นวันที่ญาติพี่น้องท้องด้วยกัน หรือพี่ ๆ น้อง

ร่วมตระกูลร่วมเครือญาติที่ต่างคนต่าง อยู่ต่างแดนไม่ว่าจะเป็นที่ไหน ๆ ของเมืองไทยหรือต่างประเทศก็จะมาพร้อมเพรียงกันในวันนั้น เพื่อจะประกอบพิธีของวันรอสุดท้าย โดยจะการตั้ง ขบวนแถว ตามคำเชิญของเจ้าภาพ เช่น พี่สาวน้องสาวหรือญาติพี่น้องร่วมตระกูลก็ จะเชิญให้ มาร่วมพิธีกรรม มั่งเรียกว่า"โหม โป" ทำหน้าที่เป็นพี่สาวของผู้ตาย สอง พี่ชายหรือน้องชาย มั่งเรียกว่า "จี่ ด้า โล" ทำหน้าที่เสมือนพี่ชายหรือน้องชาย สาม คือ ลูกสาวและลูกเขยทุกคนที่มาทัน มั่งเรียกว่า "ฉ่าย โว" ทำหน้าที่เป็น ลูกสาวและลูกเขย สี่ "กาง ลือ" และ อื่น จะมีหมอแคลน ป่า แคลนนำหน้าขบวนทุก ๆ ขบวน และในบ้านจะมีหมอแคนที่อยู่ข้างในบ้าน ทำหน้าที่เป่าแคน ต้อนรับ ส่วนลูก ๆ หลานจะออกไปเรียงแถวคุกเข่ารอค่านับ เพื่อแสดงการขอบคุณและต้อนรับ ขบวนที่มาในวันนั้นส่วนใหญ่จะใส่ชุดมั่งกันหมดเลยและของที่เอามาคือ พวงกระดาศที่ถูกสะกด เป็นรูปต่าง ๆ ร้อยยาวประมาณ 2 เมตร และติดด้วยกระดาศเงินกระดาศทอง พร้อมเครื่องบูชา เคารพศพ ตามพระเพณี

คืนที่ 3 ส่วนวันสุดท้ายนั้นก็มีพิธีกรรมมากมาย อาทิเช่น พิธีกรรมก่อนนำศพ ออก จากบ้าน พิธีกรรมฆ่าวัวให้ผู้ตายแล้วจึง จะนำร่างผู้ตายไปฝังตามพระเพณี และ จะทำพิธีกรรมเป็น ครั้งสุดท้ายของพิธีกรรมศพ คือ พิธีเคาพหลังฝังเสร็จแล้ว นักดนตรีแคนมั่งก็จะเป่าแคนมั่งเพื่อ แสดงความเศร้าโศกให้หายไปจากในพิธีศพขบวนมั่งเช็กน้อย

ความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมศพมั่งชาวมั่งเช็กน้อยเชื่อว่า การจัดพิธีศพที่ถูกต้องตาม ขั้นตอนนั้น เปรียบเสมือนการส่งวิญญาณผู้ตายไปสู่สุคติ และเมื่อมีการทราบข่าวว่าบุคคลไหนที่ ไกล่เสียชีวิต คนในบ้านนั้นจะมีการเรียกรวมญาติมาอยู่พร้อมหน้ากัน เพื่อที่จะได้ใกล้ชิดและ ช่วยกันดูแลหรือช่วยเหลือ นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่าการที่ผู้ตายได้เสียชีวิตลงที่บ้านของตนเอง นั้น ถือว่าผู้ตายเป็นผู้ที่มีบุญกุศลมาก เพราะได้เห็นหน้าลูก ๆ หลาน ๆ เป็นการสร้างความสบาย ใจและคลายความกังวล หลังจากนั้นเมื่อแน่ใจแล้วว่าผู้เสียชีวิตได้สิ้นลมหายใจ ญาติในบ้านหลัง นั้นจะเป็นคนยิงปืนไปบนฟ้า 3 นัด เพื่อเป็นการส่งสัญญาณแจ้งว่าในบ้านนั้นมีผู้เสียชีวิต ชาวบ้าน ก็จะมาช่วยเหลือกันในการจัดงาน โดยมีการอาบน้ำศพ แต่งกายให้กับศพที่ลูกหลานได้จัดเตรียม เสื้อผ้าไว้ให้ จะเป็นผ้าปักที่มีลวดลายที่สวยงาม และมีผ้าที่ไว้สำหรับรองศირชะ หากศพผู้นั้นเป็น ผู้ชายจะมีปกเสื้อหรือผ้าคาดที่เอว และแต่งกายด้วยเครื่องแต่งกายของผู้หญิง หากศพผู้นั้นเป็น ผู้หญิงจะมีการคลุมผ้าสีแดงที่ใบหน้า และแต่งกายด้วยเครื่องแต่งกายของผู้ชาย หลังจากนั้นจะนำ ศพไปวางลงขนานกับฝาผนังที่อยู่ตรงข้ามกับประตูหน้าบ้าน แต่การวางศพนั้นก็แตกต่างกันไป ตามความเชื่อของแต่ละบ้าน และญาติทุกคนต้องผูกเชือกข้อมือด้วยผ้าสีแดงตลอดเวลา จนกว่า จะเสร็จสิ้นพิธีการจัดงานศพ แต่ในบางบ้านนั้นจะมีการคาดผ้าสีขาวไว้ที่ศิริชะ และหากมีเด็ก หรือ

ใครที่หกล้มบริเวณบ้านของผู้ตาย ให้รีบทำพิธีเรียกขวัญบุคคลนั้นกลับมา มิฉะนั้นวิญญาณของผู้ตายจะนำวิญญาณของผู้หกล้มไปด้วย ตำนานที่เกี่ยวข้องกับคนตรีของม้ง ม้งถือกำเนิดมาจากชายหญิงคู่หนึ่ง ตามตำนานเล่าว่า ในอดีตในโลกมนุษย์มีเหตุการณ์น้ำท่วมโลกจนทำให้มนุษย์ตายกันหมด เหลือเพียงชายหญิงคู่หนึ่งซึ่งอาศัยอยู่ในกลองลูกหนึ่ง จึงทำให้รอดตาย โดยในระหว่างที่น้ำท่วมสูงจนกระทั่งปากกลองของสองพี่น้องลอยขึ้นไปถึงสวรรค์ เทพเจ้าจึงได้ช่วยชีวิตสองพี่น้องไว้ เทพเจ้าได้ให้แก่งเป็นของขวัญ จากนั้นสองพี่น้องจึงได้กลับมายังโลกมนุษย์และถือเป็นบรรพบุรุษของม้งและถือเป็นเครื่องดนตรีที่สามารถสื่อสารกับเทพเจ้าและวิญญาณที่ล่วงลับ นิยายปรัมปราของม้งได้เล่าต่อกันมาว่า ถิ่นกำเนิดของม้งอยู่ที่มุมหนึ่งของโลก เป็นดินแดนที่อากาศหนาวเย็นปกคลุมด้วยหิมะ คนและต้นไม้มีขนาดเล็ก มีเวลากลางคืนนาน 6 เดือน ส่วนม้งในประเทศไทยที่ระลึกถึงถิ่นกำเนิดเดิมในทำนองว่า ถิ่นกำเนิดม้งอยู่ห่างออกไปใช้เวลาเดินทางปี เวลาครึ่งหนึ่งเป็นกลางวันและครึ่งหนึ่งเป็นกลางคืน เวลากลางคืนน้ำจะแข็งจับตัวเป็นก้อน เป็นแก่งหินและทรายสีขาว อากาศหนาวเย็น สรรพสิ่งทั้งหลายมีขนาดเล็ก ความเชื่อในด้านศาสนาของชาวม้ง หมู่บ้านเช็กน้อย ในความเชื่อหลังความตาย

การแต่งชุดให้กับศพม้ง เช็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ลักษณะของการแต่งกายศพนั้น จะใส่ชุดปกติ ขาว-ดำ มีลักษณะคล้ายกับม้งขาวทั่วไป แต่ศพม้งนั้นจะวางไว้แบบโล่งๆ ไม่มีการใส่โลง จากคำบอกเล่าของผู้ใหญ่อาวุโสชาวม้งเช็กน้อย ได้กล่าวว่า เนื่องจากประเพณีการวางศพ มีมาแต่ดั้งเดิม ซึ่งจะเห็นจากสมัยก่อน ในสมัยก่อนไม่สะดวกในการใส่โลง หาโลงหรือทำโลงมาใส่ศพ จึงทำสืบทอดกันมา ปัจจุบัน สามารถหาโลงได้แล้ว แต่ถ้าในกรณีที่ผู้ตาย ประสบอุบัติเหตุ สภาพศพอยู่ในสภาพไม่น่ามอง ปัจจุบันญาติศพ ก็จะนำการใส่โลง แต่ถ้าป่วยตายด้วยโรคภัยไข้เจ็บ ญาติก็นำไปใส่โลงจะได้ตอนเอาไปเผา การทำศพเช่นนี้ ศพจะมีกลิ่น ญาติก็จะไม่แสดงอาการรังเกียจศพที่ไม่เหมาะสม

การแต่งกายงานศพ

การแต่งกายของชาวม้ง จะต่างจากคนบนพื้นราบตรงที่ไม่มีชุดไว้ทุกข์ ในกรณีผู้มาร่วมงานแต่สำหรับญาติพี่น้องของผู้ตาย จะไว้ทุกข์โดยผูกผ้าดิบสีขาวไว้รอบศรีษะส่วนการแต่งกาย ยังคงแต่งชุดตามปกติ

ภาพประกอบ 12 ลักษณะการแต่งกายของม้งขาวหรือม้งดำ

ที่มา: ชนเผ่าม้ง - เครื่องดนตรี. (2562). เอกสารจากเว็บไซต์

ภาพประกอบ 13 ลักษณะการแต่งกายของม้งขาวหรือม้งดำ

ที่มา: ชนเผ่าม้ง - เครื่องดนตรี. (2562). เอกสารจากเว็บไซต์

ภาพประกอบ 14 ลักษณะการแต่งกายของม้งขาวหรือม้งดำ

ที่มา: ชนเผ่าม้ง - เครื่องดนตรี. (2562). เอกสารจากเว็บไซต์

ภาพประกอบ 15 การแต่งกายม้งขาวหญิง

ที่มา: ชนเผ่าม้ง - เครื่องดนตรี. (2562). เอกสารจากเว็บไซต์

การแต่งกายของนักดนตรีม้งในพิธีกรรมต่าง ๆ จะแต่งชุดประจำเผ่าอย่างเรียบง่าย การผสมวงของดนตรีม้งเป็นการรวมเครื่องดนตรีทุกชนิดมาบรรเลงร่วมกัน ประกอบด้วย แก้ง จ้าง และย่าง ซึ่งถือเป็นเครื่องดนตรีหลักของวงที่ใช้บรรเลงทำนองและมี "จั่ว (กลอง)" เป็นเครื่องประกอบจังหวะ โดยเครื่องดนตรีทั้งหมดทำจากวัสดุที่หาได้จากธรรมชาติ "แก้ง" (แคนม้ง) เป็นเครื่องดนตรีประจำเผ่าในการประกอบพิธีกรรมของชาวเขาเพียง 4 เผ่าและเรียกชื่อแตกต่างกันออกไป ได้แก่ เผ่าลีซุ เรียกแคนของตนว่า "ผู้ลู" เผ่าลาหู่ (มูเซอ) เรียกว่า "นอ" เผ่าอาข่า (อีเกอ)

เรียกว่า "เลเจ๊ะ" ส่วนม้งเรียกแคนของตนว่า เก้งหรือเต้ง เก้งเป็นเครื่องดนตรีกลุ่มเครื่องลม ทำจากต้นไม้เนื้อแข็ง เจาะรูตรงกลาง ประกอบเข้ากันโดยมีทองเหลืองเป็นปลอกหุ้ม เป็นปล้องปลายเล็ก โคนใหญ่ เก้งของม้งประกอบด้วยส่วนสำคัญ 7 ส่วนคือ เก้ง เล่าเก้ง ซึ่งมีทั้งหมด 6 เล่า โดยแบ่งเป็น 2 ส่วนใหญ่คือ เต้าเก้งและท่อเสียง กำเนิดเสียงโดยการเป่าหรือดูดโดยใช้นิ้วปิดรูท่อเสียง หรือเล่าเก้งที่ต้องการให้เกิดเสียงตามต้องการ ระบบเสียงของเก้ง มีทั้งหมด 6 เสียงแต่ละเสียงมีเสียงหลักที่เป็นทำนองอยู่ 5 เสียง ส่วนเสียงที่ 6 จะเป็นตัวทำเสียงแนวประสาน ในพิธีงานศพจะใช้เก้งขนาดใหญ่ ไม่นิยมใช้เก้งขนาดเล็ก "จ้วง" คือขลุ่ยที่ม้งนิยมใช้ เป็นเครื่องดนตรีชั่วคราว ใช้บรรเลงเพื่อตอบสนองความต้องการตามวิถีชุมชน เช่นไปทำไร่ เดินป่าล่าสัตว์ เป็นต้น ไม่เกี่ยวกับการบรรเลงในพิธีกรรม จ้วงทำด้วยไม้ไผ่ ยาวประมาณ 21 นิ้ว มีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 2.5 เซนติเมตร เป็นจ้วงที่เป่าทางตรง มีลิ้นและเสียง 6 รู เหมือนขลุ่ยไทยและมีระบบเสียงได้ 5 เสียงแต่ถ้าผู้ชำนาญจะเป่าได้ถึง 6 เสียง "จ๊ว" หรือ "กลองม้ง" เป็นเครื่องดนตรีประเภทตี ใช้ประกอบพิธีกรรมเฉพาะงานศพเท่านั้น จ๊วเป็นเครื่องดนตรีที่ไม่นิยมสร้างหรือเปลี่ยนใหม่ มีเส้นผ่านศูนย์กลาง 17 นิ้ว ตัวจ๊วทำจากไม้เนื้อแข็ง หน้าจ๊วทำจากหนังวัว ซึ่งตีทั้งหัวท้ายโดยใช้หมุดตอกติดกับตัวจ๊ว ในการบรรเลงจะแขวนจ๊วไว้ที่สูง ไม่วางจ๊วบนพื้นเด็ดขาด มีไม้ตี 2 ไม้ ตีสลับมือไปมา "ย่าง" เป็นเครื่องดนตรีดั้งเดิมไม่ได้รับการพัฒนาแต่อย่างใด ย่างเป็นเครื่องเป่าทำจากโลหะทองแดง ตัดเป็นแผ่นบางมีความยาวประมาณ 4 นิ้ว กว้าง 1/2 นิ้ว ย่างเป็นเครื่องเป่าทางตรง ไม่มีรูบังคับ วิธีการเล่นมีลักษณะเหมือนจ้องโหม่งซึ่งเป็นเครื่องดนตรีของภาคอีสาน ย่างจะมีปลอกหุ้มทำด้วยไม้สำหรับเก็บลักษณะเหมือนที่เก็บมีด วิธีการเล่นคือใช้มือทั้งสองจับที่ตัวอย่างแล้วใช้ปากเป่าผ่านลิ้นของย่างเพื่อให้เกิดแรงสั่นสะเทือน จะทำให้เกิดเสียง บทเพลงของม้ง เป็นเพลงที่ได้สืบทอดมาแต่อดีต ใช้บรรเลงในพิธีงานศพซึ่งถือเป็นพิธีที่สำคัญ มีทั้งหมด 6 เพลง ได้แก่ เพลง "แก้งตุสา" แปลว่า ส่งเสีย เพลง "เจ้าและ" แปลว่า ใส่โลง เพลง "แก้งฉ่าย" แปลว่า อาหารเช้า เพลง "แก้งชู" แปลว่า อาหารเที่ยง เพลง "แก้งหม้อ" แปลว่า อาหารเย็น และเพลง "เจ้อเจีย" แปลว่า ถวายหมู วัว ควาย จากการวิเคราะห์พบว่า เพลงแก้งตุสา บทเพลงมี 4 ท่อน มีลักษณะของเสียงเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้สึก ความเศร้า เป็นเพลงทำนองเดียวและมีแนวทำนองแบบประสานเสียง ลักษณะการประพันธ์มิได้คำนึงถึงลักษณะการประพันธ์ ดังนั้น จึงเป็นการบรรเลงทำนองเพลงไปเรื่อย ๆ เพลงเจ้าและมีลักษณะเสียงถ่ายทอดความรู้สึกเสียใจ อาลัยอาวรณ์ บทเพลงมีแนวทำนองเดียว มีลักษณะเพลง 4 ท่อนมิได้คำนึงถึงการประพันธ์ ดังนั้น จึงเป็นการบรรเลงทำนองไปเรื่อย ๆ ในแต่ละท่อนเพลง เป็นต้น

ภาพประกอบ 16 ชาวบ้าน หมู่บ้านเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ที่มา: ชนเผ่าม้ง - เครื่องดนตรี. (2562). เอกสารจากเว็บไซต์

พิธีตั้งศพ

ในการจัดพิธีตั้งศพม้ง จะเริ่มจากการมาร่วมกันช่วยกันกับญาติพี่น้องจะทำความสะอาดร่างกายผู้ตาย และแต่งตัวให้ด้วยชุดม้งใหม่ แต่ถ้าผู้ตายมีอายุและมีฐานะ ญาติพี่น้องจะแต่งตัวให้ชุดโบราณสีแดง คล้าย ๆ กับชุดขุนนางจีน แล้ววางผู้ตายบนกระดานสะอาด จากนั้นเต๋อเวเก้ (ผู้นำอัญเชิญดวงวิญญาณม้ง) จะเริ่มพิธีสวดขึ้นทางวิญญาณผู้ตาย โดยเริ่มต้นตรงจุดฝังรกรงของผู้ตาย จากจุดที่ฝังรกรงแล้ว ผู้ตายย้ายไปอยู่ที่อื่นหลาย ๆ แห่ง เต๋อเวเก้ (ผู้นำอัญเชิญวิญญาณศพม้ง) ก็ชี้ทางเป็นลำดับ จนถึงสถานที่ที่อยู่ปัจจุบัน ดังนั้นถ้าผู้ตายย้ายไปอยู่ที่หลาย ๆ แห่ง พิธีสวดย่อมใช้เวลา นาน พอเสร็จพิธีสวดขึ้นทาง นักดนตรีแคนม้งก็จะเริ่มบรรเลงเป่าแคน ตีกลอง ให้ญาติพี่น้องยกศพวางบนแคร่ ภาษาม้งเรียกว่า เน่ง แคร่ที่วางศพนี้ ต้องวางขนานกับผนังบ้าน ที่มีแท่นหรือหิ้งผีบรรพบุรุษ ตั้งอยู่ ในกรณีที่ผู้ตายไม่มีลูกผู้ชายก็จะมีพิธีการบูชาความเชื่อ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวขึ้นอยู่กับญาติพี่น้องของผู้ตายด้วย ลักษณะของศพที่วางนั้นจะเป็นแบบโลง ไม่มีการใส่โลง เนื่องจากประเพณีการวางศพแบบนี้มีมาแต่ดั้งเดิมจึงทำสืบทอดกันมา แม้ว่าปัจจุบันสามารถหาโลงได้แล้วก็ตาม แต่ถ้ากรณีผู้ตายประสบอุบัติเหตุ ศพอยู่ในสภาพไม่น่ามอง ปัจจุบันญาติพี่น้องก็จะนำศพใส่โลง เมื่อเก็บศพจนถึงวันก่อนฝัง 1 วันในตอนบ่ายวันนั้น ญาติพี่น้องของผู้ตายต้องนำอาหารจตุรพักตียน กระดาษเงินกระดาษทอง มาคารวะศพ เริ่มด้วยจั่วจ้าง คารวะศพก่อน ตามด้วยครอบครัวเจ้าภาพ และครอบครัวญาติพี่น้องคนอื่นๆ การคารวะศพแต่ละครั้งจะมีการยิงปืนส่งสัญญาณให้ผู้ตายรู้ ครอบครัวหนึ่งจะยิง 3 นัด ถ้าเป็นครอบครัวเจ้าภาพ ยิงปืน 6 นัด การวางอาหารนั้นถ้าผู้ตายเป็นผู้ชาย ญาติจะนำอาหารไปแขวนไว้เหนือหัว ถ้าผู้ตายเป็นผู้หญิงจะนำไปแขวนไว้ปลายเท้า พิธีกรรมฆ่าวัว นั้น ม้งมีความเชื่อว่าจะฆ่าเพื่อให้

ผู้ตายนำวัวเหล่านั้นไป เพื่อใช้สอยในอีกภพและการที่จะฆ่าวัวที่ตัวนั้น ขึ้นอยู่กับกำลังทรัพย์ของเจ้าภาพด้วยแต่ที่แน่ๆคือ ถ้ามีลูกชายกี่คน ลูกชายจะต้องฆ่าคนละตัว (ยกเว้นคนที่ยังไม่มีครอบครัว) พิธีกรรมตั้งแต่เคลื่อนย้ายศพออกจากบ้านไปลานฆ่าวัวรวมถึงพิธีกรรมการฆ่าวัว และให้ผู้ตายกินข้าวจนกระทั่งส่งผู้ตายเดินทางไปยังที่ฝังศพ ล้วนแล้วแต่เป็นหน้าที่ของหมอแคลนที่ต้องเป่าแคนอย่างต่อเนื่อง ในพิธีกรรมศพของชาวม้งในงาน ๆ หนึ่งจะมีหมอแคนไม่น้อยกว่า 3 คน ในวันสุดท้ายหลังเคลื่อนย้ายศพ และทำการฆ่าวัวเสร็จแล้วนั้น เมื่อพ่อครัวและแม่ครัวเตรียมอาหารเสร็จก็จะมีผู้อาวุโสพาทีมไปขุดหลุมก่อนให้เสร็จก่อนเที่ยง ราว ๆ ป่ายสองก็就会有การเคลื่อนศพไปหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการฝังเรียบร้อยแล้ว ทางเจ้าบ้าน ก็จะเตรียมอาหารอีกมื้อ ให้ทุกคนที่มาร่วมงาน และเจ้าภาพบางส่วนก็จะไปคำนับในบ้านรอทำการคำนับขอบคุณ โดยม้งจะมีสองประตูดั้งเดิมคือประตูด้านหน้าและด้านหลัง คนที่ไปงานศพนั้นสิ่งแรกที่จะต้องเดินเข้าบ้านเจ้าภาพ โดยจะเข้าทางประตูหลังและออกทางประตูหน้าคือการเสร็จพิธีในวันนั้น หลังจากวันนั้นจะมีการส่งข้าวส่งน้ำให้วิญญาณผู้ตาย ณ จุดนัดพบให้ครบสามวัน และหลังจากนั้นอีกเจ็ดวันก็จะมีอีกพิธีกรรมหนึ่ง ซึ่งม้งเรียกว่า "ซี" คือการส่งวิญญาณ ผู้ตาย เป็นครั้งสุดท้ายของงานศพนั้น ๆ

พิธีฆ่าวัว

ตอนเย็นก่อนวันฝัง ญาติจะหาพื้นที่โล่ง ๆ นอกบ้าน เพื่อทำพิธีฆ่าวัว แล้วทำหลักเพื่อจะล่ามวัวในวันรุ่งขึ้นแล้ววันสุดท้ายก็มาถึง ขบวนศพจะมาถึงเหล่าญาตินำวัวมาผูกกับหลักที่เตรียมไว้ จำนวน 4 ตัว ซึ่งเท่ากับจำนวนผู้ชายของผู้ตาย ถ้าผู้ตายมีลูกชายเท่าใดก็ต้องฆ่าวัวจำนวนเท่านั้น จำนวนวันนี้มีความเคร่งครัดมาก ขึ้นอยู่กับว่าฐานะของผู้ตายด้วย หรือบางงานอาจไม่ฆ่าวัวเลยก็ได้ ศพผู้ตายมีคนหามมา เต๋อเก้เริ่มพิธีสวดให้วัวเป็นผู้นำวิญญาณผู้ตายไปสู่สวรรค์ หลังจากสวดก็จะฆ่าวัวโดยการทุบหัว ต่อมามีเสียงบรรเลงตีกลอง เป่าแคน ขณะที่เจ้าภาพจะแล่นวัวแบ่งสรรปันส่วนให้เป็นค่าแรงแก่ผู้มีหน้าที่แต่ละฝ่ายด้วยจำนวนเท่า ๆ กันเมื่อสวดตีกลอง เป่าแคนเสร็จ จะรื้อกลอง ทั้งหนังวัวที่เป็นหนังกลองไว้ตรงบริเวณนั้นแล้วขบวนศพเคลื่อนไปยังที่ฝัง

พิธีฝังศพ

ญาติพี่น้องจะดูฤกษ์ก่อนว่า เวลาใด เหมาะสมที่จะฝังศพ รวมทั้งบริเวณที่ฝังด้วยส่วนใหญ่จะนำไปฝัง เวลา 16.00 น ขณะเคลื่อนศพไปยังที่ฝัง เต๋อเก้ (ผู้นำเชิดดวงวิญญาณศพม้ง) จะมองหาตำแหน่งการเรื่องจุดตำแหน่งบริเวณเพื่อที่จะนัดหมายให้วิญญาณผู้ตายมากินอาหาร เมื่อถึงหลุมฝัง เต๋อสเก้ (ผู้นำเชิดดวงวิญญาณศพม้ง) จะหาตำแหน่งบริเวณใด มีน้ำมีข้าวก็ให้ไปหากินได้ และถ้าฝังศพใกล้กับศพใคร ให้ผู้ตายไปตีสนิทหาพรรคพวกไว้จากนั้น ก็กลับดินเป็นอันเสร็จพิธี

รูปแบบและพิธีกรรมศพม้ง บ้านเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

พิธีกรรมการตายหรืองาน ศพชาวม้งมีหลักปฏิบัติต่อ ๆ กันมาว่า หากบ้านไหนจะมีคนตาย ลูกหลานมีกี่คน อยู่ที่ไหนบ้างจะต้องเรียกมารวมกันให้ครบ เพื่อมาดูแลอย่างใกล้ชิด เมื่อมีการตายนั้น ลูกหลานจะต้องอุ้มคนตายไว้กับอกหรืออยู่ในดัก ถ้าปล่อยให้ตายโดยไม่มีใครมาดูแลแล้ว จะต้องทำพิธีมา คนตายด้วย หลังจากที่ตายแล้ว ลูกหลานจะนำเอาเสื้อผ้าและของใช้มามอบให้แก่ผู้ตาย เช่น แม่ผัวตายต้อง ให้ ชุด ลูกชายคนตายต้องให้ 1 ชุด และต้องอาบน้ำศพด้วยน้ำร้อน หากไม่อาบน้ำให้แก่วศพ ผีเจ้าที่ เขาจะไม่ ยอมรับ ผ้าไหมที่สวมใส่มาทั้งหมด และต้องเป็นชุดม้งเหมือนใส่ ในวันปีใหม่ ชุดจะเป็นเสื้อผ้าสีดำ สีแดง ทำจากกัญชง มีคนทำรองเท้าที่ทำจากใยกัญชง ลักษณะรองเท้าเหมือนรองเท้าจีนโบราณ มีผ้าคลุมหัว สี แดง มีผ้าหนุนหัวด้วย ก่อนใส่รองเท้าจะมีผ้าพันรองเท้าด้วย ไม่มีการใส่ เครื่องประดับ เพราะว่าชาวม้งถ้า ตายแล้ว ห้ามใส่เครื่องประดับ ซึ่งหากเป็นก่อนจะเอาเงินใส่ปาก ซึ่งได้ยกเลิกไปเมื่อ 10 ปีที่ผ่านมา ศพจะไม่คลุมผ้าวางไว้ที่สูง ๆ เพราะไม้ที่วางศพแทนม้าเป็นพาหนะให้ขึ้นไปในโลกใหม่ ไม้ที่วางศพ เป็นไม้อะไรก็ได้ แต่ต้องยกพื้นสูง ๆ หลังจากนั้นลูกหลานจะมาไหว้ จะจุดธูปเป็นเวลาไหว้ 3 เวลาเช้า กลางวัน เย็น ไม่มีการกำจัดธูป หยิบธูปก็ดอกก็ได้ คนที่แต่งงานใครจะไหว้ก็ได้ ส่วนใหญ่ จะใช้ธูป 3 ดอก ดอกหนึ่งคือเหล็ก ดอกสองคือ เงิน ดอกสามคือคำ (ทอง) แทนสัญลักษณ์ว่า ธูป 3 ดอกแทนเหล็ก เงิน ทอง เอาไปใช้โลกหน้า ถ้าจุดหลาย ๆ ดอกคนตายก็จะมีเงินใช้เยอะ ๆ กระดาษเงินที่เผา ก็แทนเงินเหมือนกัน พร้อมกับเป่าแคนหรือเค้ง จะเป็นสัญลักษณ์ให้คนตายกินข้าว ในขณะที่เล่นจะมีคนขับ คล้ายกับการขับโดยมีเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับผู้ตาย ในระหว่างการบรรเลงเครื่องดนตรีการไหว้ศพจะทำการ 3 เวลา เช้า กลางวัน และเย็น โดยจะเป็นผู้อาวุโส ก่อนแล้วตามด้วยลูกหลาน ซึ่งฝ่ายลูกหลานผู้ตายสวมใส่ผ้าดิบเป็นการไว้อาลัยแก่ผู้ตาย ในพิธีการศพในงานจะมีคนตม่น้ำ 2 คนฆ่าวัว 4 คน ตักน้ำ 2 คน ล้างถ้วยล้างจาน 2 คน อีก 2 คนทำโลงศพ และบอกให้คนตายว่าตอนที่มิชีวิตอยู่ เกิดที่ไหน อยู่ที่ไหน ให้ไปใช้หนี้ให้เขา ถ้าไม่บอก ผีเจ้าดอยเขาจะไม่ให้วิญญาณไป ไนน์ บอกทางผีเสร็จ ก็จะทำการเผากระดาษ ม้งเมื่อตอนเกิด เกิดที่ไหนก็ตามต้องเอารก มาไว้ที่บ้านเวลาไว้ที่บ้านเวลาลูกแต่งงานลูกเขยต้องเอาเงินมาให้เจ้าที่เจ้าทาง ที่ตักทองเป็นเพลงมีความหมายหมด ในกรณีที่ผู้อาวุโสที่มีอายุสูงก่อน 2 วันฝังศพจะเรียกลูกเขยหลานเขยเข้าหาคนตาย พร้อมกับนำเหล้า 1 ขวด ต่อ 1 คนและข้าวของเครื่องใช้อย่างผ้าและหมอนมามอบให้กับผู้ตายและยังมีการนำวัวมา ฆ่าเท่ากับจำนวนของลูกชาย ลูกผู้ชายที่แต่งงานแล้วจะเรียกญาติฝ่ายเมียมาฆ่า วัวเพื่อเลี้ยงในงานศพ ซึ่งในวันสุดท้ายจะกล่าวถึงเรื่องราวของผู้ตายและเรียกคนในครอบครัวมาเป็นผู้มาสอบถามประวัติผู้ตาย และอวยพรเจ้าภาพก่อนวันฝังศพ ก่อนการฝัง

ศพจะต้องเอาเงินให้เจ้าหน้าที่เพื่อขอที่ฝังศพ บอกเจ้าหน้าที่ว่าลูกหลานขอที่นี้ให้คนตายอยู่ และการเผาระดาศเงินกระดาศทองแทนสัญลักษณ์ชื่อที่ฝังศพ คนที่ทำโลงศพ 2 คน จะเป็นคนทำการขอที่ฝังศพเพื่อบอกวิญญาณให้เข้าบ้าน ถ้าไม่คว่ำไม้แสดงว่าวิญญาณผู้ตายกลับไปอยู่ที่ฝังศพแล้วเป็นการเสร็จพิธีกรรมศพชาวม้ง

ชาวม้งมีความเชื่อว่าการที่มีหญ้าขึ้นรก ๆ เช่น ผักโขม (ที่มีหนาม) ในบริเวณพื้นที่หลุมศพนั้น เป็นการส่งผลให้ครอบครัวหรือญาติพี่น้องของผู้ตายมีแต่ความสุขความเจริญ แต่ถ้าการเสียชีวิตจากการถูกทำร้ายด้วยอาวุธหรืออุบัติเหตุ สำหรับบางบ้านหรือบางนามสกุล ญาติจะไม่มีให้นำศพเข้ามาจัดพิธีภายในตัวบ้าน แต่ยังคงมีการเซ่นไหว้ เป็นการเซ่นไหว้ด้วยสุราไว้ให้ไกลจากตัวบ้าน ส่วนการไหว้ทุกข์นั้นจะมีเฉพาะบางบ้าน โดยผู้ที่ไหว้ทุกข์แต่งตัวปกติธรรมดา โดยจะไหว้ทุกข์กันประมาณ 13 วัน วัฒนธรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ชาวม้งยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมนี้ไว้ จะมีการเปลี่ยนก็คือเมื่อมีศพมาบรรจุไว้ในโลงศพ เพื่อให้แขกมาแสดงความเสียใจ ส่วนในอดีตนิยมเอาศพมาบรรจุโลงและตั้งภายในบ้าน

วันแรกขงพิธีศพม้ง หมู่บ้านเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ญาติของผู้ที่เสียชีวิตจะแจกจ่ายงานให้บรรดาญาติๆว่าจะต้องทำอะไรบ้างในพิธีกรรมศพม้งนั้นจะต้องมี

1) พ่อครัว 1 คู่ 2) คนตักน้ำ 1 คู่ 3) คนเป่าแคน และตีกลอง 1 คู่ 4) หมอสงฆ์วิญญาณ 1 คน 5) ผู้จัดการงานศพ 2 คน 6) แม่บ้านหุงข้าว 1 คน 7) คนทำโลงศพ 1 คู่ 8) คนซอม้ง 1 คู่ 9) คนเก็บข้าวเปลือก 1 คู่ 10) คนยิงปืน 1 คู่ (สำหรับเวลาบอกให้ผู้ตายกินข้าวเพราะจะมีการยิงปืนพร้อมเป่าแคน ตีกลอง ก่อนตั้งศพ)

เครื่องดนตรีแคนม้ง จะบรรเลงเพื่อบอกกับผู้ตายว่าตายไปแล้ว ใ้ให้ไปหาคนตายที่ตายไปก่อนแล้วและให้ไปกินข้าวกับเขาเหล่านั้นนอกจากนี้เป็นการบอกคนตายว่ามาเป็นคนไม่ได้แล้วไม่มีพี่น้องแล้วให้ไปดี อีกทั้งสื่อดวงวิญญาณไปสู่ภพภูมิที่ดี การตีกลองม้ง ดีเพื่อบอกเวลาและให้จังหวะและขั้นตอนการทำพิธีกรรม โดยใช้จังหวะของกลองเช่น ตึง...ตึง จะเป่าพร้อมกับแคนที่ใช้สื่อถึงผู้ตายแต่เมื่อต้องการเปลี่ยนเพลงจะตีกลองเป็นจังหวะ ในลักษณะจะเร็วและถี่ และเมื่อเสร็จงานศพแล้วคนเป่าแคนและตีกลองจะได้เน้อกลับไปรวมทั้งคนที่มาช่วยงานด้วย

วันสุดท้ายการส่งศพ

ตอนเช้าของวันส่งศพประมาณ 8.00 น. จะเอาศพไปนอกหมู่บ้านและระหว่างทางจะมีการฆ่าวัวก่อนออกจากบ้านของผู้ตายจะเป่าแคนและตีกลองนำหน้าศพไปจนถึงที่พักศพบริเวณบ้าน ลานบ้านซึ่งเป็นเส้นทางที่จะนำศพออกหน้าหมู่บ้าน จากนั้นจึงฆ่าวัว คือ ญาติของเมียลูกชายเท่านั้นแล้วแบ่งเนื้อให้ญาติเมียไปกิน แต่ปัจจุบันเจ้าบ้านจะมอบให้คนทำอาหารในงานศพ

เป็นผู้ฆ่าตัวให้เอาที่มัดตัวไปไว้ในมือศพ และกินข้าวร่วมกันก่อนนำศพไปฝัง โดยมีคนเป่าแคนมั่ง และคนตีกลองจะทำหน้าที่นำหน้าศพไปจนถึงป่าช้าที่ฝังศพ

สถานที่ฝังศพแล้วแต่ญาติของผู้ตายจะเป็นผู้เลือก โดยจะดูว่าภูเขไหนเหมาะสม และเป็นบริเวณที่เคยฝังญาติพี่น้องของตระกูลด้วยซึ่งจะห้ามไม่ให้ผู้อื่นมาฝังศพร่วมภูเขาลูกเดียวกันกับผู้ตาย นอกจากนั้นดูแลแหล่งน้ำ ตอนฝังศพต้องบอกเจ้าหน้าที่ก่อนด้วยการเผากระดาษเงินเพื่อซื้อที่ให้ศพ และคนทำโลงจะถามถึงเจ้าที่หลังจากนั้นจึงขุดหลุมฝังศพ บนหลุมฝังศพจะใช้ก้อนหินเรียงไว้เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของศพว่าเป็นผู้ชายหรือผู้หญิง ต่อมาอีก 3 วัน จะนำพิธีสังฆาให้ผู้ตายกิน จากนั้นอีก 13 วันญาติจะนำดวงวิญญาณมาทำบุญที่บ้าน ด้วยการนำขี้เถ้าขึ้นไปและเมื่อทำพิธีเสร็จแล้ว ไปดูที่กองขี้เถ้า จะมีรูปสัญลักษณ์แสดงออกมาให้ญาติพี่น้องว่าผู้ตายเกิดเป็นอะไร โดยสิ่งที่นำมาทำพิธีปล่อยขวัญได้แก่

1. ข้าวนำมาให้วิญญาณผู้ตายกิน

2. ไก่ 2 ตัว ใส่ในกระดัง แล้วแบ่ง ไก่ออกไป 5 ชิ้น สำหรับรับเลี้ยงผีทั้ง 5 ตน ของมั่งคือ ผีบ้าน ผีเรือนผีประตู ผีเตาไฟใหญ่และผีเตาไฟเล็ก และเลี้ยงข้าวคนที่มาช่วยงานเป็นการเลี้ยงขอบคุณและถัดไป 4-5 ปี ถ้าลูกหลานได้ทำงานดี ๆ จะมีการฆ่าตัวทำบุญให้คนตายเพื่อตอบแทนบุญคุณ

กระบวนการต่าง ๆ ของพิธีกรรม อีกทั้งเพลงที่ใช้บรรเลง ยังเป็นเสมือนสิ่งที่บ่งบอกถึงขั้นตอนในประกอบพิธีกรรมจากเพลงที่ได้รับฟังอีกด้วย ดังนั้นเพลงพิธีกรรมศพมั่งนั้นจึงมีความสำคัญที่สามารถเชื่อมโยงกระบวนการต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จากการเก็บข้อมูลและลงพื้นที่ภาคสนาม ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

1.3 วิเคราะห์โครงสร้างบทเพลงแคนมั่ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ บทเพลงในพิธีกรรมศพ ชาวมั่ง เข็กน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์

(Qeej) 1 หรือ (แคนมั่ง) เป็นเครื่องดนตรีชิ้นสูงของกลุ่มชาติพันธุ์มั่ง เป็นเครื่องดนตรีที่อยู่ในตระกูลเครื่องลมประเภทที่มีท่อเสียง (Aerophones) ภายในท่อมี่ลิ้นทองเหลืองติดเข้าไปกับตัวท่อ บรรเลงโดยวิธีการเป่าเสียงและดูดเสียง บทบาทของแคนในสังคมวัฒนธรรมชาวมั่งถูกนำมาใช้ 2 ลักษณะคือ งานศพ ซึ่งเชื่อว่าการบรรเลงเพลงแคนเป็นเครื่องนำทางดวงวิญญาณของผู้ตายไปหาบรรพบุรุษอีกภพหนึ่ง บทเพลงที่บรรเลงมีเนื้อหาความหมายบอกเรื่องราวให้ดวงวิญญาณรับรู้ สื่อสารระหว่างโลกของมนุษย์กับโลกวิญญาณ และการนำแคนมาบรรเลงบทเพลงทั่วไป เช่น ช่วงปีใหม่มั่งซึ่งมีเนื้อหาและความหมายเกี่ยวกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่

การเปรียบเทียบเปรียบเทียบ เช่น เพลงเกี่ยวกับสาวสองคนที่ไม่มาหากัน มีความหมาย 2 ลักษณะ คือ 1) ตื่นมาตอนเช้า ๆ มีไก่ตัวผู้อยู่หน้าบ้าน ไก่ขันร้องเป็นภาษามนุษย์ว่าอยากได้สาวสวยมาเป็นคู่ แต่สาวคนนั้นไม่มาอยู่ด้วย เราได้แต่เฝ้ามองหาอย่างไรก็ไม่เจอ 2) ไก่ตัวหนึ่งนำกระดิ่งผัดข้าวมาผัดหาว่ามีสาวอยู่ไหม ผัดไปเรื่อย ๆ ก็ไม่เจอสาว ไปหาที่ไหนก็ไม่เจอ จากนั้นเดินเข้าไปหาที่สวนกุหลาบ ระหว่างนั้นไก่ตัวผู้นั้นก็โดนหนามตำร้องเสียงดังลั่นบ้าน 2

ภาพประกอบ 17 นักดนตรี เค่ง (แคนม้ง) ตำบลเข็กน้อย

ที่มา: เกียรติยศ เฉลิมพงษ์ (2562)

เค่ง มีลักษณะทางกายภาพ 2 ส่วน คือ 1) ส่วนท่อนของเค่ง เรียกว่าลำเค่ง (ดีเค่ง) 2) ส่วนตัวเค่ง (เต้าเค่ง)

เสียงท่อนที่ 1 (ท่อนดีลัว) เป็นท่อนขนาดใหญ่อยู่ขวามือของเต้าเค่ง กดเสียงด้วยนิ้วหัวแม่มือขวา (โน้ต F ต่ำ)

เสียงท่อนที่ 2 (ท่อนดีสูง) เรียงถัดมาจากท่อนที่ 1 กดด้วยนิ้วชี้มือขวา (โน้ต C, G)

เสียงท่อนที่ 3 (ท่อนดีเค่ง) เรียงถัดมาจากท่อนที่ 2 กดด้วยนิ้วกลางมือขวา (โน้ต G)

เสียงท่อนที่ 4 (ท่อนดีตื่อ) เป็นท่อนที่วางติดกับท่อนที่ 1 (ดีลัว) กดด้วยนิ้วหัวแม่มือซ้าย (โน้ต D)

เสียงท่อนที่ 5 (ท่อนดีปู) เรียงถัดมาจากท่อนที่ 1 กดด้วยนิ้วชี้มือซ้าย (โน้ต F ต่ำ)

เสียงท่อนที่ 6 (ท่อนดีโล) เรียงถัดมาจากท่อนที่ 1 กดด้วยนิ้วกลางมือซ้าย 2 โน้ต (G ต่ำ)

กลุ่มเสียงสำคัญของเค่ง (บันไดเสียง) คือเสียงสำคัญที่เกิดจากท่อนทั้ง 6 ท่อน จากภาพคือกลุ่มเสียงสำคัญจัดเรียงโน้ตดังนี้ F G Bb C D F G ทั้งนี้โน้ตของท่อนดีสูงมีสองเสียงคือ C และ G

และหากวิเคราะห์จากกลุ่มเสียงสำคัญสามารถจัดเรียงโน้ตใหม่คือ Bb C D F G ซึ่งคือบันไดเสียง บีเฟลตเมเจอร์แบบ 5 เสียง (Bb Major Pentatonic)

เต้าเค้ง หรือลำตัวเค้ง สมัยก่อนนิยมผลิตจากไม้เนื้ออ่อนเรียกว่า “ดงดง” ไม้ชนิดนี้เป็นชนิดเดียวกันกับไม้ใช้ทำทัพพีและไม้ “ตะสปีปะ” ซึ่งไม้ชนิดนี้มี 2 แบบ คือตะสปีปะ (กู คือ ต้นสน) และตะสปีปะ (ซัว คือ ต้นเฟิร์น) การผลิตเต้าเค้งโดยใช้ไม้ชิ้นเดียวผ่าตรงกลางออก 2 ซีก และเจาะให้กลวง จากนั้นนำมาประกบกันให้สนิท รัดด้วยเปลือกไม้กำลังเสื่อโครง (เถาะเหียง) บ้างก็ใช้พลาสติกรัด ปัจจุบันลำตัวเค้งนิยมใช้ท่อน้ำในชล่อนขนาดใหญ่ใช้ความร้อนเพื่อขยายตัว ท่อให้ได้ขนาดลำตัวสำหรับมือจับลักษณะเป็นกระเปาะ (เต้า) รูปทรงรี เจาะรูตามแนวดังจำนวน 2 แถว ๆ ละ 3 รู เพื่อให้เสียบท่อเค้ง ส่วนปลายของเต้าเค้งเป็นท่อสำหรับเป่ามีลักษณะเรียวยาวต่อท่อขนาดเล็กเพื่อใช้เป็นปากเป่า ส่วนปลายสุดของเต้าเค้งฝังตรงข้ามปากเป่ามีวาล์วสำหรับหมุนเพื่อระบายน้ำลาย

พิธีกรรมงานศพม้ง เป็นพิธีกรรม ที่ใช้เสียงของเครื่องดนตรี (แคนม้ง) เข้ามาเป็นสื่อ เพื่อติดต่อกับดวงวิญญาณของผู้เสียชีวิตในกระบวนการต่าง ๆ ของพิธีกรรม อีกทั้งเพลงที่ใช้บรรเลง ยังเป็นเสมือนสิ่งที่บ่งบอก ถึงขั้นตอนในประกอบพิธีกรรมนั้น ๆ ต่อดวงวิญญาณว่าต้องปฏิบัติตัวอย่างไรและทำอะไรบ้าง ส่วนผู้ที่มาร่วมงานก็สามารถรับรู้ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมจากเพลงที่ได้รับฟังอีกด้วย ดังนั้นเพลงพิธีกรรมงานศพ จึงมีความสำคัญที่สามารถเชื่อมโยงกระบวนการต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จากการเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่ ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ ผู้วิจัยพบว่า เพลงที่ใช้ในพิธีกรรมศพม้งมี จำนวนทั้งหมด 3 เพลง ที่ได้ศึกษาพบว่า ชาวเขาเผ่าม้ง เข็กน้อยใช้ในการประกอบพิธีศพชาวเขาค้อเป็นบทเพลงที่ชาวเขาเผ่าม้ง เข็กน้อยได้ถือ ว่าเป็นบทเพลงสำคัญในการประกอบพิธีกรรมของชาวบ้านชาวเขาเผ่าม้ง เข็กน้อยและนอกจากลง ภาคสนามแล้ว ผู้วิจัยได้มีบทเพลงเพิ่มเติมจากการลงไปวิจัยบทเพลงในการประกอบพิธีกรรม (ดนตรีแคนม้ง) ของชาวเขาเผ่าม้ง ในหมู่บ้านเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ คือบท เพลง 1) เพลงโหมโรงเช้า หรือเพลงรอยเท้าหายไปไหน 2) เพลงพิธีกลางวัน หรือเพลงประกอบ พิธีกรรมศพม้ง 3) บทเพลงพิธีศพช่วงเย็นเพลงต่าง ๆ มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

เพลงโหมโรงเช้า (เพลงรอยเท้าหายไปไหน)

Mr. Kittiyod chalampong composer

ภาพประกอบ 18 บทเพลงมั่ง โหมโรงเช้า (รอยเท้าหายไปไหน)

ที่มา: เกียรติยศ เฉลิมพงษ์ (2564)

บทวิเคราะห์ เพลงที่ 1 โหมโรงเช้า (รอยเท้าหายไปไหน)

1.บทเพลง เช้า (รอยเท้าหายไปไหน)

ลักษณะการวิเคราะห์ บทเพลงเช้า (รอยเท้าหายไปไหน)

1.1 บทเพลงจากเครื่องดนตรีเค่ง (แคนมั่ง) มีรูปแบบโครงสร้างที่ซับซ้อน มีทำนองที่สั้นยาวที่ไม่เท่ากัน จังหวะไม่ตายตัว

1.2 ระบบเสียงบทเพลงเช้า (รอยเท้าที่หายไป)

ในด้านระบบเสียงของดนตรีม้งพบว่า เป็นระบบเสียงเป็นแบบ 5 เสียง (Pentatonic) ซึ่งเป็นระบบเสียงของดนตรีในภูมิภาคเอเชีย เช่น ดนตรีไทย ที่มีระบบ 5 เสียง คือ โด เร มี ซอล ลา ระบบเสียงของดนตรีม้งนั้น เป็นระบบ 5 เสียงก็ตามแต่เสียงสำเนียงมีลักษณะเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ ของชาวม้ง ไม่มีสำเนียงเสียงของชาวเขาเผ่าอื่น ๆ เหมือน บทเพลงต่าง ๆ ของชาวม้ง มีการดำเนินทำนองเป็น ประโยคไปเรื่อย ๆ 1 รอบจบแล้ววนต่อไป บทเพลงไม่สามารถระบุเป็นห้องเพลงได้ ทั้งนี้เนื่องจากบทเพลงเกิดจากภาษากลอนหรืออาจเรียกกลอนเพลง ซึ่งจะสั้น ยาวนั้น แล้วแต่กลอนเพลง จึงทำให้บทเพลงของม้งนั้น มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวการสังเกตท่อนจบ ของแต่ละวรรคนั้น เกิดจากการใช้เสียงสั้น ๆ หรือโน้ตสั้น ๆ เป็นตัวจบวรรคตอน

1.3 อำนาจในบทเพลงสู่ความสัมพันธ์พิธีศพม้ง เช็กน้อย อำเภอบางเคียน จังหวัดเพชรบูรณ์

อารมณ์และความรู้สึกจากการวิจัยจะพบว่านักดนตรีแคนม้งจะบรรเลงตามห้วงแห่งอารมณ์ จังหวะช้าและเร็วตามท่วงทำนองของบทเพลง ซึ่งจะเห็นได้ว่า มีจังหวะที่ช้า ตามลักษณะของช่วงอารมณ์ที่เศร้าโศกของญาติที่มาร่วมงานจนได้เห็นทำนองที่เป็นเสียงแห่งห้วง มิติที่เปรียบเสมือนบทเพลงจะนำพาดวงวิญญาณของผู้ตายไปสู่สรวงสวรรค์ได้ ตามความเชื่อของ ชาวเขาเผ่าม้งในเชื่อเรื่องเร้นลับเพื่อให้คนที่ตายไปสู่ปรโลกอย่างมีความสุขนิรันดร์ เสียงดนตรี แคนม้งเปรียบเสมือน เสียง (land scape) เสียงจากสวรรค์เพื่อให้เสียงนำทางไปสู่พระผู้เป็นเจ้า อย่างแท้จริง

1.4 ลักษณะของบทเพลงเช้า (รอยเท้าที่หายไป)

การพรรณนาให้ผู้ตายได้รับรู้ว่าเสียชีวิตแล้วให้มากินข้าวที่จัดไว้ให้โดยใช้ เสียงเพลงแคนม้งเป็น เสียงที่นำทางมากินข้าวจะอยู่ที่ไหนก็ตามให้มาหรือรับรู้แล้วขอให้ฟังเพลง แคนม้งนี้จึงกลับมาในสถานที่ตามป่าเขาก็ตาม การเป่าแคนม้งในบทเพลงอาจจะ เพื่อต้องการ เกี่ยวพาราสิกัน รำพึงรำพันถึงเพื่อนและถึงคนรัก และกล่าวถึงเหตุการณ์ในอดีต การกล่าวคำอำลา รูปแบบโครงสร้างของ บทเพลงมีองค์ประกอบค่อนข้างซับซ้อน บทเพลงไม่มีจังหวะตายตัว ทั้งนี้ เนื่องจากทำนองมีความสั้นยาวไม่เท่ากัน โครงสร้างของทำนองบทเพลงนั้นระยะห่าง 1 ช่วงเสียง มีการเคลื่อนที่ของทำนองแบบขึ้นลง โน้ตของทำนองวิ่งหาโน้ตหลักของบทเพลง บทเพลงนั้นไม่สามารถระบุอัตราจังหวะ อัตราความเร็วได้

2. บทเพลงเรียกผีกินอาหารกลางวัน

ลักษณะการเป่าจะเป็นแบบเดียวกันแบบเรียกกินอาหารเช้าแต่เนื้อหาทุกอย่างเหมือนกันหมดลักษณะชื่อเพลงก็คือเรียกกินอาหารกลางวันในลักษณะแบบเดียวกันกับบทเพลงเช้า คือ ให้คนตายไปแล้วมาฟังแคนมั่งและกลอง มือซ้ายถือซออ้นมือขวาถือแก้วเหล้า ทำพิธีเช่นไหว้ท่าน นี่คืบทเพลงแคนมั่งช่วงกลางวัน

เพลงกลางวัน (ในพิธีกรรมศพ)

เพลงพิธีกรรมศพมั่ง(กล่าว) composer นาย เกียรติยศ

ภาพประกอบ 19 บทเพลงกลางวัน (เรียกผีกินอาหาร)

ที่มา : เกียรติยศ เฉลิมพงษ์. (2562)

บทวิเคราะห์ เพลงที่ 2 เพลงเรียกผีกินอาหารกลางวัน

2.1 ลักษณะการประพันธ์เพลง (เพลงเรียกผีกินอาหารกลางวัน)

ลักษณะการประพันธ์เพลงจะมี ระบบเสียง 5 เสียง ได้แก่ตัวโน้ต ซอล ลา โน้ต ที่โดและเร ใช้ระดับเสียง คีย์ G major การบรรเลงจะบรรเลงช้า ๆ ตามห้วงอารมณ์และความรู้สึกในพิธีศพ จังหวัดขอนแก่นซึ่งสง่างามมีความช้าของจังหวัดที่อัตราส่วน 84 บ่งบอกถึงความรู้สึกของบทเพลงที่ทำให้ ท่วงทำนองที่สร้างกำลังใจให้กับญาติผู้ตายได้รู้สึก ทำใจจากการจากลาผู้ตายและระลึกถึงความทรงจำที่ผู้ตายมีความรักต่อญาติที่รัก ซึ่งไม่มีวันกลับมาได้อีก ลักษณะตัวโน้ตมีโน้ตตัวดำและโน้ตตัวขาว ลักษณะโน้ตจะไม่หวือหวาและมีความสง่างามของบทเพลง

2.2 ระบบเสียงบทเพลงเรียกผีกินอาหารกลางวัน

ในด้านระบบเสียงของบทเพลงมั่งเรียกผีกลางวันพบว่า เป็นระบบเสียงเป็นแบบ 5 เสียง ซึ่งเป็นระบบเสียงของคนตรีในภูมิภาคเอเชีย ระบบเสียงของคนตรีนั่น เป็นระบบ 5 เสียง ก็ตามแต่เสียงสำเนียงมีลักษณะเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ ของชาวมั่ง ไม่มีสำเนียงเสียงของชาวเขาเผ่าอื่นๆเหมือน บทเพลงต่าง ๆ ของชาวมั่ง มีการดำเนินทำนองเป็น ประโยคไปเรื่อย ๆ 1 รอบจบ แล้ววนต่อไป บทเพลงไม่สามารถระบุเป็นห้องเพลงได้ทั้งนี้เนื่องจากบทเพลงเกิดจากภาษากลอนหรืออาจเรียกกลอนเพลง ซึ่งจะสั้นยาวนั้น แล้วแต่กลอนเพลง จึงทำให้บทเพลงของมั่งนั้น มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวการสังเกตท่อนจบของแต่ละท่อนั้น เกิดจากการใช้เสียงสั้น ๆ หรือโน้ตสั้น ๆ เป็นตัวจบวรรคตอน

2.3 อำนาจในบทเพลงสู่ความสัมพันธ์พิธีศพมั่ง เข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

อำนาจในบทเพลงที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อ เสียงของทำนองดนตรีหรือเสียงของเครื่องดนตรีมั่งในการทำพิธีนั้นจะเห็นได้ว่า ทำนองดนตรีมั่ง สามารถทำให้ผู้ฟังลิ้มความเศร้าโศกจากความคิดถึงผู้ตายได้โดยจะเห็นได้จากทำนองซึ่งเป็น คีย์ G major ซึ่งท่วงทำนองนี้จะบ่งบอกได้ว่า บทเพลงจะนำกำลังใจมาสู่ญาติผู้ตายให้มีชีวิต และมีกำลังใจในการดำรงชีวิตอยู่ต่อไปได้ เป็นทำนองที่สร้างแรงบันดาลใจต่อชาวเขาเผ่ามั่งได้เป็นอย่างมาก

2.4 ลักษณะในบทเพลงสู่ความสัมพันธ์พิธีศพมั่ง เข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ส่วนของอารมณ์และความรู้สึก จากการวิจัยจะพบว่านักดนตรีแคนมั่งจะบรรเลงตามห้วงแห่งอารมณ์ จังหวะช้าและเร็วตามท่วงทำนองของบทเพลง ซึ่งจะเห็นได้ว่า มีจังหวะที่ช้าตามลักษณะของช่วงอารมณ์ที่เศร้าโศกของญาติที่มาร่วมงานจนได้เห็นทำนองที่เป็นเสียงแห่งห้วงมิติที่เปรียบเสมือนบทเพลงจะนำพาดวงวิญญาณของผู้ตายไปสู่สรวงสวรรค์ได้ตามความเชื่อของชาวเขาเผ่ามั่งในความเชื่อเรื่องสิ่งเร้นลับเพื่อให้คนที่ตายไปสู่ปรโลกอย่างมีความสุขนิรันดร์เสียงดนตรีแคนมั่งเปรียบเสมือนเสียง (land scape) เสียงจากสวรรค์เพื่อให้เสียงนำทางไปสู่พระผู้เป็นเจ้าอย่างแท้จริงและเปรียบเสมือนแห่งแสงธรรมเสียงพาไปสู่สวรรค์เปรียบกับเสียงดนตรีเป็นแสงเทียนส่องนำดวงวิญญาณไปสู่โลกหลังความตาย

3. บทเพลงช่วงเย็น (เรียกกินอาหารช่วงเย็น)

ลักษณะของบทเพลงก็คล้ายช่วงเช้าและกลางวัน เนื้อหาในบทเพลงจะพูดถึงว่าเวลานี้เป็นเวลาเย็นแล้วใกล้จะมีดจะค่ำแล้ว คนที่รักจากเราไปเราจะให้ดนตรีแคนม้งเป็นสื่อในการส่งความคิดถึงให้มากินข้าวกัน ขอให้มือขวาถือซอซันตักสำหรับกับข้าวมือซ้ายถือแก้วเหล้าอยู่ทำพิธี เว้นให้ท่านอยู่ท่านได้รับได้ทานหรือไม่นี่คือบทเพลงช่วงเวลาเย็น ลักษณะส่วนใหญ่คล้าย ๆ กัน ลักษณะเดียวกัน เป่าไปเรื่อย ๆ จนถึงช่วงเวลาศพเคลื่อนศพไปส่งวิญญาณเรียบร้อยแล้วจนไปถึงสุสานเขาก็จะให้หยุดเป่า เนื้อหาบทเพลงก็จะมีสั้นบ้างยาวบ้าง ก็มีเนื้อหาบรรยายถึงความรักก็มี บรรยายถึงความเศร้าโศกก็มี เราก็จะบรรเลงบทเพลงแคนม้งให้ทุกท่านได้นอนพักผ่อนอย่างมีความสุขจนลืมความเศร้าโศกหรือทุกข์ใจเราจะใช้แคนม้งเป็นสื่อกลางนำชีวิต

เพลงพิธีศพช่วงเย็น(แคนม้ง)

เพลงพิธีกรรมศพม้ง(Qeej) นาย เกียรติยศ

ภาพประกอบ 20 เพลงม้ง บรรเลงตอนเย็น

ที่มา: เกียรติยศ เฉลิมพงษ์. (2562)

3.1 ลักษณะการประพันธ์เพลงพิธีศพช่วงเย็น

ลักษณะการประพันธ์เพลงจะมี ระบบเสียง 5 เสียง ได้แก่ตัวโน้ต ซอล ลา ที โด และเร ใช้ระดับเสียง คีย์ G major การบรรเลงจะบรรเลงช้า ๆ ตามห้วงอารมณ์และความรู้สึกในพิธีศพ จังหวะค่อนข้างสง่างามมีความช้าของจังหวะที่อัตราส่วน 84 บ่งบอกถึงความรู้สึกของบทเพลงที่ทำให้ ท่วงทำนองที่สร้างกำลังใจให้กับญาติผู้ตายได้รู้สึก ทำใจจากการจากลาผู้ตายและระลึกถึงความทรงจำที่ผู้ตายมีความรักต่อญาติที่รัก ซึ่งไม่มีวันกลับหวนกลับมาได้อีก ลักษณะตัวโน้ตมีโน้ตตัวดำและโน้ตตัวขาว ลักษณะโน้ตจะไม่หวือหวาและไม่มีตัวโน้ตเข้ขี้นามมาใช้เลย บทเพลงเล่นเหมือนกับบทเพลงเรียกผีกินอาหารกลางวัน

3.2 ระบบเสียงบทเพลงตอนเย็น

ในด้านระบบเสียงของบทเพลงม้งเรียกผีกลางวันพบว่า เป็นระบบเสียงเป็นแบบ 5 เสียง ซึ่งเป็นระบบเสียงของดนตรีในภูมิภาคเอเชีย ระบบเสียงของดนตรีม้งนั้น เป็นระบบ 5 เสียงก็ตามแต่เสียงสำเนียงมีลักษณะเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ ของชาวม้งเหมือนบทเพลงเรียกกินอาหารตอนกลางวัน ไม่มีสำเนียงเสียงของชาวเขาเผ่าอื่น ๆ เหมือน บทเพลงต่าง ๆ ของชาวม้ง มีการดำเนินทำนองเป็น ประโยคไปเรื่อย ๆ 1 รอบจบแล้ววนต่อไป บทเพลงไม่สามารถระบุเป็นห้องเพลงได้ทั้งนี้เนื่องจากบทเพลงเกิดจากภาษากลอนหรืออาจเรียกกลอนเพลง ซึ่งจะสั้นยาวนั้น แล้วแต่กลอนเพลง จึงทำให้บทเพลงของม้งนั้น มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวการสังเกตท่อนจบของแต่ละวรรคนั้นเกิดจากการใช้เสียงสั้น ๆ หรือโน้ตสั้น ๆ เป็นตัวจบวรรคตอน

3.3 อำนาจในบทเพลงสู่ความสัมพันธ์พิธีศพม้ง เข็กน้อย อำเภอลำปาง จังหวัดเพชรบูรณ์

อำนาจในบทเพลงที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อของทำนองดนตรีม้งในการทำพิธีจะเห็นได้ว่า ทำนองดนตรีม้ง สามารถทำให้ผู้ฟังสัมผัสความเศร้าโศกจากความคิดถึงผู้ตายได้โดยจะเห็นได้จากทำนองซึ่งเป็น คีย์ G major ซึ่งท่วงทำนองนี้จะบ่งบอกได้ว่า บทเพลงจะนำกำลังใจมาสู่ญาติผู้ตายให้มีชีวิตและมีกำลังใจในการดำรงชีวิตอยู่ต่อไปได้เป็นทำนองที่สร้างแรงบันดาลใจต่อชาวเขาเผ่าม้งได้เป็นอย่างมาก

3.4 ลักษณะในบทเพลงสู่ความสัมพันธ์พิธีศพม้ง เข็กน้อย อำเภอลำปาง จังหวัดเพชรบูรณ์

อารมณ์และความรู้สึกจากการวิจัยจะพบว่านักดนตรีแคนม้งจะบรรเลงตามห้วงแห่งอารมณ์ จังหวะช้าและเร็วตามท่วงทำนองของบทเพลง ซึ่งจะเห็นได้ว่า มีจังหวะที่ช้า ตามลักษณะของช่วงอารมณ์ที่เศร้าโศกของญาติที่มาร่วมงานจนได้เห็นทำนองที่เป็นเสียงแห่งห้วงมิติที่

เปรียบเสมือนบทเพลงจะนำพาดวงวิญญาณของผู้ตายไปสู่สรวงสวรรค์ได้ตามความเชื่อของชาวเขาเผ่าม้งในความเชื่อเรื่องสิ่งเร้นลับเพื่อให้คนที่ตายไปสู่ปรโลกอย่างมีความสุขนิรันดร์เสียงดนตรีแคนม้งเปรียบเสมือนเสียง (land scape) เสียงจากสวรรค์เพื่อให้เสียงนำทางไปสู่พระผู้เป็นเจ้าอย่างแท้จริงและเปรียบเสมือนแห่งแสงธรรมเสียงพาไปสู่สวรรค์เปรียบกับเสียงดนตรีเป็นแสงเทียนส่องนำดวงวิญญาณไปสู่โลกหลังความตาย ซึ่ง 3 บทเพลงนี้จะเป็นบทเพลงส่วนหนึ่งที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและลงภาคสนามในหมู่บ้านน้อย ตำบลเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งมีบทเพลงของชาวเขาเผ่าม้งอีกมากมายหลายบทเพลงแต่บทเพลง 3 เพลงนี้ถือว่าเป็นบทเพลงสำคัญที่ชาวบ้านม้งเขื่อนน้อยได้บรรเลงในงานพิธีศพเรื่อยมาตลอดจนถึงปัจจุบันถึงแม้ปัจจุบันอาจจะมีดนตรีในวิถีแนวใหม่มาติดตามแต่นักดนตรีอาวุโสที่เป่าแคนม้งแบบดั้งเดิมยังสืบทอดและบรรเลงบทเพลง 3 เพลงนี้อยู่เรื่อยมาและคงสืบทอด ๆ ไป

ภาพประกอบ 21 ลักษณะตัวโน้ตเพลงม้ง

ที่มา: เกียรติยศ เฉลิมพงษ์. (2562)

จากการวิเคราะห์บทเพลงต่าง ๆ ของพิธีกรรมศพชาวม้งโดยใช้แคนม้ง ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์ออกมาได้ดังนี้

1) การเป่าแสดงความเคารพและระลึกถึงผู้ตาย การเป่าแบบนี้มีทำทางประกอบในเวลาเป่า เพื่อความงดงามละมุนละไม ชวนโคกเศร้าเสียใจ และเป็นการแสดงออกซึ่งความเคารพคนตาย ไม่ว่าผู้มาเยือนจะนามสกุลเชื้ออะไรก็ตามทุกคนที่มาร่วมงานศพ จะแสดงอาการเคารพต่อผู้ตายและญาติของผู้ตาย ตามธรรมเนียมที่สืบทอดกันมานาน 2) การเป่าเพื่อการบันเทิงหรือเพื่อ

ความสนุกสนาน การเป่าประเพณีนี้เป็นการแสดงความสามารถของผู้เป่าแคง เนื่องจากจะต้องเป่าแบบ ประยุกต์เข้ากับดนตรีสมัยใหม่มากขึ้น และต้อง ดัดแปลงเนื้อหาเพลงได้ด้วย เพื่อความสนุกสนาน ในชมในฟังแต่ละครั้งต่อไป 3) การเป่าเพื่อแลกเปลี่ยนของศรีระหว่าง แยกและเจ้าบ้าน การเป่าในข้อที่สามนี้ผู้เป่าแคง (แคนม้ง) จะต้องรู้ข้อห้ามในการเป่า เช่น ถ้าเราเป็น แยกไปเยือนบ้านคนอื่น พอเราไปถึงบ้านคนอื่นเราอยากเป่าแคง (แคนม้ง) จะต้องขออนุญาตเจ้าของ บ้านก่อน จึงจะเป่าแคง(แคนม้ง) ได้ ถ้าเราขออนุญาต เราจึงจับแคง (แคนม้ง) มาเป่าได้ แต่ถ้าเราไม่ขออนุญาตเจ้าบ้านก่อน เขาจะถือว่าเรารบสู้ผีเรือน อาจจะมีอันตรายต่อเจ้าบ้านหรือผู้เป่าเอง ดังนั้น ใน ข้อนี้เขาจะเป่าแคง (แคนม้ง) เพื่อแลกเปลี่ยนวิธีการ เป่าให้ไพเราะและเหมาะสมกับงานมากขึ้น ในการ แสดงครั้งต่อ ๆ ไป เนื่องจากประสบการณ์เป่าอาจ จะแตกต่างกัน 4) การเป่าเพื่องานเทศกาลต่าง ๆ คือ การเป่าแคงในช่วงเทศกาล ผู้เป่าแคง(แคนม้ง)จะมาแสดงความสามารถในการเป่าเพื่อความเป็นสิริมงคลกับหมู่บ้านหรืองานนั้น ๆ ให้ทุกคนมีความสุขและก็ทำไร่ ทำนาได้ผลผลิตดีในปีนี้และปีต่อ ๆ ไป และก็เป่าเพื่อความสนุกสนานของหมู่บ้านเช่นกัน เนื่องจากเป็นการพักผ่อนจากการทำไร่ ทำสวน ต่าง ๆ ชาวเผ่าม้งจะมารวมกันเพื่อร่วมงานสามัคคี ต่อกันหรือความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ฉะนั้นการเป่าแคง ชาวเขาเผ่าม้งถือว่าเป็น ศิลปะและสุนทรียศาสตร์อย่างหนึ่งที่แสดงออกมา ทางความคิดและอารมณ์ที่สืบทอดอย่างงดงาม ชวน ติดตาม และแสดงออกมาเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ได้ชัดเจนและก็บ่งบอกความเป็นชนชาติพันธุ์ที่เด่น กว่าชนชาติพันธุ์อื่น ๆ ก็ว่าได้ จึงทำให้ชาวเขาเผ่าม้งมีความภูมิใจเป็นอย่างมาก

จากการวิจัยผู้วิจัยได้ลงค้นคว้าลงภาคสนามกับชาวม้งในการทำพิธีกรรมศพดนตรีชาวม้ง (แคนม้ง) เมื่อไม่มีเสียงเพลงแคนม้งเหมือนขาดอะไรไปชาวบ้านที่ร่วมพิธีจะรู้สึก ว่า ผู้ตายจะไม่ได้ไปขึ้นสวรรค์ถ้าไม่มีเสียงดนตรีที่เหมือนเสียงสวรรค์พาร่างอันไร้วิญญาณของชาวม้งไปสู่สวรรค์ จึงทำให้มีรูปแบบพิธีกรรมและแคนม้งเป็นสิ่งสำคัญในการพาดวงวิญญาณไปสู่สวรรค์ได้ ชาวม้งจึงนับถือและคงปฏิบัติ วัฒนธรรมและประเพณีเช่นนี้มาช้านาน จนกว่าจะไม่ทลายทลายสูญสลายสืบทอดต่อไป ถึงแม้จะมีเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาในหมู่บ้านเข็กน้อยแต่สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่ชาวม้งเข็กน้อยได้ตระหนักถึง คือ การตายอันเป็นนิรันดร์ สิ่งสำคัญที่ตราบอยู่กับชนเผ่าม้งคือการเวียนว่ายตายเกิดและสิ่งหนึ่งที่จำนำพาดวงจิตไปสู่สวรรค์ได้นั้นคือเสียงดนตรีแคนม้งที่นำพาสู่โลกอันเป็นนิรันดร์ ข้าพเจ้าได้ศึกษาและเห็นความสำคัญต่อดนตรี แคนม้ง ชาวบ้านและชาวม้งได้เล็งเห็นความสำคัญจึงได้นำการเป่าแคนม้งสู่การเรียนรู้ในชุมชนเพื่อฝึกฝนให้มีการเรียนรู้เพื่อเป็นวิทยาทาน อาจารย์ผู้สอนแคนม้งเพื่อต่อยอดลูกศิษย์ในการเป่าแคนม้งต่อไปสู่พิธีกรรมศพโดยใช้ดนตรีแคนม้งนำทางศพสู่ปรโลก ดนตรีแคนม้งจึงเป็นสื่อนำวิญญาณที่สำคัญเพื่อให้คนตาย

ไปสู่สภาพใหม่ที่ดียิ่งขึ้น โดยมีความเชื่อความตายเป็นความสุขอย่างหนึ่ง ไม่มีเจ็บปวดมีแต่ความสุขที่เป็นนิรันดร์ ชาวเข็กน้อยเผ่าม้งจึงเล็งเห็นความสำคัญในการนำดนตรีแคนม้ง มาเล่าเรียนเพื่อฝึก รุ่นชาวม้งผู้ที่สนใจเป้าแคนม้งเพื่อสืบทอดในรุ่นต่อไปเป็นนักดนตรีแคนม้งถึงแม้ความทันสมัย ความเจริญจะนำสู่หมู่บ้านเข็กน้อย แต่ชาวบ้านเข็กน้อยก็ยังคงลิ้มวัฒนธรรมอันดีงามที่สืบทอดต่อกันมาสู่ลูกหลาน เพราะชาวม้งเข็กน้อยเชื่อว่า วัฒนธรรมที่ควบคู่กับประเพณีอันดีงามของชาวเขาเผ่าม้งนั้นคงอยู่สืบทอดไปหากตราบใดที่เราไม่ทำลายวัฒนธรรมตนเอง ชาวม้งมีความจงรักภักดีต่อความเชื่อตนเองและสิ่งสำคัญ การเคารพบรรพบุรุษและชาติ พระมหากษัตริย์ที่ตนเองได้มีถิ่นอาศัยอยู่ตราบนานเท่านาน จึงเห็นได้ว่าความเชื่อและวิถีชีวิตของชาวบ้านเผ่าม้งยังคงสืบทอดไปจนเป็นตำนานให้เล่าขานจนถึงปัจจุบัน

1.4 ความสัมพันธ์ดนตรีในพิธีศพม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัด

เพชรบูรณ์

จากการวิจัยจะแสดงให้เห็นว่า ชาติพันธุ์ชาวม้งเข็กน้อย มีความระลึกถึงบุญคุณต่อสรรพสิ่งบนโลกที่ทำให้เกิดมาด้วยความสำนึก กตัญญูต่อ สิ่งเร้นลับและภูติผีปีศาจ สิ่งสำคัญที่ชาวม้งเข็กน้อย มีส่วนทำให้ชีวิตอยู่เย็นเป็นสุขได้นั้นก็คือ บทเพลงและการเล่าขานตำนานแห่งดนตรีก็คือ เครื่องดนตรีดั้งเดิมที่มีมาช้านานนั่นก็คือ แคนม้งหรือ เค้งเครื่องดนตรีแคนม้งนั่นเอง ผู้วิจัยจึงได้เข้าใจว่าเพราะเหตุนี้เองที่ทำให้ดนตรีเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของวัฒนธรรมชาวเขาเผ่าม้งเข็กน้อยและดนตรีก็เป็นศิลปศาสตร์แขนงหนึ่งที่ใช้เสียงเป็นสื่อ ให้เกิดการตอบสนองทางด้านอารมณ์ แล้ว ถ่ายทอดออกมาเป็นความรู้สึก และความสุนทรีย์ของมนุษย์ทุกกลุ่มชาติพันธุ์มาอย่างยาวนาน ดนตรีแคนม้งนั้นมีบทบาทต่อชีวิตและกระบวนการทางวัฒนธรรมได้อย่างมีระบบระเบียบแบบแผน โดย สอดแทรกอยู่ในประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น ประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าว ประเพณีแห่นางแมว พิธีบวช นาค พิธีแต่งงาน พิธีศพ เป็นต้น ซึ่งยึดถือปฏิบัติตามความเชื่อที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นจนเป็นมรดก ทางวัฒนธรรมที่สำคัญ อีกทั้งดนตรียังถูกนำไปใช้ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อเสริมให้พิธีกรรมนั้นเกิด ความศักดิ์สิทธิ์มากขึ้น แสดงให้เห็นว่าดนตรีเป็นสิ่งที่ขาดหายไม่ได้ เนื่องจากมนุษย์ใช้ดนตรีเพื่อเชื่อมโยงสื่อสารกับสิ่งที่เคารพและศรัทธาในชาติพันธุ์ของตนแต่อย่างไรก็ตามมนุษย์ทุกชาติพันธุ์ล้วนมี วัตถุประสงค์ในการนำดนตรีมาใช้เพื่อทำให้ขั้นตอนของพิธีกรรมนั้นดำเนินไปอย่างราบรื่น ซึ่งสามารถอธิบายในลักษณะขององค์ประกอบในบทเพลงในการประกอบพิธีกรรมศพชาวม้ง ตำบลเข็กน้อยไว้ดังนี้

1. ทำนองเพลง บรรเลงด้วยเค้งมีรูปแบบโครงสร้างค่อนข้างซับซ้อน ไม่มีจังหวะตายตัว ทั้งนี้เนื่องจากทำนองมีความสั้นยาวไม่เท่ากัน หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า กลอนเพลงของ

เค่งมีค่าที่ไม่เท่ากัน ทำให้ไม่สามารถลงจังหวะที่ชัดเจนได้ บทเพลงเค่งไม่มีรูปแบบของจังหวะที่ชัดเจน (Non Metric) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกลอนของบทเพลง อัตราความเร็วของบทเพลงเค่ง (Tempo) ตัวดำเท่ากับ $q = 60-66$ หรืออัตราความเร็ว "ช้า ๆ ไม่รีบร้อน" การวิเคราะห์กระบวนจังหวะของบทเพลงซึ่งได้จากจังหวะเสียงที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง นั่นคือค่าโน้ตตัวดำ

2. จังหวะของบทเพลงมั่ง มีองค์ประกอบค่อนข้างซับซ้อน ไม่มีจังหวะตายตัว ทั้งนี้เนื่องจาก ทำนองมีความสั้นยาวไม่เท่ากัน หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า กลอนเพลงของเค่งมีค่าที่ไม่เท่ากันทำให้ ไม่สามารถลงจังหวะที่ชัดเจนได้ ไม่มีการเน้นอัตราจังหวะที่ชัดเจน เป็นลักษณะ จังหวะอิสระ (Free Rhythmic) ไม่มีชีพจรจังหวะที่แน่นอน (Free time) และไม่สามารถเขียน เครื่องหมายอัตราจังหวะได้แต่ถ้าสังเกตจากลงบรรทัดตอนที่เป็นการเน้น โน้ตหลัก ที่มีการบรรเลงซ้ำ ๆ จึงทำให้ไม่สามารถรู้ถึงการจบวรรคตอนได้

3. อารมณ์ของบทเพลงมั่ง มีลักษณะที่บ่งบอกถึงความผูกพันกับคนที่รักจากลาไป ซึ่งจะขอยกตัวอย่างเป็นบทเพลงที่ละช่วงในการบรรเลงแคนมั่ง

บทเพลงเช้า (ในพิธีศพมั่ง) ลักษณะอารมณ์ จะมีความเศร้า เพลงจะมีลักษณะช้า เป็นแบบ Adagio (ช้า) จึงทำให้เข้าถึงอารมณ์ความเศร้าโศกในความทุกข์ของจิตวิญญาณที่คิดถึงผู้ล่วงลับที่จากไปผสมกับเสียงกลองมั่ง ที่ตีในจังหวะเหมือนต้องสูญเสียคนที่เรารักจากไปสู่ปรโลก จะเห็นได้ชัดว่าดนตรีแคนมั่งนับว่าเป็นเครื่องดนตรีที่สื่อทางด้านอารมณ์ต่อพิธีกรรมศพเป็นอย่างมาก

บทเพลงกลางวัน จะมีลักษณะที่คล้ายกับช่วงเช้า แต่จะเล่นทำนองที่เข้าไปช้า มาจนจบพิธี ช่วงของบทเพลง จะดำเนินตามรูปแบบจังหวะในพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะเห็นได้ว่า เสียงกลองมั่งและการเป่าแคนมั่ง จะกระตุ้นถึงอารมณ์ในช่วงขณะนั้น พร้อมกับความเสียใจของญาติพี่น้องที่มาร่ำลาคนที่เรารักจากไปสู่ปรโลกหน้า

บทเพลงเย็นของพิธีกรรมศพมั่ง จะเป็นลักษณะ อาลัยอาวรณ์ครั้งสุดท้าย เพราะผู้จากไปสู่ปรโลกหน้าได้ทำการสิ้นสุดลงแล้วสู่หลุมฝังศพที่ไม่สามารถกลับมาเจอกันอีกในภพนี้ ความรู้ของผู้ฟังจะมีความเสียใจและพร่ำรำพันถึงคนที่เรารักต้องจากไปไม่มีวันหวนกลับ บทเพลงจึงเป็นสื่อให้ดวงวิญญาณไปสู่ภพหน้าอย่างสุคติและยังสามารถปลอบประโลมใจให้คนที่มีชีวิตอยู่ได้มีพลังสร้างความสุขที่จะต่อสู้กับโลกจนกว่าจะถึงวันที่หมดสิ้นลมหายใจ ท่วงทำนองของบทเพลงก็จะดำเนินช้าๆไปตามจังหวะเสียงกลอง ให้รับรู้ถึง สติ ความสงบและปัญญาเมื่อเราจะต้องจากโลกนี้ไป อย่างไม่มีวันหวนกลับมาเหลือแต่สิ่งดี ๆ ที่มวลมนุษยชาติได้จดจำ

2. บทบาทของดนตรีม้งในวิถีชีวิตชาวม้ง หมู่บ้านเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

นอกจากในพิธีศพชาวม้งที่จะมีดนตรีเข้าไปเกี่ยวข้องกันแล้ววิถีชีวิตของชาวเขาเผ่าม้งนั้น มีสิ่งสำคัญและเป็นประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาอย่างช้านานเพราะชาวม้งนิยมการรื่นเริงและความบันเทิง และครั้นเมื่อ ผู้ที่เรารักจากไปย่อมต้องมีเครื่องดนตรีในการสื่อสารเพื่อให้ชาวม้งได้สำนึกและรับรู้ถึงความสำคัญต่อบรรพบุรุษชาวม้งจึงทำให้ดนตรีเค่ง (แคนม้ง) เป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญมาก

การบรรเลงเค่ง เพื่อความบันเทิง เป็นการบรรเลงทั้งภาคกลางวัน และกลางคืน โดยกลางวันมีชื่อเรียก "เค่งนี้" ใช้เป่าบรรเลงเพื่อเกี่ยวพาราวาสี หรือจีบสาว หรือใช้เป่าระหว่างเดินทางไปป่า ส่วนเค่งที่ให้ความบันเทิงเวลากลางคืนมีชื่อเรียก "เค่งมอดู" มีบทบาทเพื่อการเกี่ยวพาราวาสีเพียงอย่างเดียว อีกทั้งบทเพลงที่บรรเลงสำหรับกลางคืนเท่านั้นไม่สามารถนำมาบรรเลงเวลากลางวันได้

เครื่องดนตรีเค่ง ถูกใช้เพื่อเป็นตัวแทนการทักทายและการอวยพรในเทศกาลปีใหม่ม้งเมื่อมีการพบปะทักทายกันพอสมควรแล้วจะนำเค่งเป่าเพื่อเป็นการแสดงออกซึ่งการทักทายกัน หรือสวัสดี "ซินซีซือปู" อีกทั้งแสดงถึงความชื่นชมยินดีที่ได้มาพบกันเพื่อแสดงถึงความสัมพันธ์ที่ดีแก่กันและกัน นอกจากนี้ยังเป็นการอวยพรให้พบแต่ความสุขความเจริญ ทั้งจิตใจและการงานหน้าที่ต่าง ๆ รวมทั้งมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง การบรรเลงเค่งได้แสดงความรู้สึกแก่ผู้มาเยือน (คิคลิ) เจ้าบ้านจึงมีความรู้สึกดีใจ ชาบซึ้งใจ จึงกลายเป็นธรรมเนียมเป่าเค่งที่สื่อได้ถึงความเคารพและความคิดถึงที่มีต่อกันเสมอมา

บทบาทเค่งในพิธีศพของชาวม้งนั้น ถือว่าเค่งเป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญต่อพิธีศพมาก เพราะเสียงของเครื่องดนตรีเค่งนี้เปรียบเสมือนการสื่อสารระหว่างวิญญาณผู้ตายสู่อีกโลกหนึ่งทำให้ชาวม้งเชื่อกันว่าเมื่อมีผู้คนเสียชีวิตภายในหมู่บ้าน จะต้องรับนำเครื่องดนตรีเค่งมาเป่าก่อนซึ่งเสียงเค่งจะสามารถสื่อสารกับวิญญาณผู้ตาย และเป็นการนำทางดวงวิญญาณของผู้ตาย

นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการประกอบพิธีศพแล้ว เชนยังมีบทบาทต่อสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชาวม้ง ดังที่ผู้วิจัยนำเสนอต่อไปนี้

2.1 บทบาทดนตรีต่อสังคม

สังคมชาวม้งมีความสุข ดนตรีชุดเกลาให้ชาวม้งไม่มีความแตกแยก มีความรักสามัคคีและที่สำคัญดนตรีม้งเปรียบเสมือนสิ่งที่นำพาชาวม้งเพื่ออ่อนน้อมพระเจ้า เพื่อช่วยให้ตนพ้นภัย บันดาลความสุขความอุดมสมบูรณ์ต่าง ๆ ให้แก่ตน หรือเพื่อเป็นการบูชา แสดงความขอบคุณ

พระเจ้าที่บันดาลให้ตนมีความสุขความสบายทำให้สังคมชาวม้งไม่มีความยากเข็ญ ลำบาก
 ปราศจากศัตรูมาทำร้ายสังคมวิถีชีวิตชาวม้งเราได้อยู่กันแบบผาสุกนิรันดร์ จากแนวคิดที่ว่ารัฐชาติ
 ต้องการหลอมรวมคนในชาติให้มีความเป็นหนึ่งเดียวกัน (ผ่านการสร้างชาติและความเป็น
 พลเมือง) สิ่งเหล่านี้ได้สะท้อนอยู่ในการดำเนินนโยบายต่างๆ ของรัฐที่มีต่อประชาชนและโดย
 เฉพาะกลุ่มชนชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่รัฐเรียกว่า “ชนกลุ่มน้อย” (minority) อย่างไรก็ตาม ในกรณีของรัฐ
 ไทยในอดีตรัฐมักสร้างภาพลักษณ์ด้านลบที่มีต่อชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ ที่มักอาศัยอยู่บนพื้นที่สูงว่า
 “ชาวเขา” หรือต่อมา คือ “ชาวไทยภูเขา” เพื่อสร้างความชอบธรรมในการเข้าไปควบคุมจัดการ
 ด้วยการนิยามความหมายของกลุ่มชนชาติพันธุ์เหล่านั้นให้เป็น “คนอื่น” เช่น วาทกรรมชาวเขา ที่มี
 ความแตกต่างออกไปจาก “ชาวเรา” กล่าวคือ ความเป็นอื่นของชนกลุ่มน้อยกลายเป็นเครื่องมือ
 หรือกลไกในการรวมชาติ ระหว่างคนพื้นราบส่วนใหญ่ที่ในที่สุดจะกลายเป็น “คนไทย” นโยบายที่
 ดำเนินการมาเกือบห้าทศวรรษที่มีต่อคนบนพื้นที่สูงจึงวนเวียนอยู่ในความหวาดระแวงทั้งปัญหา
 ความมั่นคง ปัญหาการให้สัญชาติ ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า และปัญหายาเสพติด ชาวม้งเป็น
 กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงกลุ่มหนึ่งที่ถูกละทิ้งจากรัฐไทย ว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ
 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคการเคลื่อนไหว ของคอมมิวนิสต์ (พ.ศ.25210 - 2520) ตั้งแต่นั้นมา
 ภาพพจน์ของชาวม้งก็ถูกมองจากรัฐบาลไทยว่าเป็นกลุ่มชนที่อันตรายต่อความมั่นคงของ ชาติ
 ขณะเดียวกันชาวม้งก็ถูกประทับตราว่าเป็นผู้ปลุกปั่นและค้ายาเสพติด ทั้ง ๆ ที่ผืนเคยเป็นพืชที่รัฐ
 ไทยเองเคยเป็นผู้สนับสนุนให้กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง มีการปลูกเพราะเป็นพืชเศรษฐกิจ
 (ประสิทธิ์ ธีปรีชา, 2548) นอกจาก ภาพลบเกี่ยวกับการปลุกปั่น ชาวม้งยังถูกตีตราว่าเป็นชาวเขา
 ที่มีส่วนใน การทำลายป่าด้วยการทำไร่เลื่อนลอย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็น “มายาคติ” ที่คนม้งถูกตี
 ตราจากรัฐไทยและผู้คนในสังคมไทย (ชูพินิจ เกษมณี, 2555) แม้นักวิชาการหลายท่านได้พยายาม
 ชี้ให้เห็นผลจากการวิจัยว่าภาพเหล่านี้เป็นมายาคติที่ถูกสร้างขึ้นมาจากขาดความชัดเจน
 ของข้อมูลที่จะทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งกับกลุ่มชนบนพื้นที่สูง การสร้างภาพลักษณ์ด้าน ลบที่มี
 ต่อชาวม้ง เพื่อสร้างความชอบธรรมในการเข้าไปควบคุม จัดการ ของรัฐ ด้วยการนิยามให้ชาวม้ง
 เป็น “คนอื่น” ที่มีความแตกต่างออกไป จากผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมไทย นโยบายที่ดำเนินการมา
 เกือบห้าทศวรรษ ที่มีต่อชาวม้งจึงวนเวียนอยู่บนความหวาดระแวง ทั้งในด้านปัญหาความ มั่นคง
 และการให้สัญชาติ ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า ปัญหายาเสพติด ดัง นั้นนอกเหนือจากการ
 เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของพวกเขา รัฐไทยยังพยายาม สร้างความจงรักภักดีให้เกิดขึ้นในหมู่
 “ชาวเขา”

ดนตรีของชาวม้งชุมชนเข็กน้อยมีบทบาทมาก เพราะทำให้พวกเขามีความรักสามัคคีปรองดองเป็นหนึ่งเดียวกันเพราะทุกคนมีความรักผองเพื่อนและสิ่งเดียวที่ทำให้ทุกคนรักกันคือความเชื่อในสิ่งที่ตนเองรักคือบรรพบุรุษของเขาและพระเจ้าองค์ที่เขารักและญาติพี่น้องที่ปกป้องรักษาพวกเขาด้วยเหตุนี้จึงทำให้พวกเขารักกันจนเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาจนเป็นความรักที่เชื่อมโยงไปสู่ดนตรีควบคู่ไปสู่พิธีกรรมโดยมีความสัมพันธ์กับดนตรีควบคู่กันจนถึงปัจจุบัน

2.2 บทบาทต่อการศึกษา

จะเห็นได้ว่าการศึกษาดนตรีแคนม้งของหมู่บ้านเข็กน้อยจะมีการเล่าเรียนดนตรีแคนม้งน้อยมากเนื่องจากวัย วัฒนธรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามามาก แต่ชาวบ้านอาฮุโสในหมู่บ้านก็ยังคาดหวังว่าจะมีเยาวชนที่สนใจดนตรีแคนม้งอย่างจริงจังและมีการเล่าเรียนกันต่อไป จากรุ่นสู่รุ่นโดยมีการบรรจุดนตรีแคนม้งเข้าสู่บทเรียนในการเรียนการสอนของเยาวชนนักเรียนเผ่าม้งในหมู่บ้านเข็กน้อย เป็นวิชาเสริมทักษะในการประกอบอาชีพอีกทาง กลุ่มเยาวชนชาวม้งเองได้ชื่อว่ามีกลุ่มมวลชนที่เข้มแข็ง รวมตัวกันได้อย่างแข็งแกร่งแข็งแกร่งมากกว่า ชาวอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นรวมมวลชนทำกิจกรรมใด ๆ ชาวม้งมักรวมพลกันได้โดยมีกลุ่มเยาวชนที่ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มผู้นำตระกูลแซ่ เพื่อการฝึกเด็กรุ่นใหม่ลูกหลานให้ทำหน้าที่เป็นผู้นำทางด้านต่าง ๆ จึงมีการส่งเสริมสนับสนุนเยาวชนในการทำกิจกรรมดนตรี ฟ้อนรำม้งและกิจกรรมเสริมทักษะการแสดงออกของเยาวชนชาวม้งเข็กน้อยได้อย่างมีความมั่นใจเมื่อแสดงสู่สาธารณชนต่อไปได้ผ่านนโยบายการศึกษา สำหรับคนบนพื้นที่สูง จากงานศึกษาเรื่อง “พัฒนาการจัดการศึกษาของ รัฐในชุมชนชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง” เราได้เห็นถึงการปะทะประสานระหว่างวัฒนธรรมสมัยใหม่และวัฒนธรรม ดั้งเดิมของนักศึกษาเมืองได้เป็นอย่างดี สถาบันการศึกษาระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาภายในท้องถิ่น ได้นำระบาม้งมาประยุกต์ ดัดแปลง ท่วงท่าลีลา แตกต่างกันไป เป็นที่ชื่นชมแก่ผู้ได้พบเห็น และสนใจถามไถ่ถึงรากเหง้าความเป็นมาของวัฒนธรรมการแสดง ระบาม้งนี้เป็นอย่างมากและสามารถนำไปแสดงและเป็นนวัตกรรมของ โรงเรียนบ้านเข็กน้อย นำมาประยุกต์พัฒนาท่ารำ แต่ยังคงบทเพลงเดิมเอาไว้ และได้นำไปแสดงงานต่าง ๆ แสดงในงานกาชาดมะขามหวานจังหวัดเพชรบูรณ์ ภาพได้รับการเผยแพร่ยังสื่อมวลชนต่าง ๆ สร้างความสนใจต่อบุคคลอื่นเป็นอย่างมาก นับจากนั้นในภาพรวม "ระบาม้ง" ถูกเรียกหาเรียกใช้ ในฐานะเป็นตัวแทนของศิลปวัฒนธรรมชาวม้ง กลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมโดดเด่นที่สุดกลุ่มหนึ่งของจังหวัดเพชรบูรณ์ ปัจจุบันได้นำเอาศิลปวัฒนธรรม "ระบาม้ง" นี้มาประยุกต์และนำเสนอแสดงในงานต่าง ๆ ศิลปวัฒนธรรมดังกล่าว จนกลายเป็นธุรกิจ สร้างรายได้ ให้แก่ชุมชน หรือท้องถิ่นได้เป็นอย่างดีโดยการ "ระบาม้ง"

ไม่จำกัดการนำเอาข้าวของเครื่องใช้มาประกอบ คือจะพยายามนำเอาข้าวของที่ใช้ใน ชีวิตประจำวันมาใช้ประกอบ มีการพัฒนาทำให้เหมาะกับอุปกรณ์ ที่นำเสนอและเป็นที่ชื่นชม เช่น ระบุว่าเกี่ยวข้าวไร่, ระบุว่าเก็บใบชา, ระบุว่าปลูกชวง, ระบุว่าพัดข้าวไร่, ระบุว่าเป็ลู่เกอ, ระบุว่ามาลัย ดอกจิว, ระบุว่าน้ำเต้า, ระบุว่าหน้าไม้, ระบุว่าปล้องสูบ, ระบุว่ารมสีส้นแข่งกันกับสีเสื้อผ้า และระบำนอื่น ๆ อีกมากมาย โดยการเลือกเพลงประกอบที่แตกต่างกันออกไป แต่เป็นเพลงภาษาม้งทั้งหมด ความโดดเด่นประการหนึ่งของระบ้าม้ง คือจำนวนคนแสดง ด้วยชุดที่โดดเด่นไม่มีใครเหมือนแล้ว จำนวนคนแสดงยังเน้นแสดงด้วยคนจำนวนมาก 10 คนถือว่ามีน้อยเกินไป 15 คนขึ้นไป หรือจำนวน น้อย ๆ คนอย่างการจัดแสดงอย่างยิ่งใหญ่ในงานระดับจังหวัดเพชรบูรณ์ เช่นงานกีฬาเยาวชน แห่งชาติ เป็นต้น

2.3 บทบาทต่อประเพณีและความเชื่อ

ชาวม้งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เก่าแก่และสืบทอดแนวความคิดเรื่องการเคารพสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติและบรรพบุรุษมาตั้งแต่เดิม จนกระทั่งปัจจุบันกล่าวคือ กลุ่มชนชาติพันธุ์ ม้งมีความเชื่อถือและเคารพยำเกรงในเรื่องอำนาจและอิทธิฤทธิ์ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ คุ่มครองและสถิตอยู่ อีกทั้งยังมีการเคลื่อนย้ายไปมาระหว่างสถานที่ต่าง ๆ ด้วยความเชื่อดังเดิม ของชาวม้งในที่นี้ อีกทั้งยังมีการแสวงหาหรือเคลื่อนย้ายไปมาระหว่างสถานที่ที่มีความเหมาะสม ในแง่มุมต่าง ๆ แล้ว จะต้องมีการทำพิธีกรรมเพื่อเสี่ยงทายตรวจสอบว่า สถานที่ที่จะใช้เป็นที่ตั้งถิ่นฐานได้หรือไม่ ในทัศนะคติดั้งเดิมชาวม้งในพื้นที่ธรรมชาตินั้นมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ปกป้องรักษาอยู่ เป็น พื้นที่ของโลกมนุษย์ที่มีเทพยดา ภูตผีสิ่งสถิตอยู่จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ดนตรีม้งเป็นส่วนหนึ่งที่บรรเลง เพื่อให้เทพยดาในโลกมนุษย์ได้มีความสุขไปสู่สรวงสวรรค์

2.4 บทบาทต่อการเมือง

การเติบโตของการท่องเที่ยวในหมู่บ้านนำไปสู่การขาดแคลนแรงงานในภาคการ เกษตร คราวเรือนชาวม้งที่มีฐานะดีได้จ้างแรงงานชาวกะเหรี่ยงมาทำงานในไร่และในสวน ในขณะที่ครัวเรือนที่ยากจนมีแนวโน้มที่จะละทิ้งการทำเกษตรไป ทั้งการท่องเที่ยวและการ ขาดแคลนแรงงานมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2524 – 2538 มีการลดลงของพื้นที่ไร่นาบริเวณพื้นที่ต้นน้ำขณะที่มีการละทิ้งสวนท้อและหันไปทำสวนลิ้นจี่ อาคารบ้านเรือนมีความหนาแน่นขึ้น และเกิดการใช้ที่ดินเพื่อการท่องเที่ยว ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2539 – 2544 ได้เกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจและความขัดแย้งและการแย่งชิงในการใช้ ทรัพยากร มีความขัดแย้งเรื่องการใช้พื้นที่ลุ่มน้ำ มีการลดลงของผลผลิตลิ้นจี่ และการลดลงของรายได้

นอกภาคเกษตร ชาวม้งหันมาปลูกพืชอาหารส่วนหนึ่งเพื่อยังชีพและอีกส่วนหนึ่งเพื่อการค้า
ข้อจำกัดของอุทยานแห่งชาติเกี่ยวกับการใช้ที่ดินและกิจกรรมบางประเภท ทำให้ ชาวม้งปรับการ
ใช้ที่ดินในระดับครัวเรือน เช่น การใช้ที่ดินอย่างเข้มข้นและหลากหลายมากขึ้น อย่างไรก็ตามพวก
เขาได้มียุทธวิธีการปรับตัว อย่างไรก็ตามศักยภาพดังกล่าวขึ้นอยู่กับโอกาสในการพัฒนา การอยู่
ใกล้เมืองช่วยเพิ่มโอกาสในการพัฒนาทั้งใน ภาคการเกษตรและนอกภาคเกษตรกรรม
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยเชิงประจักษ์ขึ้นต่อไปคือ ควรมีการศึกษาการจัดการทรัพยากรระดับ
ชุมชน ในป่านุรักษ์ที่ดำเนินการโดยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ การเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมตลอดจน
การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

บทบาทต่อการเมืองชาวม้ง ตำบลเข็กน้อยมีความเป็นชาติพันธุ์ที่อพยพมาจากแดน
ไกล มีการพูดทางการเมืองเชิงเห็นใจหรือเป็นเครื่องมือของการเมืองได้เรื่อย ๆ ชาวม้งมีความ
เป็นมาและมีเรื่องราวขอเรียกร้องศักดิ์ศรีของตนเอง แต่ชาวม้งมีข้อจำกัดหลายมิติที่เกิดขึ้น จึงทำ
ให้เขาต้องระหกรงผลักดันตนเองเพราะการเมืองแต่ในสังคมการเมืองในปัจจุบันรัฐบาลได้
เล็งเห็นความสำคัญต่อ การอาศัยและความเป็นชาติพันธุ์ม้งชาวหมู่บ้านเข็กน้อย จึงทำให้วิถีชีวิต
ของชาวม้งดีขึ้นจากแต่ก่อนที่แร้นแค้นจนปัจจุบันชาวม้งมีการพัฒนาขึ้นโดยการช่วยเหลือของ
ภาครัฐ และนอกจากนี้ ดนตรีแคนม้งยังสามารถช่วยสร้างความบันเทิงและเสียงเพลงเพราะดนตรี
แคนม้ง จะเป็นสื่อกลางในการเรียกร้อง สิทธิต่าง ๆ ที่ ชาวเขาเผ่าม้งเข็กน้อยไม่ได้รับความเป็น
ธรรม เมื่อรัฐบาลไม่ได้รับความเป็นธรรมเมื่อรัฐบาลไม่ให้สิทธิชาวม้งที่สมควรได้โดยมิชอบ จึงทำ
ให้ต้องมีการเรียกร้องโดยการใส่เสียงเพลงและบทเพลงแคนม้ง เป็นสื่อ นำเพื่อเป็นการสื่อสารและ
เรียกร้อง เพื่อให้บทเพลงม้งได้เป็นสิ่งที่แก้ไขให้ รัฐบาลได้ ส่งเสริมและช่วยเหลือให้ชาวม้งเข็กน้อย
มีการพัฒนาชีวิตที่ดีขึ้นและสิ่งสำคัญคือการเรียกร้องเสรีภาพที่มีขีดจำกัดของชาวม้งเข็กน้อยได้มี
ชีวิตที่ดีเหมือนชาวไทยให้ดีขึ้น และสิ่งสำคัญที่สุด เสียงเพลงยังเป็น ส่วนสำคัญอย่างหนึ่งเพื่อเป็น
เรียกร้องเสรีภาพทางการเมืองเพื่อให้รัฐบาล ได้ช่วยเหลือเยียวยาปัญหาที่เกิดขึ้นต่าง ๆ ของ
ชาวเขาเผ่าม้งเข็กน้อย ในสิ่งที่เขาจะได้รับเช่น สิทธิที่ดินทำกิน การย้ายโอน สัญชาติเพื่อให้เกิด
และเติบโตบนผืนแผ่นดินไทยโดยสมบูรณ์และนอกจากนี้ เสียงดนตรีแคนม้งและบทเพลงแคนม้ง
ยังมีบทบาทที่สำคัญทางการเมืองหลาย ๆ ประเภท ที่ไม่ได้กล่าวมาและพูดถึง และดนตรีแคนม้ง
ยังเป็นสื่อกลางที่ ทำให้ชาวม้งและประชาชนไทยมีความรักกัน จงรักภักดีต่อ ชาติ ศาสนา และ
พระมหากษัตริย์ ของประเทศไทยเราและมีความเกื้อหนุน จนทำให้ประเทศชาติ และกลุ่มชาติพันธุ์
ชาวม้ง หมู่บ้านเข็กน้อยได้มีการพัฒนาที่ดีขึ้น และดนตรีของชาวม้งก็จะมีบทบาท
ต่อการเมืองคือ 1) เพื่อเรียกร้องสิทธิเสรีภาพให้ ชาวม้งได้มีอิสรภาพในด้านความคิดและการเรียบ

ร้องในสิทธิที่ชาวมังเช็กน้อยพึงได้ต่อรัฐบาล 2) เพื่อเสนอการเป็นคนที่มาอาศัย อยู่ในเมืองไทย อย่างถูกกฎหมาย รัฐบาลต้องมีมาตรการช่วยเหลือชาวมังเช็กน้อยอย่างชัดเจนและมีบริบทที่มี อบบแผน 3) คนตรีช่วยเยียวยารักษา วิธีชีวิตในเรื่องการขอที่ดีทำมาหากินของรัฐบาลที่สามารถ ช่วยเหลือชาวมังให้ได้มีที่ทำกินอย่างเป็นธรรมและพอเพียงต่อ วิธีชีวิตของชาวเขาเช็กน้อย

2.5 บทบาทต่อเศรษฐกิจ

บทบาทต่อเศรษฐกิจชาวมัง ในอดีตมั่งทำการเกษตรแบบไร่เลื่อนลอย โดยปลูกฝิ่นเป็น พืชเศรษฐกิจและมีการปลูกอย่างเป็นล่ำเป็นสัน แทบกล่าวได้ว่ามั่งเป็นเผ่าที่ปลูกฝิ่นมากที่สุด นอกจากนั้นยังมีการปลูกข้าว ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ถั่ว ฯลฯ ปัจจุบันมั่งหันมาปลูกพืชเศรษฐกิจ ซึ่งรัฐ และเอกชนนำเข้าไป ส่งเสริม เช่น กาแฟ ท้อ ไม้ผลเมืองหนาว พืชผักต่าง ๆ ฯลฯ จนมีผลิตภัณฑ์ โอท็อปเป็นของตนเอง นับว่าเศรษฐกิจของชาวมังหมู่บ้านเช็กน้อยมีการพัฒนาขึ้นมากกว่าแต่ก่อน จนทำให้เศรษฐกิจของชาวบ้านมังเช็กน้อย มีรายได้ที่เพิ่มขึ้นและผลผลิตทางการเกษตรและการ แปรรูปเป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่มีความเจริญขึ้นมากกว่าแต่ก่อน คนตรีแคนมั่งยังมีบทบาทต่อด้าน เศรษฐกิจของชาวเขาเผ่ามั่งเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านการท่องเที่ยว เครื่องดนตรีแคนมั่งสามารถ เป็นเครื่องดนตรีที่ประชาชนส่วนมากรู้จักและอยากจะฝึกฝนเล่น จึงทำให้มีการผลิตเครื่องดนตรีใน การออกจำหน่ายขายเป็นรายได้ให้กับชาวเขาเผ่ามั่งหมู่บ้านเช็กน้อยและสามารถเป็นการหา รายได้เข้าสู่หมู่บ้านโดยใช้เครื่องดนตรีแคนมั่งในการเล่นเพื่อความบันเทิงและประกอบใน พิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนหรือผู้ที่สนใจในเครื่องดนตรีแคนมั่งของชาวเช็กน้อยหันมาสนใจ และมีการเรียนรู้เพื่อกระจายรายได้ไปสู่หมู่บ้าน อีกทั้งรวมทั้งเป็นเครื่องดนตรีที่เป็นสื่อในด้าน ความรัก ความสุนทรีย์และช่วยบรรเทาความโศกเศร้าอีกด้วย เครื่องดนตรีแคนมั่งจึงมี ความสำคัญและนอกจากนั้นเอง ชาวเขาหมู่บ้านเช็กน้อยมีการผลิตและสอนการทำเครื่องดนตรี แคนมั่งเพื่อให้ชนรุ่นหลังได้หันมาสนใจและรับวัฒนธรรมการเป่าแคนมั่งเพื่อเสริมรายได้และศึกษา วิธีแห่งดนตรีของชาวเขามังและเป็นช่องทางเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจภายในหมู่บ้านชาวเขาเผ่ามั่งให้ เจริญยิ่งขึ้นไปอีกด้วย

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาความสัมพันธ์ของดนตรีในพิธีศพชาวม้ง ตำบล เข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะศึกษาบริบทความสัมพันธ์ดนตรีในพิธีศพม้ง โดยมีวัตถุประสงค์ซึ่งได้ดำเนินมาเป็นลำดับ สามารถสรุปผลได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาวิจัย

1. เพื่อศึกษาดนตรีในพิธีศพชาวม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาบทบาทของดนตรีในพิธีศพชาวม้ง ที่มีต่อวัฒนธรรมดนตรีของชาวม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาวิจัย ตามวัตถุประสงค์ได้ดังต่อไปนี้

จากการศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของชาวม้ง ตำบลเข็กน้อย ทำให้ได้ทราบว่าชาวม้ง เป็นชนชาติที่มีประวัติความเป็นมาช้านาน ชาวม้งในประเทศไทย เป็นชาวม้งเป็นสาขาหนึ่งของชนชาติจีนและมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในมณฑลยูนนาน อพยพเข้ามาในมณฑลกว๋างสี และมณฑลยูนนานกว่า 500 ปี เมื่ออพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย การดำรงอยู่หมู่บ้านม้งในแต่ละจังหวัด การดำรงพื้นฐานการดำเนินชีวิตใกล้เคียงกับความเป็นอยู่เดิมที่ประเทศจีน จะเห็นได้ว่าหมู่บ้านม้งยังคงยึดชนบทประเพณีที่ดั้งเดิมและใช้ดนตรีในการประกอบพิธีศพม้ง ซึ่งมีนัยสำคัญต่าง ๆ ที่อาศัยเครื่องดนตรีแคนม้งและกลองเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นคุณค่าและวัฒนธรรมอันดีงามเพื่อสื่อถึงจิตวิญญาณของชาวม้งเข็กน้อยในการรำลึกถึงคนที่ตายจากไป จะเห็นได้ว่าสิ่งเหล่านี้ที่ชาวม้งจัดพิธีศพด้วยความรักและอาลัยคนที่รักตายจากไป ดนตรีก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้วิถีชีวิตของชาวเข็กน้อยได้สื่อถึงความสัมพันธ์และเปรียบเสมือนความกตัญญูที่มีต่อผู้ตายได้เป็นอย่างดี ฉะนั้นเสียงดนตรีในพิธีศพจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการทำพิธีเพื่อส่งความรักต่อผู้ตายไปสู่สวรรค์

การศึกษาดนตรีในพิธีศพม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

เครื่องดนตรีแคนม้งในการประกอบพิธีกรรมศพ งานศพม้งนั้นเป็นพิธีการในการสื่อสารกับดวงวิญญาณ โดยมีบทบาทหน้าที่ในพิธีกรรม คือ เพลงที่ 1) รอยเท้าที่หายไป มีบทบาทเพื่อขึ้นนำดวงวิญญาณให้มารับทราบและปฏิบัติภารกิจ ตามความเชื่อของชาวม้ง บ้านเข็กน้อยให้เสร็จสิ้น

เพลงที่ 2) บทเพลงให้ผีทานอาหารกลางวัน มีบทบาทเพื่อเชิญผู้ที่มาร่วมงานและเป็นการบอกให้ดวงวิญญาณมารับประทานอาหารพร้อมกัน เพลงที่ 3) ทานอาหารเย็น มีบทบาทเพื่อสื่อสารบอกดวงวิญญาณว่ากำลังฆ่าสัตว์ เพื่อหลบซ่อนตัวจากดวงวิญญาณที่จะเข้ามาทำร้าย เพื่อคลายความโศกเศร้า เพื่อให้ญาติทำการเคลื่อนศพ พิธีกรรมศพของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งสามารถส่งดวงวิญญาณไปสู่สรวงสวรรค์ บทเพลงที่ใช้ในพิธีกรรมจะเปลี่ยนไปตามลำดับขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม

การศึกษาเครื่องดนตรีในพิธีศพชาวม้ง หมู่บ้านเข็กน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์

เครื่องดนตรี (แคนม้ง) หรือเค่งนั้นเป็นเครื่องดนตรีชิ้นสูงของชาวม้ง อยู่ในตระกูลเครื่องลมไม้ประเภทที่มีท่อเสียง โดยภายในท่อมียันทองเหลืองติดเข้าไปกับตัวท่อ มีส่วนประกอบ 2 ส่วน คือ ส่วนท่อของเค่ง เรียกว่า ล่า เค่ง (ดีเค่ง) และส่วนล่าตัวเค่ง (เต้าเค่ง) วิธีการบรรเลง คือ เป่าเสียงและดูดเสียง โดยมีความเชื่อว่าเป็นเครื่องดนตรีที่สามารถติดต่อสื่อสารกับวิญญาณได้

บทบาทเรื่องความเชื่อและพิธีกรรมของเครื่องดนตรี (แคนม้ง) 1) เพื่อความรื่นเริงบันเทิงใจ เค่ง ให้ความบันเทิงทั้งภาคกลางวัน และ กลางคืน โดยกลางวันมีชื่อเรียก “เค่งนี้” ใช้เป่าบรรเลงเพื่อเกี่ยวพาราสีหรือจีบสาว หรือใช้เดินป่า เข้าป่าระหว่างทางความบันเทิงเวลากลางคืนมีชื่อเรียก “เค่งมอดู” ใช้เพื่อการเกี่ยวพาราสีเพียงอย่างเดียวทั้งนี้บทเพลงจะมีเฉพาะกลางคืน ไม่สามารถ นำมาบรรเลงเวลากลางวันได้ 2) บรรเลงเนื่องในโอกาสพิเศษ การทักทายกันครั้งแรกโดยจะทำการทักทายกันพอสมควรหรือเป่าเค่งเป็นการทักทายก่อน การเป่าเครื่องดนตรี (เค่ง) เพื่อแสดงความชื่นชมยินดีที่ได้รู้จักกัน เพื่อสร้างความสัมพันธ์หรือผูกมิตรต่อกัน และยังแสดงถึงการอวยพรให้มีความเจริญในหน้าที่การงาน มีความสุข และมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง การบรรเลงเค่งเป็นสัญลักษณ์แทนคำสวัสดิ์ หรือ “ซินซีซือปู” เป็นารบรรเลงเพื่อแสดงถึงการถามไถ่เรื่องราวในชีวิตประจำวันทั่วไป แสดงถึงการต้อนรับและการให้เกียรติกับแขกที่มาเยือนด้วยความเต็มใจ เมื่อมีผู้คนมาเยี่ยมเยือน ทำให้เจ้าของบ้านรู้สึกซาบซึ้งและดีใจ จึงต้องเป่าเค่งเพื่อแสดงออกถึงความคิดถึงกัน และความเคารพกันอยู่เสมอ ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกประทับใจ ชาวม้งถือว่าเค่งเป็นเครื่องดนตรีที่มีบทบาทสำคัญต่อพิธีศพเป็นอันมาก เปรียบเสมือนเป็นสัญลักษณ์ สื่อสารระหว่างวิญญาณผู้ตายสู่อีกโลกหนึ่ง ชาวม้งเชื่อว่าเสียงของเค่งสามารถสื่อสารกับวิญญาณผู้ตายได้ด้วยทำนองต่าง ๆ หรืออาจเรียก “ภาษาทำนอง” ดังนั้นเมื่อมีคนตายในหมู่บ้านต้องรับนำเครื่องดนตรีเค่งเป่าก่อนเพื่อเป็นการนำวิญญาณผู้ตาย

นักดนตรี

ในปัจจุบันมีอาจารย์ที่เป็นผู้สืบทอดอยู่ 2 ท่าน คือ อาจารย์ ประสิทธิ์ แซ่ลี บรรเลงแคนม้ง และ อาจารย์ เล่าซือ แซ่ลี เป้าแคนม้ง ส่วนประกอบเครื่องจังหวะแล้วแต่โอกาสว่าจะมีใครว่างมาวมเล่น แล้วแต่โอกาสและการว่าจ้างไปบรรเลง

การแต่งกายของนักดนตรีเมื่อบรรเลงดนตรี

ตามปรกตินักดนตรีจะแต่งกายแบบชุดชาวเขาในการเข้าร่วมพิธีกรรมศพแต่ปัจจุบันเพื่อความสะดวกสามารถแต่งแบบคนไทยพื้นราบทั่วไป ถ้าร่วมดนตรีประกอบพิธีกรรมจะต้องแต่งกายชุดประจำเผ่า

โอกาสในการบรรเลง

การบรรเลงดนตรีนั้นจะใช้ในการประกอบพิธีกรรมศพของชาวม้ง และมีการใช้แคนม้งในการบรรเลงในงานมงคลทั่วไป หรือนอกจากนี้ก็ยังคงมีจะมีหน่วยงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเกี่ยวกับการศึกษาหรือหน่วยงานอื่น ๆ เติญให้ไปบรรเลงเป็นครั้งคราว และมีการรับงานบรรเลงตามประเพณีต่าง ๆ ของชาวม้ง

บทเพลงและการวิเคราะห์

บทเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมศพและลักษณะการบรรเลงดนตรี(แคนม้ง) มีทั้งหมด 3 เพลง ได้แก่ 1) เพลงโหมโรงเช้า (รอยเท้าหายไปไหน) 2) เพลงกลางวัน (เรียกผีกินข้าว) 3) บทเพลงเย็น ได้วิเคราะห์ตามองค์ประกอบของดนตรีที่ปรากฏให้เห็นในบทเพลงทั้งหมดสามารถสรุปได้ตามประเด็นดังนี้

รูปแบบ (Form) จังหวะลักษณะ

ลักษณะของบทเพลงเป็นบทเพลงที่มีแนวทำนองเดียวและท่อนเดียว การประพันธ์บทเพลงนั้นค่อนข้างเปิดกว้าง และมีอิสระในการบรรเลง โครงสร้างระบบเสียงของแคนม้ง ใช้กลุ่มเสียงและบันไดเสียงในการสร้างทำนองเพลงทั้งหมด 5 เสียง ที่อยู่ในบันไดเสียง G Major ลักษณะของบทเพลงเป็นการดำเนินทำนองไปเรื่อย ๆ โดยยึดหลักตามขั้นตอนของพิธี บทเพลงสามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมและตามสมควร แต่ยังคงคำนึงถึงความถูกต้องและความเชื่อในพิธีกรรมศพในช่วงเวลาในพิธีต่าง ๆ

1.ทำนองเพลง (melody)

มีลักษณะเล่นตามบทเพลงทำนองเดียวแบบ (Monopolyponic) เสียงเดียวไม่มีกลุ่มประสาน จากการวิเคราะห์จังหวะของทำนองเพลงพบว่า มีโครงสร้างของจังหวะทำนองที่มีความคล้ายคลึงและเหมือนกันตลอดเพลง การเคลื่อนที่ของทำนองเพลงส่วนใหญ่จะเป็นขึ้นบันได

ในชั้นคู่ที่ 2 และคู่ที่ 3 โดยจะสลับกับชั้นคู่ที่อยู่ในช่วงใกล้เคียงกัน เช่น ชั้นคู่ที่ 4 แต่ในบางครั้งก็ยังคงมีการข้ามไปชั้นคู่ 5 6 7 และ 8 เช่นเดียวกัน

2. กระสวนจังหวะ (time signature)

เครื่องดนตรีประกอบจังหวะได้แก่ กลองม้ง จะเป็นการบรรเลงในแนวทางเดียวกันทุกเพลง ในอัตราจังหวะ 2/2 หรือ 4/4 ขึ้นอยู่กับโอกาสและช่วงพิธีในขณะนั้นไม่แน่นอน

จากการศึกษาในบทเพลงสามารถกล่าวสรุปได้ว่า โครงสร้างหลักของทำนองเปรียบเสมือนเป็นเหมือนวลีสั้น ๆ กล่าวคือ เป็นการสลับของกลุ่มตัวโน้ตเสียงสั้นยาวกับกลุ่มโน้ตเสียงยาว แต่สำหรับในเรื่องของระบบเสียง มีจุดประสงค์เพื่อให้เข้าถึงอารมณ์ของเพลงซึ่งนำพาผู้ล่องลัดไปเจอภาพภายนอกอย่างมีความสุขเพราะดนตรีเค่ง(แคนม้ง)นั้นเป็นเครื่องดนตรีที่สามารถถ่ายทอดจิตวิญญาณ ผู้ล่องลัดส่งผลต่อภพภูมิในข้างหน้านำไปสู่สรรพวิญญูทำให้ญาติพี่น้องมีความสุขเหมือนดนตรีเป็นสื่อร่างกายที่ไร้วิญญาณนำไปสู่ภพภูมิที่ดี เป็นการถ่ายทอดเพื่อให้ดวงจิตคนตายชาวม้งไปสู่ปรโลกอย่างมีความสุขปราศจากทุกข์และคลายหมองหม่น

การวิเคราะห์บทเพลง

บทเพลงทั้งหมดมาวิเคราะห์องค์ประกอบทางด้านดนตรี พบว่า ช่วงเสียงที่ใช้อยู่ในระยะชั้นคู่ 8 เพอร์เฟก ใช้บันไดเสียง G เมเจอร์เพนทาโทนิค ทำนองเพลงส่วนใหญ่มีทิศทางขึ้นลงแบบคงที่และการเคลื่อนที่ของทำนองแบบข้ามชั้น โดยใช้เสียงสั้นยาว สลับกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญลอย จันทรทอง (2547) ได้ศึกษาเรื่อง ดนตรีชาวเขาเผ่าม้ง พบว่า เพลงพิธีกรรมศพ มีทำนองที่ประกอบด้วยกลุ่มโน้ตเสียงยาวสลับกันกับกลุ่มโน้ตที่เป็นเสียงสั้น ๆ ส่วนจังหวะในบทเพลง แต่ละเพลงมีทั้งช้า ปานกลาง และเร็วตามที่ผู้บรรเลงต้องการกำหนดขึ้นจากการศึกษาจะเห็นได้ว่าลักษณะการบรรเลงดนตรีในพิธีศพม้งหมู่บ้านเข็กน้อย จะมีความสัมพันธ์ต่อความเชื่อการนับถือภูตผีดนตรีเปรียบเสมือน (land scape) บทเพลงแห่งสวรรค์ที่ชาวเขาเผ่าม้งเข็กน้อยได้รำพึงรำพันถึงผู้ที่จากโลกไปโดยมิหวนกลับจึงทำให้อำนาจแห่งเสียงมีความสัมพันธ์ต่อพิธีศพม้งเป็นอย่างมากจึงทำให้ ดนตรีในพิธีศพม้งมีบทบาทสำคัญในพิธีกรรมศพม้งเข็กน้อยเป็นอย่างมากเพราะชาวม้งมีความรักต่อผู้ที่ตายไป อาจจะเป็นพ่อแม่หรือญาติพี่น้อง เพราะสิ่งสำคัญเหล่านี้จึงทำให้ดนตรีในพิธีศพม้งยังมีการเล่นแบบดั้งเดิมโดยนักดนตรีผู้อาวุโสในหมู่บ้านเล่นให้ชาวม้งเข็กน้อยลิ้มความเศร้าโศกเสียใจและเป็นพลังอำนาจอย่างหนึ่งที่ทำให้ชาวม้งเข็กน้อยมีแรงบันดาลใจในการที่จะดำรงเผ่าพันธุ์และสืบทอดไปด้วยเหตุผลนี้เองดนตรีม้งจึงเป็นส่วนหนึ่งและมีอำนาจและมีอิทธิพลทำให้ดนตรีแคนม้งยังอยู่ในพิธีกรรมต่าง ๆ ของประเพณีและวัฒนธรรมของชาวม้งเข็กน้อยสืบต่อไป

บทบาทดนตรีในพิธีศพม้ง หมู่บ้านเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

จากบทบาทของดนตรีม้งในวิถีม้ง หมู่บ้านเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ บทบาทของดนตรีม้งนั้น เป็นสิ่งสำคัญและเป็นประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาอย่างช้านาน เพราะชาวม้งนิยมการรื่นเริงและความบันเทิงและครั้นเมื่อมีผู้ที่เรารักจากไปย่อมต้องมีเครื่องดนตรีในการสือเพื่อให้ชาวม้งได้สำนึกและรับรู้ถึงความสำคัญต่อบรรพบุรุษชาวม้งจึงทำให้ดนตรีเค่ง (แคนม้ง) เป็นเครื่องดนตรีที่สิ่งสำคัญมาก บทบาทเค่ง (แคนม้ง) ในพิธีศพของชาวม้งนั้นถือว่าเค่งเป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญต่อพิธีศพมาก เปรียบเสมือนเป็นสัญลักษณ์สื่อสารระหว่างวิญญาณผู้ตายสู่อีกโลกหนึ่ง ชาวม้งเชื่อว่าเมื่อมีคนตายในหมู่บ้านต้องรับนำเค่งมาเป่าก่อน ซึ่งเสียงเค่งจะสามารถสื่อสารกับวิญญาณผู้ตาย และเพื่อเป็นการนำทางดวงวิญญาณของผู้ตายผู้เป่าเค่งในพิธีศพ เรียก "สือเต้ง" และคนตีกลองอีกหนึ่งคน

ดังนั้นดนตรีแคนม้งมีความสัมพันธ์ในพิธีศพของชาวม้ง หมู่บ้านเข็กน้อย จึงมีบทบาทที่สำคัญดังต่อไปนี้คือทำให้ ดนตรีชาวม้งที่บ้านเข็กน้อยได้รับการฟื้นฟูและปรับประยุกต์เพื่อนำไปส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นอกจากนี้ได้นำ ดนตรีโดยการจัดทำ ตัวอย่างสื่อแผนการจัดการเรียนรู้ดนตรี สู่ระบบการเรียนการสอนในโรงเรียนในชุมชนโดยจัดเป็นหลักสูตรท้องถิ่น ผลิตสื่อการเรียนด้วยวิดิทัศน์ควบคู่กับ หลักสูตร ส่งเสริมเยาวชนม้งเล่นดนตรีเพื่อเป็นแรงผลักดัน ดนตรีม้งไปสู่สายตาของภายนอกชุมชน หรือประชาชนทั่วไป จัดโครงการอนุรักษ์และส่งเสริมงานประเพณีโดยใช้ดนตรีม้ง ประกอบประเพณีพิธีกรรม จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ศูนย์ประวัติศาสตร์ม้งและจัดห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้ของชาวม้งหมู่บ้านเข็กน้อย

บทบาทดนตรีต่อสังคม สังคมชาวม้งมีความสุข ดนตรีขัดเกลาให้ชาวม้งไม่มีความแตกแยก มีความรักสามัคคีและที่สำคัญดนตรีม้งเปรียบเสมือนสิ่งที่น่าพาวม้งเพื่ออ้อนวอนพระเจ้าเพื่อช่วยให้ตนพ้นภัย บันดาลความสุขความอุดมสมบูรณ์ต่าง ๆ บทบาทต่อการศึกษาดนตรี แคนม้งของหมู่บ้านเข็กน้อยจะมีการเล่าเรียนดนตรีแคนม้งน้อยมากเนื่องจากรับ วัฒนธรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามามาก แต่ชาวบ้านอาวโสในหมู่บ้านก็ยังคาดหวังว่าจะมีเยาวชนที่สนใจ ดนตรีแคนม้งอย่างจริงจังและมีการเล่าเรียนกันต่อไป จากรุ่นสู่รุ่นโดยมีการบรรจุดนตรีแคนม้งเข้าสู่บทเรียนในการเรียนการสอนของเยาวชนนักเรียนเผ่าม้งในหมู่บ้านเข็กน้อย บทบาทต่อประเพณีและความเชื่อ เช่น ประเพณีชุมชน ได้แก่ประเพณีปีใหม่ ม้งเฉลิมฉลองศักราชใหม่และเลี้ยง ขอบคุณผีบรรพบุรุษ และผีที่คุ้มครองช่วยให้พืชผลผลิตต่าง ๆ เจริญเติบโตอย่างอุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังมีการละเล่นต่าง ๆ เช่น การยิงหน้าไม้ การโยนลูกช่วง การเล่นลูกข่าง แข่งขัน ล้อเลื่อนไม้ อีกทั้งยังมีประเพณีชีวิต ได้แก่ประเพณีการเกิด เป็นการเรียกขวัญ และการตั้งชื่อเด็ก

เกิดใหม่ ซึ่งการตั้งชื่อของผู้ชายและผู้หญิงนั้นจะแตกต่างกันออกไป ของผู้ชายจะมีการตั้งชื่อ 2 ครั้ง คือ ตอนแรกเกิด และตอนแต่งงาน เชื่อกันว่าตอนแต่งงานนั้นเปรียบเสมือนการเปลี่ยนสถานภาพของตัวเองที่กลายเป็นผู้ใหญ่อย่างเต็มตัว ส่วนของผู้หญิงจะตั้งชื่อแค่ครั้งเดียวคือ ตอนแรกเกิดเท่านั้น และในส่วนของประเพณีการแต่งงาน ทั้งผู้ชายและผู้หญิงต้องไม่ใช้นามสกุลเดียวกันหรือใช้แซ่เดียวกัน ซึ่งทั้งคู่นั้นจะอาศัยอยู่ด้วยกันก่อน ศึกษาดูใจกัน เหมือนเป็นการทดลองใช้ชีวิตคู่ร่วมกันก่อนที่จะแต่งงาน แต่ในปัจจุบันสิ่งที่ยังคงปรากฏ คือ การไหว้ผียการไหว้พ่อแม่ของฝ่ายหญิง และการมีพิธีที่ประกอบงานแต่งงาน ในเรื่องของประเพณีงานศพ ถือได้ว่าเป็นการจัดงานที่ถูกให้ความสำคัญถึงความกตัญญูที่มีต่อผู้ตาย นอกจากนี้ยังเป็นการสืบทอดองค์ความรู้ด้วยการให้ลูกหลานผู้ชายมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของพิธีกรรม ส่วนผู้หญิงจะเป็นคนดูแลในเรื่องเครื่องแต่งกายและอาหาร การประยุกต์องค์ความรู้จากงานวิจัยด้วยการนำเอาองค์ความรู้มาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และแผนการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ และยินดีให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวงานประเพณีปีใหม่ม้งและเข้าร่วมงานแต่งงานได้อย่างเปิดเผย

บทบาทต่อการเมือง ชาวม้ง ตำบลเข็กน้อย มีความเป็นชาติพันธุ์ที่อพยพมาจากแดนไกล มีการพูดทางการเมืองเชิงเห็นใจหรือเป็นเครื่องมือของการเมืองได้เรื่อย ๆ ชาวม้งมีความเป็นมาและมีเรื่องราวขอเรียกร้องศักดิ์ศรีของตนเอง แต่ชาวม้งมีข้อจำกัดหลายมิติที่เกิดขึ้น จึงทำให้เขาต้องระหกระงับถื่นฐานตนเองเพราะการเมืองแต่ในสังคมการเมืองในปัจจุบันรัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญต่อ การอาศัยและความเป็นชาติพันธุ์ม้งชาวหมู่บ้านเข็กน้อยจึงทำให้วิถีชีวิตของชาวม้งดีขึ้นจากแต่ก่อนที่แร้นแค้นจนปัจจุบันชาวม้งมีการพัฒนาขึ้นโดยการช่วยเหลือของภาครัฐ และนอกจากนี้ ดนตรีแคนม้งยังสามารถช่วยสร้างความบันเทิงและเสียงเพลงเพราะดนตรีแคนม้ง จะเป็นสื่อกลางในการเรียกร้อง สิทธิต่าง ๆ ที่ชาวเขาเผ่าม้งเข็กน้อยไม่ได้รับความเป็นธรรมเมื่อรัฐบาลไม่ได้รับความเป็นธรรมเมื่อรัฐบาลไม่ให้สิทธิชาวม้งที่สมควรได้โดยมิชอบ จึงทำให้ต้องมีการเรียกร้องโดยการใช้นเสียงเพลงและบทเพลงแคนม้ง เป็นสื่อ นำเพื่อเป็นการสื่อสารและเรียกร้องเพื่อให้บทเพลงม้งได้เป็นสิ่งที่แก้ไขให้ รัฐบาลได้ ส่งเสริมและช่วยเหลือให้ชาวม้งเข็กน้อย มีการพัฒนาชีวิตที่ดีขึ้นและสิ่งสำคัญคือการเรียกร้องเสรีภาพที่มีขีดจำกัดของชาวม้งเข็กน้อยได้มีชีวิตที่ดีเหมือนชาวไทยให้ดีขึ้น และสิ่งสำคัญที่สุด เสียงเพลงยังเป็น ส่วนสำคัญอย่างหนึ่งเพื่อเป็นเรียกร้องเสรีภาพทางการเมืองเพื่อให้รัฐบาล ได้ช่วยเหลือเยียวยาปัญหาที่เกิดขึ้นต่าง ๆ ของชาวเขาเผ่าม้งเข็กน้อย ในสิ่งที่เขาจะได้รับเช่น สิทธิที่ดินทำกิน การย้ายโอน สัญชาติเพื่อให้เกิดและเติบโตบนผืนแผ่นดินไทยโดยสมบูรณ์และนอกจากนี้ เสียงดนตรีแคนม้งและบทเพลงแคนม้งยังมีบทบาทที่สำคัญทางการเมืองหลาย ๆ ประเภท ที่ไม่ได้กล่าวมาและพูดถึง และดนตรีแคนม้งยัง

เป็นสื่อกลางที่ทำให้ชาวม้งและประชาชนไทยมีความรักกัน จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ของประเทศไทยเราและมีความเกื้อหนุน จนทำให้ประเทศชาติ และกลุ่มชาติพันธุ์ชาวม้ง หมู่บ้านเข็กน้อยได้มีการพัฒนาที่ดีขึ้น

บทบาทต่อเศรษฐกิจ ในอดีตม้งทำการเกษตรแบบไร่เลื่อนลอย โดยปลูกฝิ่นเป็นพืชเศรษฐกิจและมีการปลูกอย่างเป็นล่ำเป็นสัน แทบกล่าวได้ว่าม้งเป็นเผ่าที่ปลูกฝิ่นมากที่สุด นอกจากนั้นยังมีการปลูกข้าว ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ถั่ว ฯลฯ ปัจจุบันม้งหันมาปลูกพืชเศรษฐกิจ ซึ่งรัฐและเอกชนนำเข้าไป ส่งเสริม เช่น กาแฟ ท้อ ไม้ผลเมืองหนาว พืชผักต่าง ๆ ฯลฯ จนมีผลิตภัณฑ์โอท็อปเป็นของตนเอง นับว่าเศรษฐกิจของชาวม้งหมู่บ้านเข็กน้อยมีการพัฒนาขึ้นมากกว่าแต่ก่อนจนทำให้เศรษฐกิจของชาวม้งหมู่บ้านเข็กน้อย มีรายได้ที่ดีขึ้นและผลผลิตทางการเกษตรและการแปรรูปเป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่มีความเจริญขึ้นมากกว่าแต่ก่อน ดนตรีแคนม้งยังมีบทบาทต่อด้านเศรษฐกิจของชาวเขาเผ่าม้งเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านการท่องเที่ยว เครื่องดนตรีแคนม้งสามารถเป็นเครื่องดนตรีที่ประชาชนส่วนมากรู้จักและอยากจะฝึกฝนเล่น จึงทำให้มีการผลิตเครื่องดนตรีในการออกจำหน่ายขายเป็นรายได้ให้กับชาวเขาเผ่าม้งหมู่บ้านเข็กน้อยและสามารถเป็นการหารายได้เข้าสู่หมู่บ้านโดยใช้เครื่องดนตรีแคนม้งในการเล่นเพื่อความบันเทิงและประกอบในพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนหรือผู้ที่สนใจในเครื่องดนตรีแคนม้งของชาวเข็กน้อยหันมาสนใจและมีการเรียนรู้เพื่อกระจายรายได้ไปสู่หมู่บ้าน อีกทั้งรวมทั้งเป็นเครื่องดนตรีที่เป็นสื่อในด้านความรัก ความสุนทรีย์และช่วยบรรเทาความโศรกเศร้าอีกด้วย เครื่องดนตรีแคนม้งจึงมีความสำคัญต่อชาติพันธุ์ชาวม้งเข็กน้อยเป็นอย่างมาก

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ของดนตรีในพิธีศพชาวม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเข่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ในครั้งนี้เป็นการวิจัยในเชิงคุณภาพ ซึ่งการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการเกี่ยวเนื่องกัน ผลการวิเคราะห์ตามความมุ่งหมายของวิจัยนั้นได้ปรากฏชัดเจนแล้วในบทที่ 4 ดังนั้นในส่วนนี้ผู้วิจัยจะได้อภิปรายเพิ่มเติมดังนี้

ในปัจจุบันการประกอบพิธีกรรมศพชาวม้ง เข็กน้อย อำเภอเข่าค่อนนั้นจะเห็นได้ว่าเมื่อเวลาที่มีการประกอบพิธีกรรมศพชาวม้งดนตรีแคนม้งจะเป็นส่วนหนึ่งในการทำพิธีหากบ้านใดมีงบประมาณน้อยในการทำศพบางครั้งก็อาจจะไม่ใช่แคนม้งในการประกอบพิธีแต่ถ้าศพม้งที่พอจะมีก็จำเป็นที่จะต้องใช้เครื่องดนตรีแคนม้งในการประกอบพิธีกรรมเพราะชาวม้งเชื่อว่าดนตรีแคนม้งจะสามารถสื่อสารกับดวงวิญญาณให้ไปสู่ปรโลกได้ ซึ่งลักษณะวิธีการถ่ายทอดนั้นไม่ได้มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร แต่เป็นการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะ และในปัจจุบันนั้นไม่ค่อยมีผู้ที่สนใจใน

การเล่นแคนม้ง เนื่องมาจากสภาพแวดล้อมและปัจจัยต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อเทคโนโลยี ความเจริญก้าวหน้า ความทันสมัยในโลกปัจจุบัน ส่งผลให้เด็ก ๆ หรือวัยรุ่นสาว ไม่นิยมที่จะหันมาสนใจดนตรีดั้งเดิมของตน เพราะคิดว่าเป็นเรื่องที่ล้าสมัยและไม่น่าสนใจ แต่กลับไปสนใจเกี่ยวกับดนตรีสมัยนิยมในยุคปัจจุบัน ทำให้ผู้ที่เล่นแคนม้งได้นั้น จะมีเพียงวัยอายุ 50 ปีขึ้นไป ที่มีความศรัทธาและความเชื่อแบบแผนวัฒนธรรมดั้งเดิม ดนตรีชาวม้งมีความพัฒนาเป็นดนตรีสมัยนิยมให้เกิดขึ้นยุคทันสมัย และยังมีการลอกเลียนแบบพัฒนาดนตรีของตนตามวัฒนธรรมวัยรุ่นจากพื้นราบ ซึ่งกำลังเป็นที่ยอมรับและนิยมมากขึ้น ดังนั้นหากผู้ที่ถ่ายทอดดนตรีแคนม้งในการประกอบพิธีศพได้เสียชีวิตลงไป อาจจะขาดผู้สืบทอดและส่งผลให้ไม่มีเครื่องดนตรีแคนม้งบรรเลงประกอบพิธีศพ และเครื่องดนตรีแคนม้งก็อาจจะต้องสูญสิ้นไปจากหมู่บ้าน จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษามานั้นในหมู่บ้านมีนักดนตรีที่เป่าแคนม้งได้อยู่ไม่กี่คน ซึ่งหมู่บ้านที่เป็นนักดนตรีนั้นจะรวมตัวกันเป็นชุมชนที่ใหญ่ และพวกเขามีความเชื่อศรัทธาต่อดวงวิญญาณก็คงยังอยู่สืบต่อ ๆ ไปเป็นรุ่น ๆ จึงทำให้แคนม้งจึงยังมีการสืบทอดในการเล่นต่อไปในช่วงเวลาที่มีการตายของคนชาวม้งเกิดขึ้น

ในการวิจัยการศึกษาชนตรีนในพิธีศพชาวม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อเป็นแนวทางอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ม้งเข็กน้อย การนำองค์ความรู้ดนตรีเพื่อเข้าสู่การเรียนการสอนวิชาดนตรีท้องถิ่น และ เพื่อเป็นแนวทาง การปรับปรุงประยุกต์วัฒนธรรมดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อเข้าสู่ความสัมพันธ์ดนตรีในเชิงวัฒนธรรม ของเครื่องดนตรีแคนม้ง มีการเคลื่อนที่ของทำนองแบบขึ้นลง ไต่ของทำนองวิ่งหาโน้ตหลักของบทเพลง บทเพลงนั้นไม่สามารถระบุอัตราจังหวะ อัตราความเร็วได้ บทบาทของดนตรีที่มีต่อวิถีชีวิตชาวม้งไม่สามารถระบุได้แน่นอนว่าอยู่ในสังคมวัฒนธรรมชาวม้งเข็กน้อยมานานแค่ไหน ดนตรีมีความเกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียม ประเพณีอย่างแยกไม่ออก มีการสอดแทรกข้อห้าม ข้อปฏิบัติต่าง ๆ ดนตรีมีบทบาทต่อวิถีชีวิตแบ่งเป็น 4 ลักษณะ คือ ดนตรีเพื่อความบันเทิง ดนตรีเพื่อเกี่ยวพาราสีกันระหว่างหนุ่มสาว ดนตรีเพื่อเป็นการระบายความสุขความทุกข์ในใจ และ ดนตรีเป็นการปลูกฝังวัฒนธรรมของวิถีชีวิตชาวม้งเข็กน้อย แนวทางอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์เข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อเข้าสู่การเรียนการสอนวิชาดนตรีท้องถิ่น โดยโรงเรียนในชุมชนจัดวิทยากรชุมชนให้ความรู้แก่เยาวชนเพื่อจัดการเรียนการสอนหลักสูตรชุมชน โดยจัดให้มีการเรียนการสอน การสาธิต โดยวิทยากรชุมชน มีครูประจำการ ผู้สอนดนตรีให้ความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ดนตรีแคนม้งเข็กน้อย รวมถึงสร้างชุดแบบฝึกหัดดนตรีแคนม้งให้นักเรียน จัดการแสดงสร้างสำนึกความภูมิใจชมชมดนตรีแคนม้งเข็กน้อย อีกทั้งมีการผลิตสื่อการเรียนรู้ วิดีทัศน์ประกอบการเรียนรู้ ซึ่งเป็นอีกส่วนที่จะช่วยให้ชุมชน

รวมถึงเยาวชนเกิดความน่าสนใจ เข้าใจได้ง่ายขึ้น สามารถเผยแพร่ความรู้ออกไปได้อย่างกว้างขวางอีกทางหนึ่ง แนวทางการปรับประยุกต์วัฒนธรรมดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งเข็กน้อยนั้น เป็นการส่งเสริมเยาวชน ชาวม้งเข็กน้อยเพื่อเป็นแรงผลักดันทำให้เกิดวัฒนธรรมดนตรีสู่สายตาของชุมชนอื่น โดยวางแผนเผยแพร่ และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชุมชนต่าง ๆ วางแผนประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมและกิจกรรมในชุมชน ประสานงานสื่อมวลชนในการให้ช่วยเผยแพร่และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ตลอดจนทำหน้าที่ส่งเสริม ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชนมีการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมทั้งกิจกรรมตามประเพณีและเทศกาลต่าง ๆ ให้มีตลอดทั้งปี

ถึงแม้ว่าผู้วิจัยจะได้ทำการศึกษาวิจัยดนตรีในความสัมพันธ์ในพิธีศพชาวม้ง หมู่บ้านเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของดนตรีแคนม้งในการประกอบพิธีกรรมและความเชื่อศรัทธาต่อผู้วายชนม์จึงทำให้ข้าพเจ้าเห็นเป็นศิลปะและเต็มไปด้วยคุณค่าในความสัมพันธ์ในพิธีกรรมศพโดยใช้แคนม้งเป็นสื่อกลางในการติดต่อผู้ล่วงลับ แต่ยังมีความคิดว่าการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นผลดีให้กับการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป ดังนั้นจึงเห็นสมควรอย่างยิ่งในการที่หน่วยงานตลอดจนองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้เห็นคุณค่าแห่งดนตรีแคนม้งในการประกอบพิธีกรรมศพ ตลอดจนส่งเสริมให้ดำรงรักษาไว้ นอกจากนี้จะต้องให้การสนับสนุนโครงการวิจัยทางด้านดนตรีและศิลปวัฒนธรรมชาวเขาเผ่าม้งอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ดนตรีแคนม้งในการประกอบพิธีกรรมศพชาวม้ง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไปดังนี้

1. เนื่องจากการศึกษาวิจัยดนตรีในการประกอบพิธีกรรมชาวม้งนั้น เป็นการศึกษาวิจัยเฉพาะ บทบรรเลงดนตรีแคนม้งของตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ และบทเพลงขับร้อง วิธีการบรรเลง ควรมีการศึกษาวิจัยบทเพลงอย่างมีบริบทแบบแผนเพื่อให้คนรุ่นหลังได้สืบทอดการเป่าแคนม้งในพิธีกรรมศพสืบต่อ ๆ กันไป
2. สามารถทำการศึกษาวิจัยในเชิงเปรียบเทียบกับดนตรีเผ่าต่าง ๆ หรือดนตรีพื้นบ้านประเภทอื่นได้
3. สามารถที่จะศึกษาวัฒนธรรมดนตรีพิธีกรรมศพของชนเผ่าต่าง ๆ เพื่อเป็นกรณีศึกษาและเป็นข้อมูลเปรียบเทียบในแต่ละชนเผ่าได้
4. จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวิจัยผู้วิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมประจำจังหวัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทุกหน่วยงานองค์กร และ

โรงเรียนในเขต พื้นที่ควรเร่งรณรงค์และส่งเสริมดนตรีของชาวม้ง โดยให้ทุกหน่วยงานมีแผนปฏิบัติการที่ชัดเจนในการพัฒนาดนตรีม้ง มีการจัดการอบรม และถ่ายทอดเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์และคุณค่าของ เพลงม้ง ควรใช้บทเพลงที่เป็นลักษณะเฉพาะชุมชนท้องถิ่นเพื่อความตระหนักท้องถิ่นและเป็นการพัฒนาด้านอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย

5. ปัจจุบันเนื่องจากม้งอยู่ร่วมกับสังคมอื่นมากขึ้นดังนั้น การศึกษาจึงควรมีความระมัดระวังเพราะวัฒนธรรมบางอย่างไม่เป็นของม้งจริงอาจได้รับมาจากวัฒนธรรมอื่น

บรรณานุกรม

- ขจิตภัย บุรุษพัฒน์. (2518). ชาวเขา. กรุงเทพฯ: แพรวพิทยา.
- ชูพินิจ เกษมณี. (2555). ความหลากหลายทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม.
- นิรุตร์ แก้วหล้า. (2562). วัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์สู่การประดิษฐ์สร้างสรรค์ดนตรีร่วมสมัย : กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ ม้ง ลีซู ลาหู่ ดาระอั้ง ปกาเกอะญอ. (รายงานวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- บุญลอย จันทร์ทอง. (2547). ดนตรีชาวเขาเผ่าม้ง หมู่บ้านสบเป็ด อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน.
- ประสิทธิ์ ลีปรีชา. (2548). ม้ง: หลากหลายชีวิตจากขุนเขาสู่เมือง. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปรารธนา มงคลวิธ. (2541). เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้งบ้านห้วยน้ำไซ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก (ปริญญามานุษยวิทยา มหบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- พูนพิศ อมาตยกุล. (2529). ดนตรีวิจักขณ์ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: รัชศิลป์การพิมพ์.
- มณฑียร รุ่งหิรัญ. (2549). เค่ง : เครื่องดนตรีในวิถีชีวิตม้ง. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- वलันต์ชาย อิมโอบุส. (2543). เค่ง: เครื่องดนตรีของชนเผ่าม้ง. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.

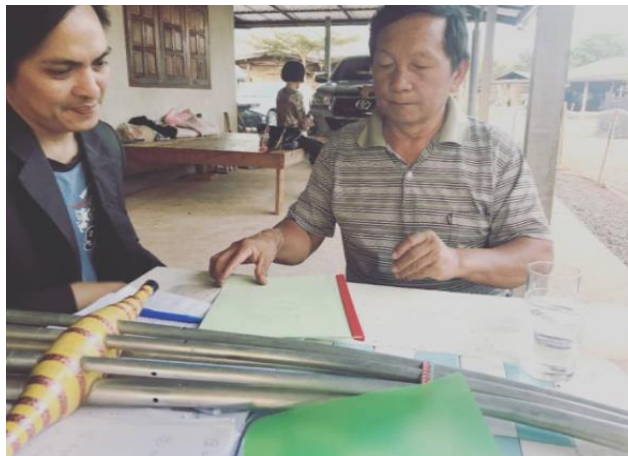
ภาคผนวก

3104185674

SWU iThesis gs591130335 thesis / recv: 17062564 21:32:18 / seq: 42

ประวัติอาจารย์

ชื่อ นายประสิทธิ์ แซ่หลี่

อายุ 58 ปี

ศาสนา คริสต์

อาชีพ รัชการการครู โรงเรียนบ้านเข็กน้อย อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์

ความสามารถในการบรรเลง เครื่องดนตรีเค่ง (แคนม้ง)

ประวัตินักดนตรี

อาจารย์ประสิทธิ์ได้ศึกษาดนตรีม้งเมื่ออายุ 20 ปี ฝึกหัดโดยการฟังและจดจำบทเพลงจากญาติและเพื่อนๆ ส่วนมาศึกษาวิธีเป่าจากชาวม้งรุ่นเก่าต่อมาเริ่มสนใจดนตรีม้งการเป่าแคนม้งมากขึ้นโดยไปเรียนกับอาจารย์เลาสือผู้เชี่ยวชาญด้านแคนม้งจนสามารถเป่าและแสดงร่วมบรรเลงในพิธีกรรมศพและงานต่าง ๆ ตามที่ต่าง ๆ ได้จนสามารถเป่าเองและแต่งเพลงม้งขึ้นเองเป็นที่รักใคร่และอาจารย์ครูที่เป็นที่นับถือของชาวบ้านชาวเข็กน้อยจนมีชื่อเสียงด้านการเป่าแคนม้งในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นอย่างมาก

ประวัติอาจารย์

ชื่อ นายเล่าชื่อ แซ่ลี

อายุ ปี 70

ศาสนา คริสต์

อาชีพ เลี้ยงสัตว์

ความสามารถในการบรรเลง เครื่องดนตรีเค่ง (แคนม้ง)

ประวัตินักดนตรีแคนม้ง

ท่านเป็นครูสอนแคนม้งให้ อาจารย์ประสิทธิ์ได้มีความเชี่ยวชาญในการเป่าแคนม้งและเป็นผู้รู้ถึงประวัติและประเพณีดั้งเดิมของชาวม้งและเป็นอาจารย์ฝึกเป่าแคนม้งฝึกให้แก่ลูกหลานชาวม้งที่สนใจเพื่อสืบทอดในการสอนคนรุ่นหลังต่อ ๆ ไปท่านที่เป็นที่นับถือของชาวบ้านชาวเขกน้อยอย่างมากและท่านมีชื่อเสียงด้านการเป่าแคนม้งในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นอย่างมากและสอนศิษย์นักเรียนชาวม้งผู้สนใจในการเป่าแคนม้งเป็นวิทยาทานให้สอนคนรุ่นหลังให้เป่าแคนม้งได้มีคุณภาพและสามารถบรรเลงในงานพิธีกรรมของชาวม้งได้

ลักษณะบ้านเรือนและครัวเรือน ชาวเขาเผ่าม้ง
หมู่บ้านเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

นักดนตรีแคนม้ง หมู่บ้านเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

3104185674

SWU iThesis g5591130335 thesis / recv: 17062564 21:32:18 / seq: 42

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	เกียรติยศ เฉลิมพงษ์
วัน เดือน ปี เกิด	30 พฤศจิกายน 2519
สถานที่เกิด	เพชรบูรณ์
วุฒิการศึกษา	ปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ เอกดุริยางคศาสตร์สากล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
ที่อยู่ปัจจุบัน	1190/18 เคหะร่มเกล้า เขตคลองสามวา ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร 10520
ผลงานตีพิมพ์	ครูสอนดนตรี/นักดนตรี/นักเปียโน
รางวัลที่ได้รับ	ครูสอนเปียโน โรงเรียนมีฟ้า บริษัทแกรมมี่อวอร์ด ครูสอนเปียโนโรงเรียนสารสาสน์วิเทศร่มเกล้า ครูสอนเปียโนโรงเรียนมินเดอร์พัฒนาศึกษา